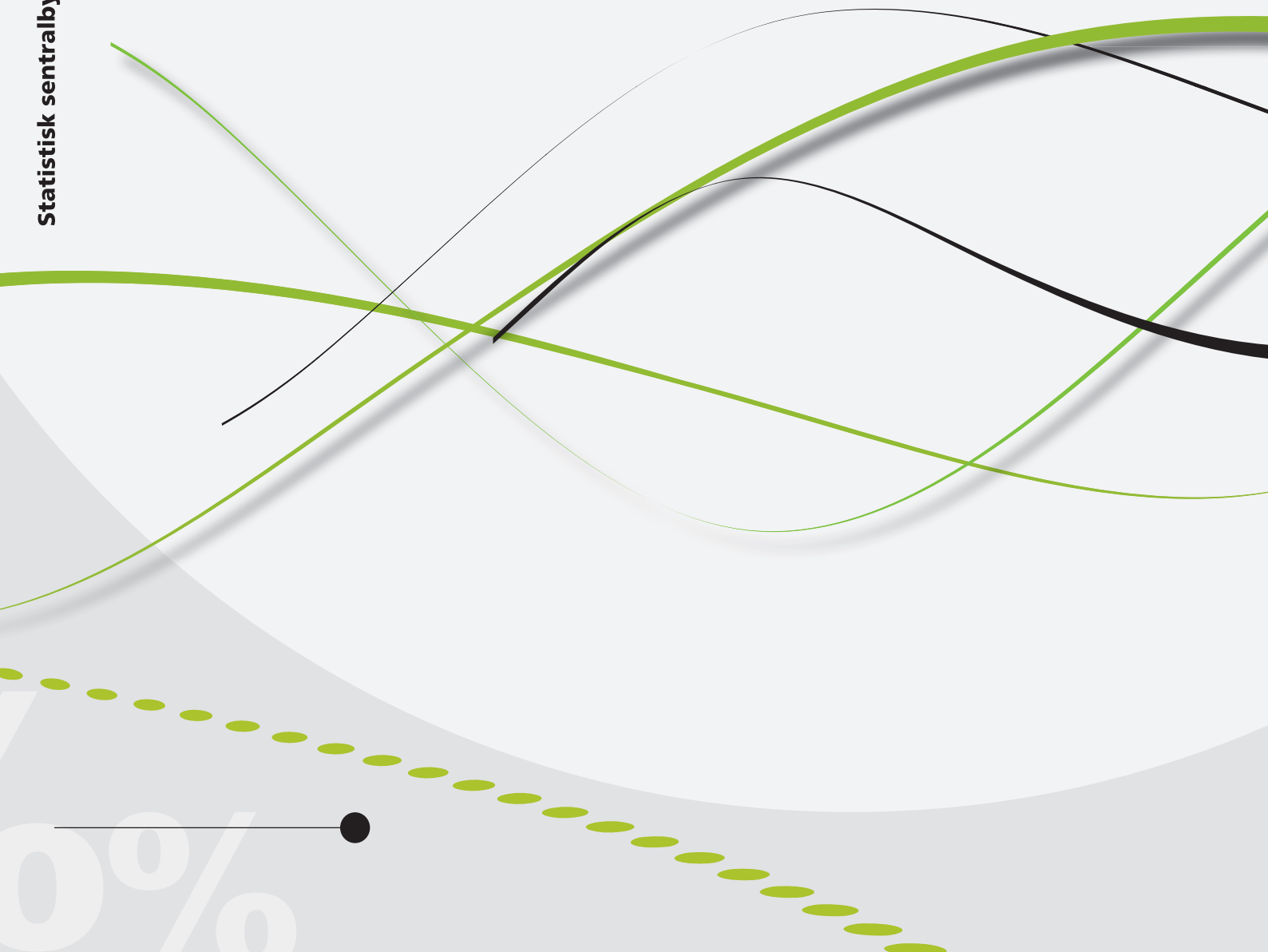

*Gunnar Claus, Elisabeth Søholt Kristoffersen,
Ingrid Melby og Frøydis Strøm*

Inntektsstatistikk for den eldre befolkningen 1999-2009

En kohortanalyse av inntektsutviklingen for
aldersgruppen 60 år og eldre

*Gunnar Claus, Elisabeth Søholt Kristoffersen,
Ingrid Melby og Frøydis Strøm*

**Inntektsstatistikk for den eldre befolkningen
1999-2009**

En kohortanalyse av inntektsutviklingen for
aldersgruppen 60 år og eldre

Rapporter I denne serien publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

	Standardtegn i tabeller	Symbol
© Statistisk sentralbyrå	Tall kan ikke forekomme	.
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.	Oppgave mangler	...
	Oppgave mangler foreløpig	...
ISBN 978-82-537-8303-1 Trykt versjon)	Tall kan ikke offentliggjøres	:
ISBN 978-82-537-8304-8 Elektronisk versjon)	Null	-
ISSN 0806-2056	Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Emne: 05.01	Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Publisert februar 2012	Foreløpig tall	*
Rettet	Brudd i den loddrette serien	—
Trykk: Statistisk sentralbyrå	Brudd i den vannrette serien	
	Desimaltegn	,

Forord

Statistisk sentralbyrå, ved Seksjon for Inntekts- og lønnsstatistikk, fikk i sammenheng med den nye pensjonsreformen som ble innført i januar 2011, i oppdrag fra Arbeidsdepartementet å utarbeide statistikk som viser sammensetning og nivå på inntektene til den eldre befolkningen. Formålet er å på sikt følge den eldre befolkningens tilpasninger til regelverket om fleksibelt uttak av alderspensjon.

I denne rapporten, som baseres på tall for inntektsåret 2009 og tidligere, legges et statistisk grunnlag for å følge utviklingen i kohorter av eldre. Etter hvert som statistikk for årene etter pensjonsreformen blir tilgjengelig, blir det mulig å se effekter av tilpasninger til denne.

Rapporten er skrevet av Gunnar Claus, Elisabeth Søholt Kristoffersen, Ingrid Melby og Frøydis Strøm. Marit Berger Gundersen har stått for redigeringen.

Prosjektstøtte: Arbeidet ble finansiert av Arbeidsdepartementet.

Sammendrag

Rapporten gir et bilde av inntektene til personer som er 60 år og eldre i årene 1999 til 2009. Formålet er å etablere et grunnlag som viser inntektsnivå og inntekts-sammensetning til denne gruppen før reglene om fleksibel pensjon trer i kraft. Når nye årganger av inntektsstatistikk er tilgjengelig, blir det mulig å studere hvordan inntektene til denne gruppen påvirkes av reglene om fleksibel pensjon.

Personer som er 60 år eller eldre i Norge utgjorde over en million mennesker i 2009. Ved å inkludere personer fra 60 år har vi mulighet til å følge personene i overgangen til pensjonsalder. I rapporten følges ettårige alderskohorter over tid, og personene er gruppert som alderspensjonister, uførepensjonister, AFP-pensjonister og minstepensjonister. Det gis også inntektsstatistikk på husholdningsnivå for de samme gruppene.

Statistikk over ettårige aldersgrupper viser at andelen personer med yrkesinntekt har økt for alle aldersgrupper fra 60 til 75 år i perioden 1999 til 2009. Andelen personer med yrkesinntekt blant 68- til 70-åringene har eksempelvis økt med rundt 8 prosentpoeng fra 1999 til 2009.

Kvinner har hatt en større økning enn menn i andelen med yrkestilknytning fra 1999 til 2009. Ser vi eksempelvis på 63-åringene, økte andelen kvinner med tilknytning til arbeidslivet fra 58 prosent i 1999 til 65 prosent i 2009. Tilsvarende tall for menn var 74 prosent i 1999 og 76 prosent i 2009.

Den eldre befolkningen har hatt en høy realinntektsvekst i 10-årsperioden 1999 til 2009. For eksempel hadde 67- og 68-åringene i 2009 en gjennomsnittlig samlet inntekt som var 50 prosent høyere enn 67- og 68-åringene i 1999, målt i faste kroner.

Skattereglene behandler pensjonen lempeligere enn lønnsinntekt. For eksempel viser statistikken at personer som er født i 1939 hadde en reduksjon i samlet inntekt på 3 prosent fra de var 60 til de ble 70 år, målt i faste kroner. Ved å se på gjennomsnittlig inntekt etter skatt, fikk de samme personene en økning på 8 prosent i den samme perioden.

Personer og husholdninger som befinner seg nederst i inntektsfordelingen, har hatt en sterkere prosentvis inntektsvekst ved overgang til pensjonsalder enn de som ligger i toppen av fordelingen.

Ved å følge husholdninger der hovedinntektstaker ble alderspensjonist i 2006, finner vi at 80 prosent av husholdningene hadde samme eller høyere inntekt etter skatt to år etter pensjonering sammenlignet med to år før pensjonering. Av disse husholdningene hadde 80 prosent overføringer som viktigste inntektskilde to år før pensjonering.

De eldre har i gjennomsnitt lite gjeld, men har oppsparte midler i banken, og deres samlede inntekt påvirkes derfor av renteendringer. Ved overgang til alderspensjon er det 60 prosent av husholdningene som fortsetter å øke sin bruttofinanskapital.

Abstract

This report documents the income for those aged 60 and above for the years 1999 through 2009. The purpose has been to create a basis which shows income levels and composition of income for this group before new regulations for flexible retirement schemes are implemented. With coming income statistics it will be possible to study and analyse how flexible retirement schemes have affected the income of this group.

Persons over the age of 60 accounted in 2009 for over 1 million people in Norway. By including those aged from 60 years of age, we had the opportunity to follow individuals through the transition to retirement. The report follows single year cohorts over time, and persons grouped as old-age pensioners, disability retirees, AFP-retirees and pensioners with minimum benefits. The report also includes income statistics at household level for these same groups.

Statistics for single year cohorts show that the proportion of those with income from work has increased for all age groups from 60 to 75 years of age in the period 1999 to 2009. The proportion 68 to 70 year olds with income from work has respectively increased with approximately 8 percentage points from 1999 to 2009.

The proportion of women within these groups with occupational affiliation has increased more than that for men in the period of 1999 to 2009. To illustrate this, for 63 year olds the proportion of women with occupational affiliation rose from 58 per cent in 1999 to 65 per cent in 2009. The equivalent statistic for men was from 74 per cent in 1999 to 76 per cent in 2009.

The elderly have experienced an income increase in real value through the decade from 1999 to 2009. 67 and 68 year olds of 2009 had, for example, an average total income which was 50 per cent higher than that of 67 and 68 year olds of 1999, in fixed NOK.

Tax regulations treat pensions more leniently. For instance the statistics show that those born in 1939 had a 3 per cent decrease in total income from the age of 60 to the age of 70, in fixed NOK. By looking at average income after taxes, this same group had an 8 per cent income increase for the same period.

Persons and households within the lowest income groups experienced greater income growth through the transition to retirement than those in the higher income groups.

By following households where the main income earner went into retirement in 2006, we find that 80 per cent of households have the same or higher income after taxes two years after retirement, compared with two years prior to retirement. 80 per cent of these households had transfers received as the main source of income two years prior to retirement.

The elderly generally have little debt, and accumulated savings in the bank, therefore their income is often affected by interest rates. Through the transition to retirement, 60 per cent of households continue to increase their gross financial capital.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Datagrunnlag og definisjoner	7
1.1. Datagrunnlag.....	7
1.2. Populasjon	7
1.3. Pensjonsreformen	7
1.4. Demografiske forhold	8
1.5. Inntektsbegrep	9
1.6. Kjennemerker og grupperinger.....	11
1.7. Kohorter	11
1.8. Husholdning og bruk av ekvivalensskalaer	11
1.9. Utvikling i utvalgte bakgrunnsvariable	12
1.10. Inntektskomponenter.....	12
2. Kohortanalyser	15
2.1. Yrkestilknytning for personer 60 år og eldre.....	15
2.2. Inntektsutvikling for utvalgte aldere	20
2.3. Inntektsutvikling for utvalgte fødselsår	29
3. Inntektssammensetning og nivå	37
3.1. Utvikling i antall pensjonister	37
3.2. Alderspensionister.....	40
3.3. Uførepensionister	46
3.4. Minstepensionister	48
3.5. AFP-pensionister.....	53
4. Husholdninger	60
4.1. Antall husholdninger etter hovedinntektstakers alder	60
4.2. Pensjonisthusholdninger	60
4.3. De eldre husholdningenes inntekter	61
4.4. Alderspensionister.....	63
4.5. Aleneboende alderspensionister med minstepensjon	65
4.6. Uførepensionister	67
4.7. Aleneboende uførepensionister med minstepensjon.....	68
4.8. AFP-pensionister.....	70
4.9. Yrkestilknytning	71
4.10. Inntektsnivå ved overgang til pensjonsalder.....	73
4.11. Formue og gjeld	74
4.12. Bruttofinanskapital ved overgang til pensjonsalder	76
Referanseliste	78
Figurregister	79
Tabellregister	81

1. Datagrunnlag og definisjoner

1.1. Datagrunnlag

Rapporten gir tall både på person- og husholdningsnivå. Datagrunnlaget er i hovedsak basert på SSBs Inntektsstatistikk, med de samme inntektsbegrepene både når vi ser på personer og husholdninger.

Inntektsstatistikk for personer er tilgjengelig som heldekkende statistikk for alle personer som bor i landet ved utgangen av året. Inntektsstatistikken omfatter alle registrerte kontante inntekter, både skattepliktige og skattefrie. Fra og med inntektsåret 2004 er også opplysninger om husholdningssammensetning tilgjengelig for alle personer slik at vi også får en heldekkende inntektsstatistikk på husholdningsnivå.

1.2. Populasjon

Populasjonen avgrenses til å omfatte personer bosatt i Norge som er 60 år eller eldre ved utgangen av hvert kalenderår. Ulike demografiske effekter gjør at denne populasjonen øker over tid i de senere år. I 2009 var det over 1 million personer som var 60 år eller eldre i Norge. I 1999 var det 865 000 personer i denne gruppen. Regnet i forhold til alle bosatte i Norge utgjør personer 60 år og eldre vel 20 prosent av befolkningen i 2009.

Fra 2011 er det mulig å ta ut alderspensjon fra 62 år. Bakgrunnen for å inkludere personer fra 60 år er at man da kan sammenligne inntektsforholdene i overgangen fra yrkesaktivitet til pensjonering.

I kapitlet som omhandler husholdninger er populasjonen ytterligere avgrenset ved at institusjonsboere ikke er inkludert. Det vil si at for par der den ene partneren er på sykehjem, regnes den hjemmeboende som enslig. Studenter er også utelatt. I hovedsak omtales enslige og parhusholdninger, ettersom andre husholdningstyper utgjør en liten andel i denne aldersgruppen.

1.3. Pensjonsreformen

Fra og med 2011 er det innført nye regler om fleksibelt uttak av alderspensjon i alderen 62 til 75 år. Etter 75 år er det ingen pensjonsopptjening på inntekten.

Fleksibelt uttak av alderspensjonen gjør det mulig å ta ut gradert pensjon, og å kombinere arbeid og pensjon fritt uten avkorting av pensjonen. Dette gjelder for alle alderspensjon fra folketrygden, men det er vesentlige forskjeller på reglene for uttak av privat og offentlig tjenestepensjon.

Alderspensjon

Fra 1. januar 2011 blir det på visse vilkår mulig å ta ut alderspensjonen fleksibelt fra 62 år. Opparbeidet pensjonsbeholdning fordeles over forventet gjenværende leveår, slik at årlig pensjonsutbetaling blir lavere jo tidligere man velger å ta ut alderspensjonen. Det åpnes kun for uttak av hel eller delvis alderspensjon før 67 år dersom alderspensjonen fra fylte 67 år overstiger minstepensjonsnivået.

Tjenestepensjon

Tjenestepensjonen er et tillegg til alderspensjonen fra folketrygden. Det finnes innskuddsbaserte og ytelsesbaserte pensjonsordninger. Forskjellen er i grove trekk at med en innskuddsbasert tjenestepensjon avtales det på forhånd hvor mye som skal innbetales til pensjonskassen. Pensjonen vil da avhenge av avkastningen på sparebeløpet. Pensjonister med ytelsesbasert tjenestepensjon vet hvor stor pensjon de vil få, ut fra sitt lønnsnivå, mens innbetalingene avhenger av avkastning i pensjonskassen, lønnsutvikling, forventet levealder med mer.

Fra og med 2006 ble det innført *obligatorisk tjenstepensjon* (OTP), som pålegger de fleste foretak i privat sektor å opprette tjenstepensjonsordning for sine arbeidstakere.

Ansatte i det offentlige omfattes av *offentlig tjenstepensjon*. Ordningen omfatter alderspensjon, uførepensjon, barnpensjon og etterlattepensjon. Offentlig tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor videreføres i hovedsak som før reformen. Offentlig tjenstepensjon er ytelsesbasert og samordnes med alderspensjon fra folketrygden. Eventuell AFP kan tas ut i alderen 62-66 år, og alderspensjon først fra fylte 67 år. Offentlig tjenstepensjon skal imidlertid levealderjusteres og reguleres etter nye regler på samme måte som alderspensjon fra folketrygden. Levealderjustering innebærer at hvis gjennomsnittlig levealder i befolkningen øker, må man jobbe litt lenger for å få samme pensjon.

Avtalefestet pensjon

Avtalefestet pensjon (AFP) er en førtidspensjonsordning som ble innført etter avtale mellom LO og NHO ved lønnsoppgjøret i 1989. Ordningen omfatter i dag alle offentlig ansatte og om lag 40 prosent av de ansatte i privat sektor. I alt omfatter ordningen om lag 60 prosent av arbeidsstyrken.

AFP i offentlig sektor vil fortsatt være en førtidspensjonsordning for aldersgruppen 62-66 år, og bli avkortet ved arbeidsinntekt over 15 000 kroner. Personer som velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år, kan ikke i tillegg ta ut AFP fra offentlig sektor.

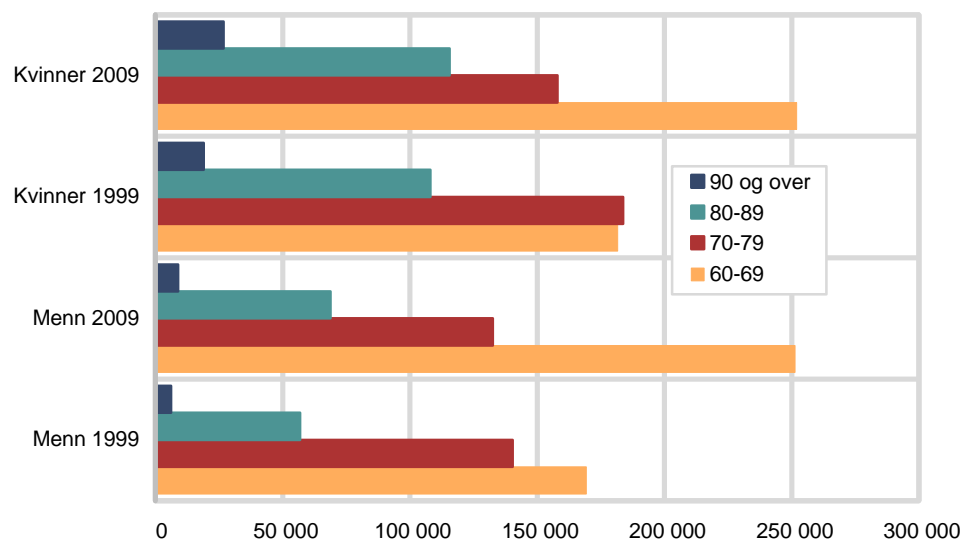
AFP i privat sektor utbetales som et livsvarig tillegg til fleksibel alderspensjon. Den må tas ut i kombinasjon med alderspensjon, og kan kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen avkortes. Uttak må påbegynnes før fylte 70 år.

1.4. Demografiske forhold

Størrelsen på årskullene varierer sterkt i antall. Tabell 1.1 viser antall personer i ulike aldersgrupper for årene 1999 til 2009 (antall ved utgangen av året).

Tabellen viser for eksempel at det er over 70 prosent flere 63-åringere i 2009 enn i 1999. Totalt sett har antall personer som er 60 år eller eldre økt med nærmere 150 000 personer i dette tiåret.

Figur 1.1. Antall personer fordelt på kjønn og alder. 1999 og 2009

Tabell 1.1. Antall bosatte personer i Norge etter alder ved utgangen av året. 1999-2009

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
60 år	39 800	40 800	39 300	44 600	48 300	54 300	56 300	62 700	60 100	58 800	57 800
61 år	38 200	39 500	40 500	38 900	44 300	47 900	53 900	55 900	62 300	59 800	58 400
62 år	36 300	37 800	39 100	40 100	38 500	43 900	47 500	53 400	55 500	61 800	59 400
63 år	34 800	35 900	37 400	38 600	39 700	38 100	43 500	47 000	52 900	54 900	61 200
64 år	33 100	34 300	35 400	36 900	38 200	39 400	37 700	43 100	46 600	52 400	54 400
65 år	32 800	32 700	33 900	35 000	36 500	37 800	38 900	37 400	42 600	46 100	51 900
66 år	32 700	32 400	32 300	33 400	34 500	36 000	37 400	38 500	37 000	42 100	45 600
67 år	34 600	32 200	31 900	31 800	32 900	34 000	35 600	36 900	38 000	36 500	41 600
68 år	34 200	34 000	31 700	31 400	31 300	32 400	33 500	35 100	36 400	37 400	36 000
69 år	34 600	33 500	33 300	31 100	30 800	30 800	31 900	33 000	34 600	35 800	36 900
70 år	33 500	33 900	32 800	32 700	30 500	30 300	30 200	31 400	32 500	34 100	35 300
71 år	33 400	32 800	33 100	32 100	32 100	29 900	29 700	29 700	30 900	31 900	33 500
72 år	32 600	32 600	31 900	32 300	31 400	31 400	29 300	29 100	29 100	30 300	31 400
73 år	33 500	31 700	31 700	31 100	31 500	30 700	30 700	28 700	28 400	28 500	29 700
74 år	32 400	32 500	30 800	30 800	30 200	30 700	29 900	29 900	28 000	27 800	27 800
75 år	33 000	31 400	31 400	29 800	29 900	29 300	29 800	29 100	29 100	27 200	27 100
76 år	32 800	31 800	30 300	30 300	28 700	29 000	28 400	28 900	28 200	28 300	26 400
77 år	31 500	31 500	30 500	29 100	29 200	27 700	28 000	27 400	27 900	27 200	27 400
78 år	30 500	30 100	30 000	29 100	27 800	28 000	26 600	26 900	26 300	26 800	26 200
79 år	30 900	28 900	28 600	28 400	27 800	26 600	26 700	25 400	25 800	25 100	25 700
80 år	24 200	29 100	27 300	27 000	26 900	26 400	25 300	25 400	24 200	24 600	23 900
81 år	23 700	22 700	27 300	25 600	25 400	25 300	24 900	23 900	24 100	22 800	23 300
82 år	22 100	22 000	21 000	25 400	23 900	23 800	23 700	23 400	22 400	22 700	21 500
83 år	19 400	20 300	20 100	19 400	23 500	22 200	22 200	22 000	21 700	20 900	21 100
84 år	17 100	17 600	18 600	18 300	17 800	21 600	20 600	20 500	20 300	20 000	19 300
85 år	15 400	15 400	15 800	16 700	16 600	16 100	19 700	18 700	18 700	18 500	18 300
86 år	13 400	13 600	13 700	14 000	14 900	15 000	14 500	17 700	16 800	16 900	16 700
87 år	11 700	11 800	12 000	12 000	12 300	13 300	13 400	12 900	15 800	14 900	15 100
88 år	9 800	10 100	10 200	10 300	10 400	10 800	11 600	11 800	11 300	13 900	13 100
89 år	8 000	8 300	8 600	8 600	8 800	9 000	9 300	10 000	10 100	9 900	12 000
90 år	6 600	6 700	6 900	7 200	7 200	7 400	7 600	7 800	8 500	8 600	8 400
91 år	5 100	5 400	5 400	5 600	5 900	5 900	6 100	6 300	6 500	7 000	7 300
92 år	3 900	4 100	4 200	4 300	4 500	4 800	4 800	4 900	5 100	5 200	5 700
93 år	2 900	3 000	3 200	3 300	3 400	3 500	3 900	3 800	3 900	4 100	4 200
94 år	2 100	2 200	2 300	2 300	2 500	2 600	2 700	3 000	2 900	3 000	3 200
95 år og eldre ..	4 500	4 700	4 800	4 900	5 100	5 500	5 800	6 000	6 400	6 700	6 900
I alt	865 100	867 300	867 300	872 400	883 200	901 400	921 600	947 600	970 900	992 500	1 013 700

1.5. Inntektsbegrep

Inntektsbegrepet som benyttes som mål på de økonomiske ressursene er *samlet inntekt*. Dette begrepet omfatter summen av alle yrkesinntekter (lønns- og næringsinntekter), kapitalinntekter (det vil si renteinntekter og avkastning på diverse verdipapirer) pluss diverse overføringer (for eksempel pensjoner, barnetrygd, bostøtte, stipend og sosialhjelp).

Samlet inntekt omfatter følgende hovedposter og underposter:

- Yrkesinntekter
  - Lønnsinntekter
  - Netto næringsinntekter
- Kapitalinntekter
  - Renteinntekter
  - Aksjeutbytte
  - Realisasjonsgevinster
  - Realisasjonstap
  - Andre kapitalinntekter
- Skattepliktige overføringer
  - Alderspensjon
  - Uføreytelser
  - Tjenestepensjon
  - Avtalefestet pensjon
  - Dagpenger ved arbeidsledighet
  - Andre skattepliktige overføringer

- Skattefrie overføringer
  - Barnetrygd
  - Bostøtte
  - Studiestipend
  - Sosialhjelp
  - Grunn og hjelpestønad
  - Kontantstøtte
  - Andre skattefrie overføringer

Lønnsinntekter omfatter lønn, honorarer og andre godtgjørelser, sykepenger, fødsels- og adopsjonspenger. Naturalytelser som for eksempel verdi av fri bil, fri telefon og lignende inngår også. Det samme gjelder for overskudd på utgiftsgodtgjørelse og annen arbeidsinntekt.

Næringsinntekter omfatter inntekt av jord- og skogbruk, fiske og fangst, inntekt av annen næringsvirksomhet og skattepliktige sykepenger i næringsvirksomhet, fratrukket underskudd i næring og avskrivninger.

Kapitalinntekter omfatter renteinntekter, aksjeutbytte, realisasjonsgevinst, realisasjonstap, nettoinntekt ved utleie av fast eiendom, avkastning på sparedelen av livsforsikring, og inntekter fra utlandet.

Alderspensjon omfatter alderspensjon fra folketrygden.

Uføreytelser omfatter varig uførepensjon, foreløpig uførepensjon og tidsbegrenset uførepensjon.

AFP-pensjon omfatter avtalefestet pensjon fra både privat og offentlig ordning.

Selv om inntektsbegrepet omfatter de fleste inntekter som husholdningene mottar, vil det også være andre faktorer som i stor grad påvirker den økonomiske velferden til barn og voksne, og som ikke blir omfattet av dette inntektsbegrepet. Dette gjelder for eksempel verdien av alle offentlige tjenester som er rettet inn mot barn og eldre (f.eks. gratis lege, tannlege og helsetjeneste for barn, offentlig støtte til barnehager, hjemmehjelp og hjemmesykepleie for eldre). Det har blitt vist at den økonomiske verdien av slike tjenester er betydelig for husholdningene (Nørgaard 2001). Ubetalte omsorgstjenester fra slektninger, naboer og venner og uformelle overføringer av ulike slag vil også påvirke velferdsnivået til barn og voksne.

Median og gjennomsnitt

I rapporten er det benyttet både gjennomsnitt og median. Medianinntekten er inntekten til den personen som deler en gruppe i to like store halvdel, når personene er sortert etter stigende inntekter. Det vil si at det er like mange personer med inntekt over som under medianinntekten. Gjennomsnittsinntekten er summen av inntektene til alle personene i populasjonen, delt på summen av antall personer.

Kvintilfordeling

Ved kvintilfordeling deles populasjonen i fem like store grupper etter stigende samlet inntekt, slik at femtedelen med lavest samlet inntekt er i første kvintil, femtedelen med nest lavest inntekt er i andre kvintil osv.

P90/P10

P90/P10 er forholdstallet mellom inntekten til den personen i fordelingen som har høyere inntekt enn 90 prosent av populasjonen (P90) og inntekten til den personen som har lavere inntekt enn 90 prosent av populasjonen (P10). Hvis populasjonen omfatter 10 000 personer, som er sortert etter stigende samlet inntekt, er det samlet inntekt til person nummer 9 000 delt på samlet inntekt til person nummer 1 000 som gir P90/P10.

1.6. Kjennemerker og grupperinger

- Yrkestilknytning:* Personer med yrkesinntekt regnes som å ha en yrkestilknytning.
- Alderspensjonister:* Status som alderspensjonist ifølge NAV. Viser status ved utgangen av året. En person som går fra å være uførepensjonist til alderspensjonist i løpet av året vil regnes som alderspensjonist. Inntektssammensetningen vil imidlertid vise at personen har mottatt både uførepensjon og alderspensjon i løpet av året.
- Uførepensjonister:* Personer med pensjonsstatus som uførepensjonist fra NAV, som mottar varig uførepensjon. Pensjonsstatus er ved utgangen av inntektsåret.
- Minstepensjonister:* Personer som mottar alders-, uføre eller etterlattepensjon, og har særtilllegg ifølge NAV. Det er også skilt mellom minstepensjonister blant uførepensjonister og blant alderspensjonister. Pensjonsstatus er ved utgangen av inntektsåret.

1.7. Kohorter

Datagrunnlaget gir mulighet til å følge årskull over tid. Kohortkapitlet er todelt. Den første delen definerer grupper ved hjelp av alder, og sammenligner for eksempel 65-åringer i 1999 med 65-åringer i 2009 for å se om det er forskjeller i inntektssammensetning og nivå. Her vil vi kunne se om ulike inntektskomponenter har fått større eller mindre betydning, for eksempel for 65-åringene, over tid.

Den andre delen av kohortkapitlet følger årskull etter hvert som de blir eldre. Vi følger da personer født i for eksempel 1933 og ser hvordan inntekten endrer seg for disse personene over tid. Avgrensningen er kun gjort ut fra fødselsår, og det er ikke lagt betingelse om at en person skal være i datamaterialet alle årene. På den måten vil antall personer for et gitt fødselsår variere fra år til år, avhengig av inn/utflyttinger og dødsfall.

1.8. Husholdning og bruk av ekvivalensskalaer

For å kunne sammenligne den økonomiske velferden til husholdninger av ulik type og størrelse er det vanlig å "justere" inntekten ved hjelp av såkalte ekvivalensskalaer eller forbruksvekter. En ekvivalensskala gir uttrykk for hvor stor inntekt en husholdning på for eksempel to personer må ha, for å ha samme levestandard eller økonomiske velferd som en enslig person. Det må imidlertid bemerkes at når en benytter slike ekvivalensskalaer, forutsetter en at all husholdningsinntekt blir fordelt slik at alle husholdningsmedlemmene får lik levestandard.

Det finnes i dag en rekke ulike ekvivalensskalaer i bruk, og det er ingen enighet om hvilken skala som er den beste. Vi har i denne rapporten valgt å benytte to ulike skalaer. Den første er OECD-skalaen, som legger relativt beskjeden vekt på husholdningenes stordriftsfordeler. Ifølge denne skalaen skal første voksne få vekt lik 1, neste voksne husholdningsmedlem får vekt lik 0,7 og hvert barn får vekt lik 0,5. Den andre skalaen er en "modifisering" av OECD-skalaen, ved at det legges større vekt på at store husholdninger vil ha stordriftsfordeler når flere personer deler på utgiftene. Det er denne skalaen som nå benyttes av EU (Eurostat, 1998). Ifølge denne "EU-skalaen" skal første voksne ha vekt lik 1, neste voksne ha vekt lik 0,5, mens hvert barn får vekt lik 0,3. Tabell 1.2 summerer opp de to ulike skalaene med hensyn til den vekten (antall forbruksenheter) de gir husholdninger av ulik størrelse.

Husholdninger bestående av to personer må ha en inntekt som er 1,7 ganger større enn en aleneboende for å ha samme velferdsnivå ved bruk av OECD-skalaen. Ved bruk av EU-skalaen er det tilstrekkelig for en parhusholdning å ha 1,5 ganger så høy inntekt som en enslig for å ha samme velferdsnivå.

Tabell 1.2. Ekvivalensskalaer og husholdningsstørrelse¹. Antall forbruksenheter. Husholdningsstørrelse. OECD-skala og EU-skala

	OECD-skala	EU-skala
1 person	1,0	1,0
2 personer	1,7	1,5
3 personer	2,2	1,8
4 personer	2,7	2,1
5 personer	3,2	2,4

¹ Tabellen regner person nummer tre og høyere i husholdningen for å være barn.

1.9. Utvikling i utvalgte bakgrunnsvariable

Fram til de nye reglene for alderspensjon ble innført i 2011, ble alderspensjon og opptjening av alderspensjon justert på grunnlag av folketrygdens grunnbeløp. Grunnbeløpet ble tidligere fastsatt av Stortinget årlig. Størrelsen på pensjongs-givende inntekt og folketrygdens grunnbeløp avgjorde årlig opptjening av pensjonspoeng, og dermed størrelsen på pensjon. Tabell 1.3 viser utvikling i grunnbeløpet i perioden 1999 til 2009. De gamle beregningsreglene for opptjening av pensjon gjelder fortsatt for personer som er født før 1954.

Etter de nye reglene bygges det opp en pensjonsbeholdning basert på størrelsen på pensjongs-givende inntekt. Pensjonsbeholdningen reguleres årlig fullt ut med lønnsveksten, mens pensjon under utbetaling reguleres med lønnsveksten fratrukket 0,75 prosent av beløpet.

Tabell 1.3. Utvikling i grunnbeløpet i folketrygden. 1999 -2009

År	Gjennomsnittlig grunnbeløp	Endring i prosent
1999	46 423	
2000	48 377	4,2
2001	50 603	4,6
2002	53 233	5,2
2003	55 964	5,1
2004	58 139	3,9
2005	60 059	3,3
2006	62 161	3,5
2007	65 505	5,4
2008	69 108	5,5
2009	72 006	4,2

I perioden 1999 til 2009 gir lønnsvekst per normalårsverk et bilde av lønnsveksten.

Tabell 1.4. Lønn per normalårsverk. 1999-2009

År	Lønn per normalårsverk i kroner	Årlig nominell lønnsvekst i prosent
1999	276 020	5,4
2000	288 580	4,6
2001	303 840	5,3
2002	320 310	5,4
2003	332 020	3,7
2004	347 440	4,6
2005	360 750	3,8
2006	377 950	4,8
2007	398 700	5,5
2008*	422 500	6
2009*	439 800	4,1

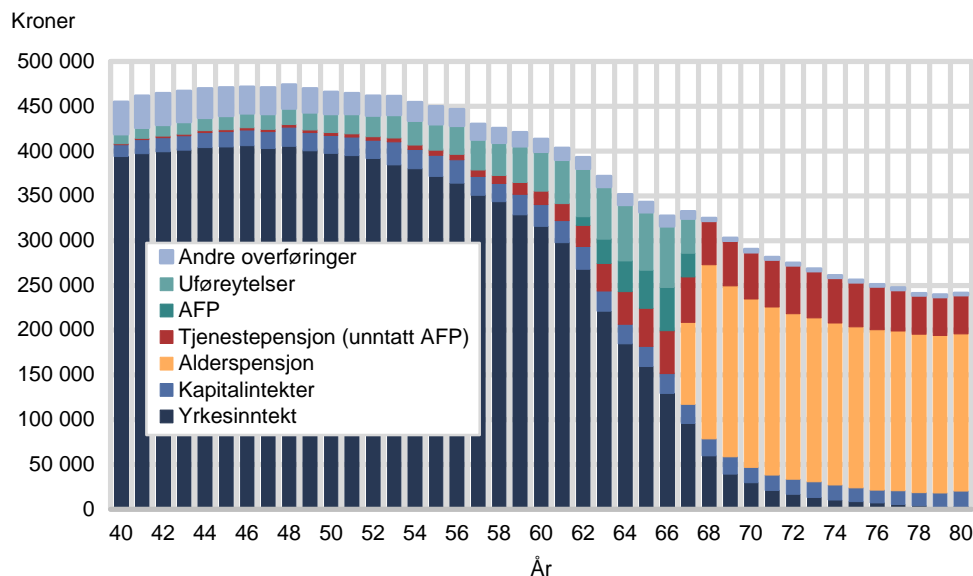
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

1.10. Inntektskomponenter

Personer som er 60 til 61 år gamle, får det meste av inntekten fra yrkesinntekt. Fra 62 til 67 år betyr yrkesinntekten mye, men andre inntektskilder som for eksempel uføreytelser og AFP har større betydning med økende alder. Personer over 67 år får i hovedsak sin inntekt fra pensjon. Yrkesinntekten for disse får en stadig mindre betydning med økende alder.

Ved å dekomponere samlet inntekt i yrkesinntekt, uføreytelser, tjenestepensjon, AFP, alderspensjon og kapitalinntekter, kan vi få fram litt av kompleksiteten i inntektsforholdene.

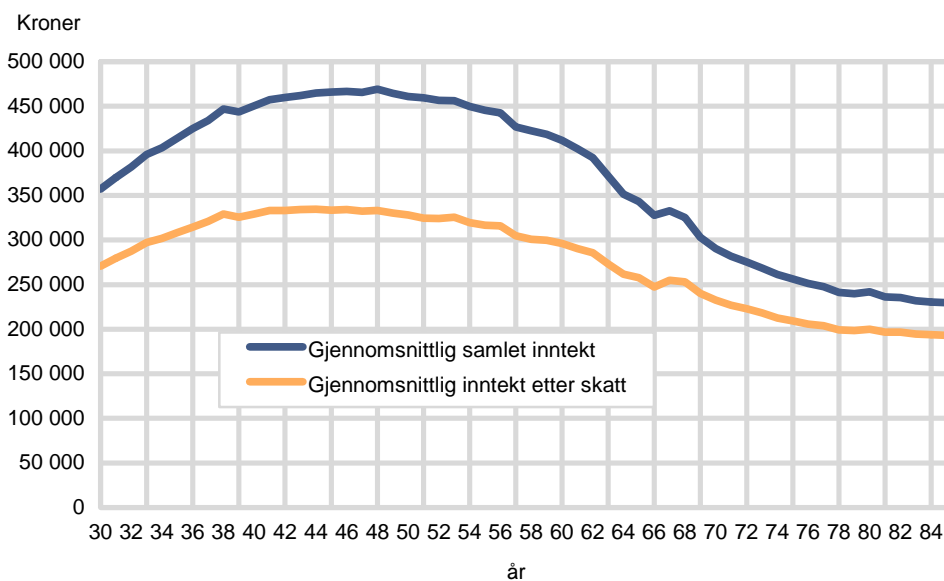
Figur 1.2. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for bosatte personer etter alder. Gjennomsnitt 2009.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

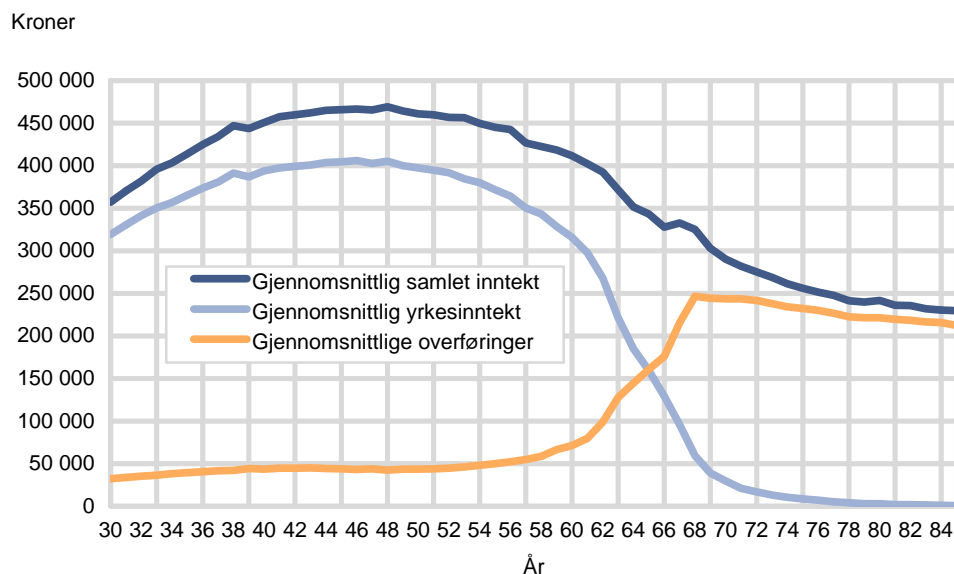
Gjennomsnittlig inntekt, gjeld og formue har ulike verdier i de ulike årsklassene. Høy gjennomsnittlig gjeld og inntekt er kjennetegn for årsklasser under 50 år. For personer over 70 år er det liten gjeld, høye bankinnskudd og meget lav yrkesinntekt som er kjennetegnene.

Figur 1.3. Samlet inntekt og inntekt etter skatt, etter alder. Gjennomsnitt 2009

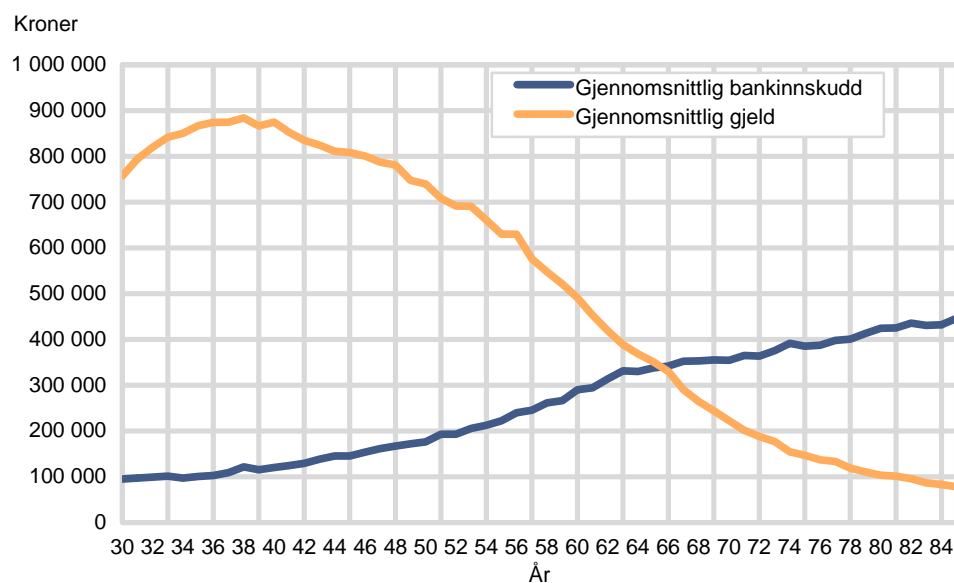
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Skattereglene behandler pensjon lempeligere enn lønnsinntekt. Dette kan vi se på figur 1.3 hvor avstand mellom samlet inntekt og inntekt etter skatt er mindre for de som har nådd pensjonsalder.

Figur 1.4. Samlet inntekt, yrkesinntekt og overføringer, etter alder. Gjennomsnitt. 2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Krysningspunktet mellom yrkesinntekt og overføringer var ved 65-årsalder i 2009. Personer eldre enn 65 år hadde i gjennomsnitt mer overføringer enn yrkesinntekt.

Figur 1.5. Bankinnskudd og gjeld, etter alder. Gjennomsnitt. 2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Frem til 66-årsalder er gjennomsnittlig gjeld større enn bankinnskudd. 66-åringer har i gjennomsnitt 340 000 kroner i banken, og 330 000 kroner i gjeld. Gjennomsnittlig bankinnskudd fortsetter å stige etter pensjonsalder, mens gjelden faller.

2. Kohortanalyser

Kohortanalyser er analyser av en gruppe individer med bestemte karakteristika som følges over tid. Formålet med dette kapitlet er å gi en oversikt over utviklingen i inntekt, inntektssammensetning og yrkestilknytning for personer i alderen 60 år og eldre. I rapporten har vi valgt å presentere tall for utvalgte aldersgrupper. Det blir gjort tilgjengelig tabeller for resten av populasjonen i statistikkbanken på ssb.no.

2.1. Yrkestilknytning for personer 60 år og eldre

Et viktig mål med pensjonsreformen er å stimulere til økt yrkesdeltakelse blant eldre. Vi vil i dette kapitlet vise hvordan denne utviklingen har vært i perioden 1999 til 2009, før reformen trådte i kraft.

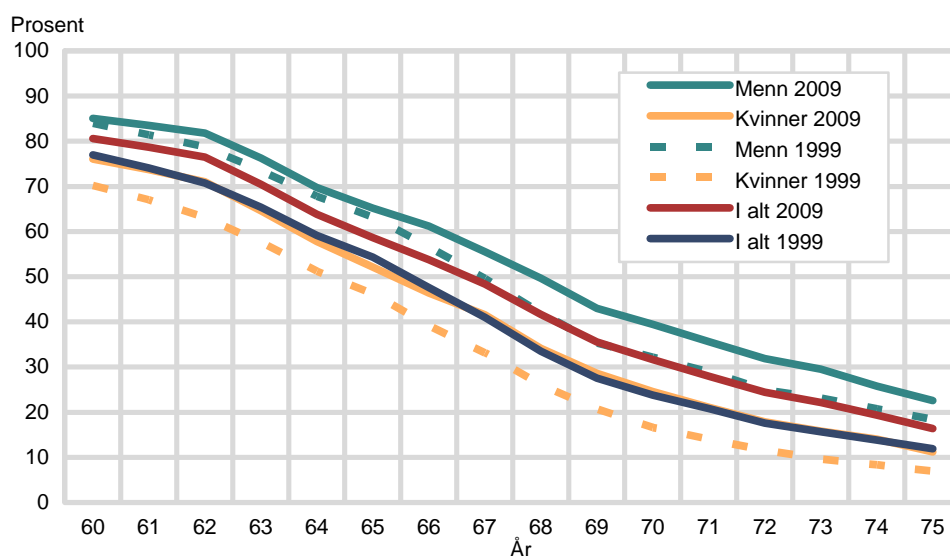
Definisjoner og omfang

Det er flere måter å måle yrkesdeltakelse på. I denne rapporten bruker vi yrkesinntekten som mål på yrkestilknytning. Personer som har yrkesinntekt regnes som yrkestilknyttet. Størrelsen på yrkesinntekten brukes for å se på graden av yrkestilknytning.

Andel yrkestilknyttede

Figur 2.1 viser at andelen yrkestilknyttede synker jevnt fra fylte 60 år. Blant 60-åringene i 2009 var 85 prosent av mennene og 76 prosent av kvinnene yrkesaktive. Andelen synker til 65 prosent for menn, og 52 prosent for kvinner ved 65-årsalderen. Figur 2.2 viser andel personer som har yrkesinntekt over to ganger folketrygdens grunnbeløp, 2G. For 2009 utgjør dette 144 012 kroner. Mens 85 prosent av 60-årige menn hadde yrkesinntekt i 2009, hadde 74 prosent av dem en yrkesinntekt som oversteg 2G.

Figur 2.1. Andel personer med yrkesinntekt etter alder. Kvinner og menn. 1999 og 2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

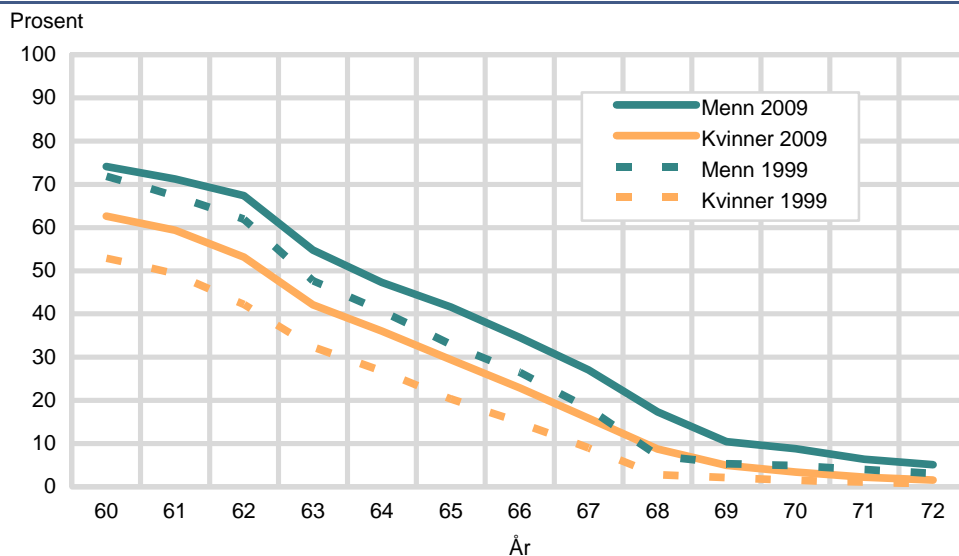
Ved å sammenligne 2009 med 1999 finner vi at andelen yrkestilknyttede har økt for alle aldre fra 1999 til 2009. Vi ser imidlertid at kvinner har hatt en sterkere økning enn menn i andel yrkestilknytning fra 1999 til 2009, særlig for aldersgruppene 60 til 66 år.

Blant kvinner hadde 70 prosent av 60-åringene en yrkesinntekt i 1999, denne andelen var økt til 76 prosent i 2009. Tilsvarende for mennene var 84 prosent av 60-åringene yrkestilknyttet i 1999, denne andelen var på 85 prosent i 2009. Andelen er naturlig nok lavere når vi avgrenser til å se på de med yrkesinntekt

større enn 2G. For 60-årige kvinner har denne andelen økt fra 53 prosent i 1999 til 63 prosent i 2009.

Figur 2.2. Andel personer med yrkesinntekt større enn to ganger folketrygdens grunnbeløp¹ etter alder. Kvinner og menn. 1999 og 2009

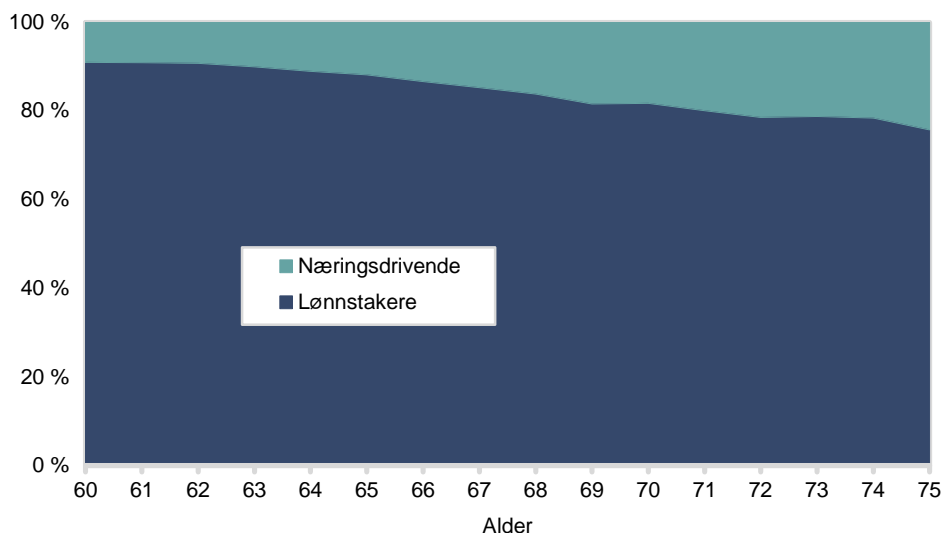
¹ Folketrygdens grunnbeløp i 1999: 46 423 kroner og i 2009: 72 006 kroner
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Blant 65-årige menn hadde 63 prosent en yrkesinntekt i 1999, denne andelen var økt til 65 prosent i 2009. Tilsvarende tall for 65-årige kvinner var 46 prosent i 1999 og 52 prosent i 2009.

For alle 68-åringene har andelen med yrkesinntekt økt fra 34 prosent i 1999 til 42 prosent i 2009. Dette er en økning på 8 prosentpoeng, som tilsvarer en økning på 24 prosent.

For å se på fordelingen mellom næringsdrivende og ansatte, har de yrkesaktive blitt gruppert ut fra om næringsinntekten eller lønnsinntekten er størst. Figur 2.3 viser at blant de som fortsetter å være yrkesaktive etter 67 år blir andelen næringsdrivende større etter hvert som man blir eldre. Blant 60-åringene er 9 prosent av de yrkes-tilknyttede næringsdrivende. Denne andelen er på 16 prosent blant 68-åringene. I SA 120 "Seniorer i Norge" er det vist andre kjennetegn ved personer som står lenger i arbeid.

Figur 2.3. Fordeling av lønnstakere og næringsdrivende blant de yrkesaktive etter alder. 2009

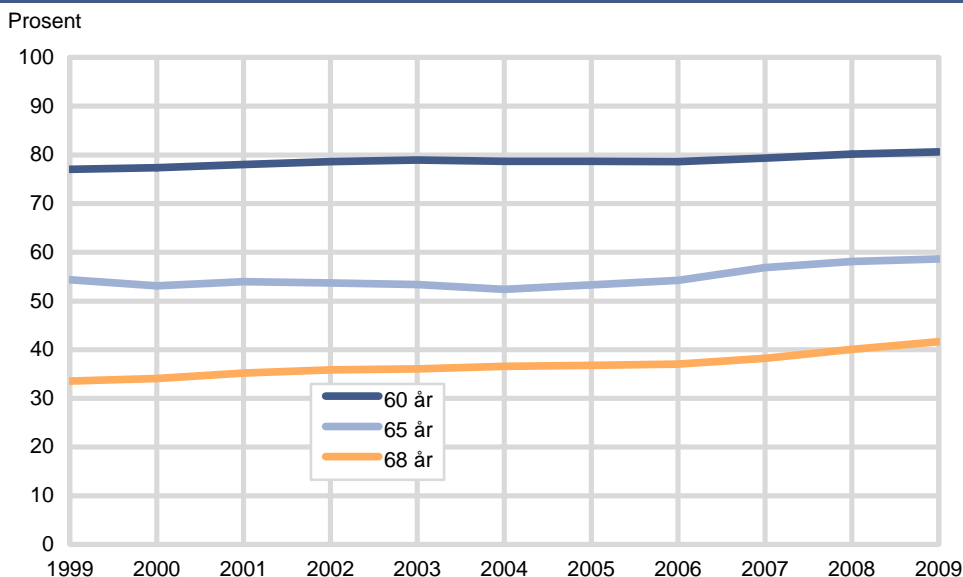

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Utvalgte aldersgrupper over tid

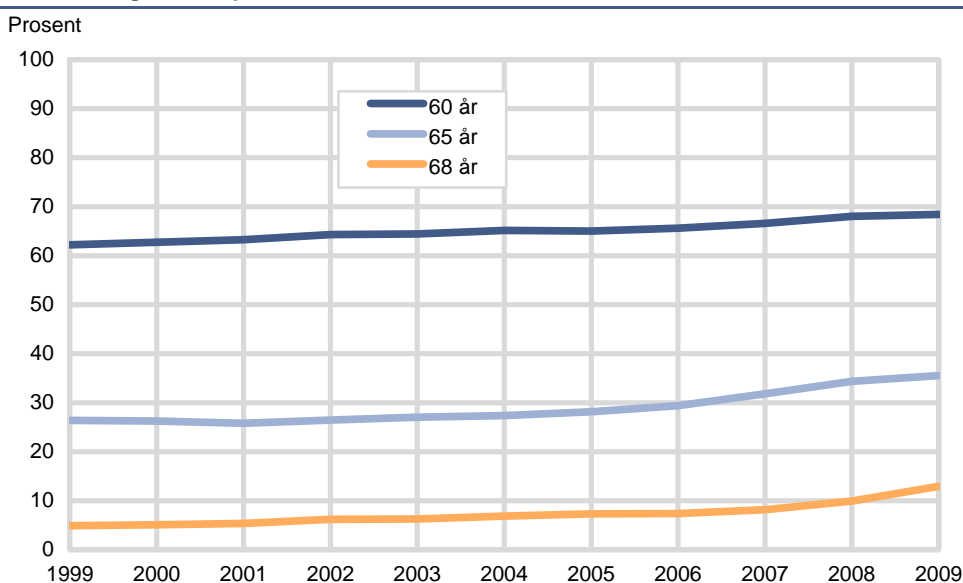
Vi har nå sett at andel yrkestilknyttede reduseres gradvis med alder, og at det er relativt flere yrkestilknyttede i 2009 i forhold til 1999. Figur 2.4 og 2.5 viser utviklingen for utvalgte årsklasser, og vi ser at andelen yrkestilknyttede øker gjennom perioden både for 60-, 65- og 68-åringene.

Figur 2.4. Utvikling i andel personer med yrkesinntekt, utvalgte aldre. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Figur 2.5. Utvikling i andel personer med yrkesinntekt større enn to ganger folketrygdens grunnbeløp¹. 1999-2009

¹ Folketrygdens grunnbeløp i 1999: 46 423 kroner og i 2009: 72 006 kroner
 Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektsnivå

Tabell 2.1 viser inntektene til personer med yrkesinntekt i aldersgruppen 60 til 72 år i 2009. Tendensen er at både samlet inntekt og yrkesinntekt synker med alder på personene. Gjennomsnittlig samlet inntekt til en 72 åring utgjør om lag 80 prosent av inntekten til 60 åringen i 2009.

Tabell 2.1. Registrerte inntekter for personer med yrkesinntekt. 2009

	60 år	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år	71 år	72 år
Samlet inntekt	462 700	456 200	449 800	436 900	426 300	424 400	411 100	432 900	439 200	404 900	388 900	375 500	374 600
Yrkesinntekt	392 000	378 300	350 700	314 000	289 800	271 900	240 800	198 100	142 900	110 400	94 100	75 000	68 800
Lønnsinntekt ..	357 200	345 900	319 100	280 900	260 300	241 400	209 700	169 000	119 900	90 400	77 800	58 800	52 000
Næringsinntekt	34 700	32 400	31 700	33 200	29 500	30 500	31 100	29 100	23 000	20 000	16 300	16 200	16 800
Overføringer	43 700	49 500	69 900	96 100	106 800	122 900	140 400	203 500	267 400	264 700	269 000	275 600	276 600
Alderspensjon								95 700	209 900	204 400	202 900	208 000	206 500
Tjeneste- pensjon u/afp .	12 700	16 300	21 200	28 100	33 200	41 200	46 700	53 200	54 700	57 800	63 100	65 500	68 000
AFP	-	-	12 600	28 500	29 600	36 300	43 700	23 700	-	-	-	-	-
Kapitalinntekter .	27 100	28 400	29 200	26 800	29 800	29 600	29 900	31 300	28 900	29 800	25 800	24 800	29 200
Median samlet inntekt	395 000	388 700	382 400	367 800	361 500	356 100	342 200	351 900	351 700	332 400	327 400	318 600	311 500
Antall personer	46 563	45 980	45 399	43 153	34 684	30 467	24 504	20 136	14 992	13 140	11 183	9 386	7 660

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Tabell 2.2. Registrerte inntekter for personer med yrkesinntekt større enn to ganger folketrygdens grunnbeløp¹ etter alder. Gjennomsnitt og median. 2009

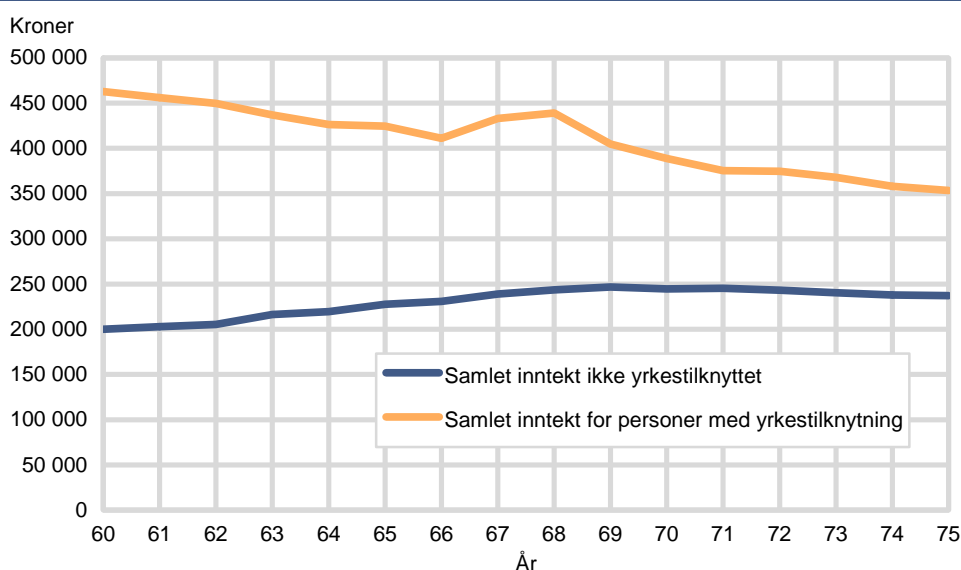
	60 år	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år	71 år	72 år
Samlet inntekt	503 000	498 300	503 400	515 600	510 800	524 600	528 900	607 500	712 700	703 900	687 000	699 900	762 100
Yrkesinntekt	453 200	445 900	430 100	437 300	423 900	425 600	422 100	401 700	383 300	378 200	340 400	323 400	327 600
Lønnsinntekt ..	412 500	406 900	391 000	389 900	379 500	376 200	365 000	338 700	311 400	294 500	265 100	224 800	213 900
Næringsinntekt	40 700	39 000	39 100	47 400	44 400	49 500	57 100	62 900	71 900	83 700	75 300	98 600	113 700
Overføringer	22 200	24 500	41 500	48 700	52 500	62 700	68 400	160 800	281 800	279 100	289 300	326 700	343 700
Alderspensjon	-	-	-	-	-	-	-	97 100	226 900	210 600	207 100	238 100	240 700
Tjeneste- pensjon u/afp .	9 900	11 900	16 400	21 300	23 400	30 100	34 400	45 900	52 000	65 100	77 900	86 100	99 700
AFP	-	-	11 400	12 500	13 100	16 800	16 800	7 500	-	-	-	-	-
Kapitalinntekter .	27 600	27 800	31 800	29 700	34 400	36 300	38 400	45 100	47 600	46 600	57 300	49 800	90 800
Median samlet inntekt	423 300	420 200	420 600	427 800	426 200	434 900	432 400	496 200	594 600	579 100	556 000	578 600	574 700
Antall personer	39 549	38 214	35 794	29 696	22 660	18 454	13 079	8 882	4 651	2 816	2 126	1 403	1 013

¹ Folketrygdens grunnbeløp i 2009: 72 006 kroner

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Tabell 2.2 viser inntektene til personer med yrkesinntekt over 2G fordelt på ettårige aldersgrupper. Siden kravet til størrelsen på yrkesinntekten er ganske streng, er det relativt få personer i de eldre årsklassene. Det er likevel interessant å se at nivået på yrkesinntekt ligger på over 300 000 for alle aldersgruppene. Dette er personer som i tillegg til yrkesinntekten også mottar pensjon når de når pensjonsalder. Blant disse personene er derfor inntektene høyere blant dem som er 67 år og eldre enn blant dem som er yngre.

Figur 2.6. Gjennomsnittlig samlet inntekt for personer med og uten yrkesinntekt. 2009

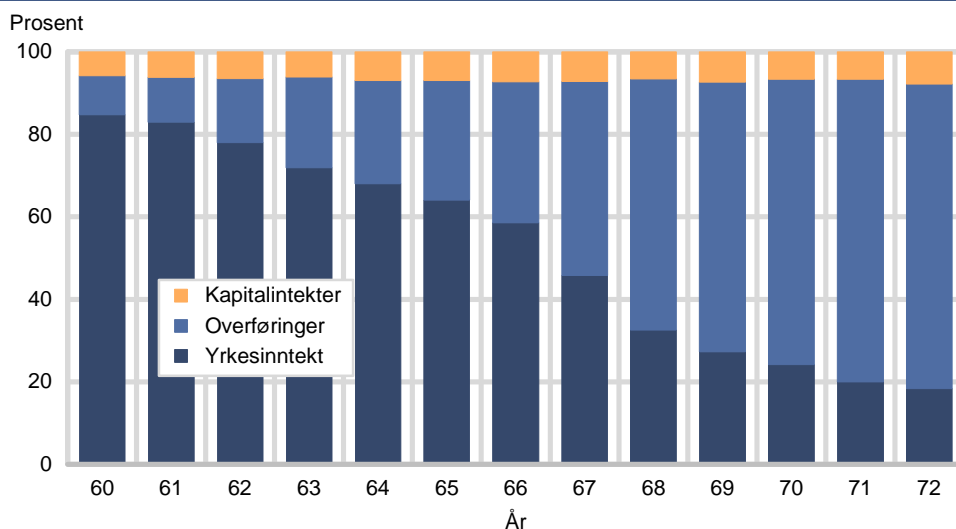
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Sammenlignet med personer uten yrkesinntekt har personer med yrkesinntekt over dobbelt så høy samlet inntekt, når vi ser på aldersgruppen 60 til 63 år. Figur 2.6 viser at utviklingen i gjennomsnittlig samlet inntekt imidlertid blir høyere med økende alder blant dem uten yrkesinntekt. Blant dem som er yrkesaktiv blir samlet inntekt lavere etter som personene blir eldre.

Inntektssammensetning

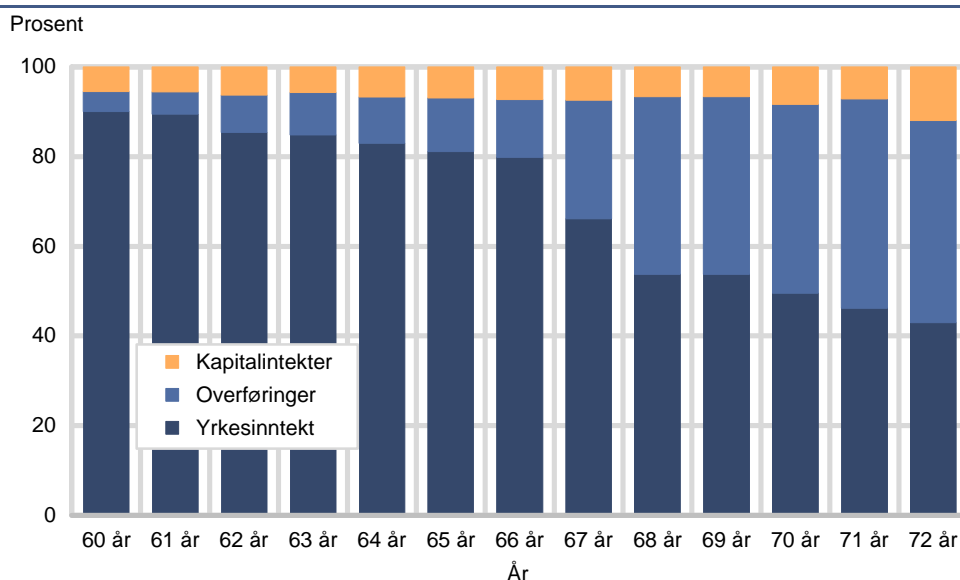
Blant personer med yrkesinntekt er yrkesinntekten den viktigste inntektskilden frem til og med 66 år. Deretter er det overføringer som utgjør den største inntektskilden. Ved å avgrense ytterligere til å se på personer med yrkesinntekt utover 2G viser figuren at yrkesinntekt er den viktigste inntektskilden for alle årskullene frem til og med 70 år.

Figur 2.7. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekter for personer med yrkesinntekt. Prosent. 2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Figur 2.8. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for personer med yrkesinntekt større enn to ganger folketrygdens grunnbeløp¹. Prosent. 2009

¹ Folketrygdens grunnbeløp i 1999: 46 423 kroner og i 2009: 72 006 kroner

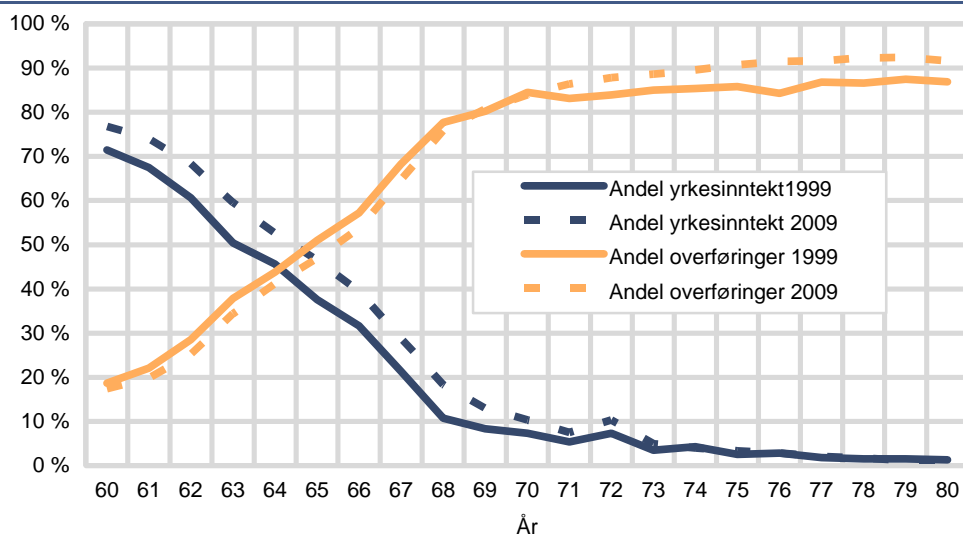
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Figur 2.9 viser at 63-åringene og 65-åringene er de to aldersgruppene med størst vekst i yrkesinntektsandelen, begge med en økning på 9 prosentpoeng. Endringen avtar kraftig etter fylte 70 år. Andelen overføringer holder seg rimelig stabil fra 1999 til 2009. Som en naturlig følge av økt yrkesinntektsandel, har andelen

overføringer gått noe ned fra 1999 til 2009. Dette gjelder ikke for de over 70 år, der har andelen overføringer økt noe. Vi ser at dette sammenfaller med en nærmest stabil andel yrkesinntekter.

Krysningspunktet mellom andel yrkesinntekt og andel overføringer viser alderen hvor aldersgruppen går fra å ha en større andel yrkesinntekter til å ha en større andel overføringer. I 1999 var dette krysningspunktet hos 64-åringene, mens i 2009 er krysningspunktet flyttet til 65-åringene.

Figur 2.9. Yrkesinntekt og overføringer som andel av samlet inntekt. Prosent. 1999 og 2009

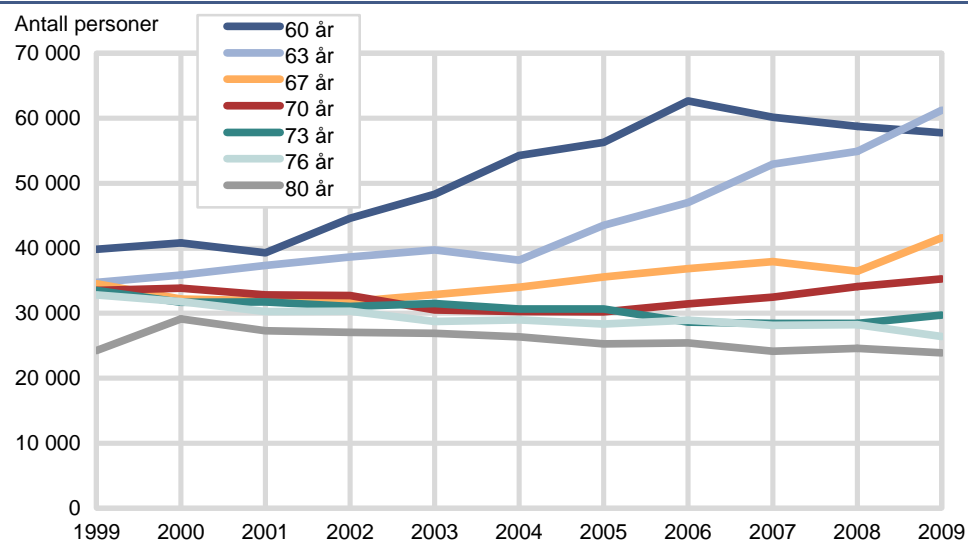
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

2.2. Inntektsutvikling for utvalgte aldre

Definisjon og omfang

Dette kapitlet omhandler inntektsutviklingen i perioden 1999 til 2009 for aldersgruppene 60 til 80 år. Vi sammenligner eksempelvis en 68-åring i 1999 med en 68-åring i 2009. Dette medfører at vi ikke følger en bestemt gruppe over tid, men sammenligner aldersgrupper i den eldre befolkningen med andre i samme alder på andre tidspunkt.

Figur 2.10. Antall personer i alderen 60 til 80 år. Utvalgte aldre. 1999-2009

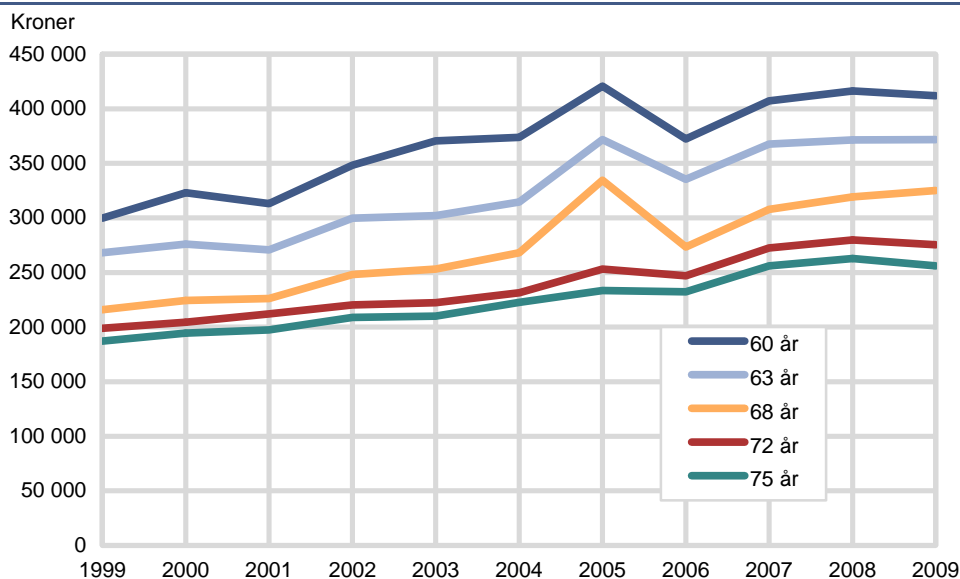
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Figur 2.10 viser hvordan antall personer i utvalgte aldersgrupper har endret seg i perioden 1999 til 2009. Figuren viser effekten av etterkrigsårene, eksempelvis er det flest 60-åringene i 2006, og disse personene er født i 1946. Økning i antall personer i perioden er størst for de mellom 60 og 67 år, og aller høyest for 63-åringene med hele 76 prosent fra 1999 til 2009. På den annen side har det blitt færre personer mellom 72 og 80 år samme periode.

Inntektsnivå

Inntektsutviklingen har vært forholdsvis jevn for alle aldersgruppene i perioden 1999 til 2009. Unntaket er 2005, hvor kapitalinntektene øker grunnet høye aksjeutbytter i forkant av skattereformen i 2006.

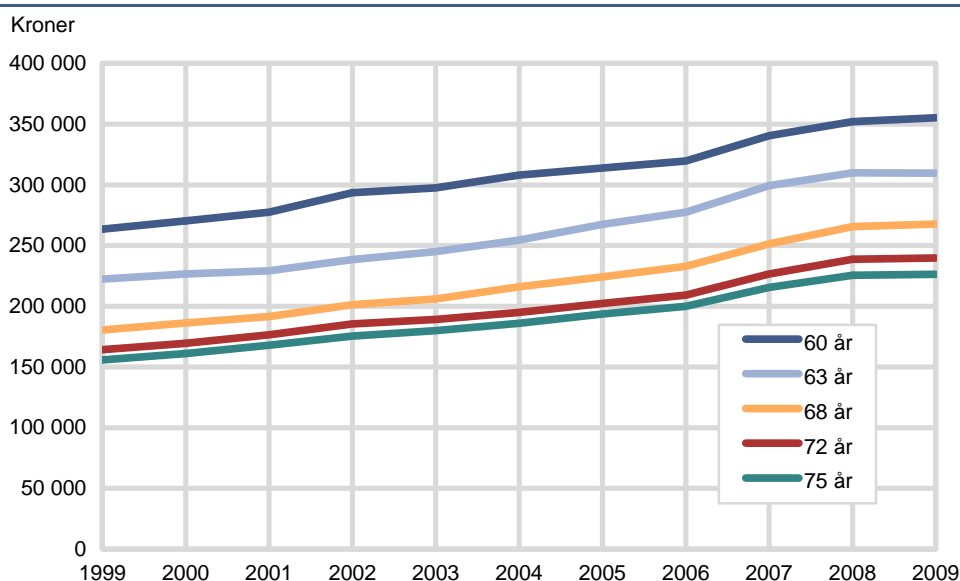
Figur 2.11. Samlet inntekt etter alder. Gjennomsnitt i 2009-kroner. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Når man skal se på det generelle inntektsnivået i en gruppe, ser man gjerne på medianinntekten for gruppen. Median er et mål som ikke er påvirket av ekstremverdier (se definisjon i kapittel 1.5). Figur 2.12 viser samlet medianinntekt for de samme personene som er med i figur 2.11. Vi ser her at de store svingningene ikke lenger er tydelige.

Figur 2.12. Samlet inntekt etter alder. Median i 2009-kroner. 1999-2009

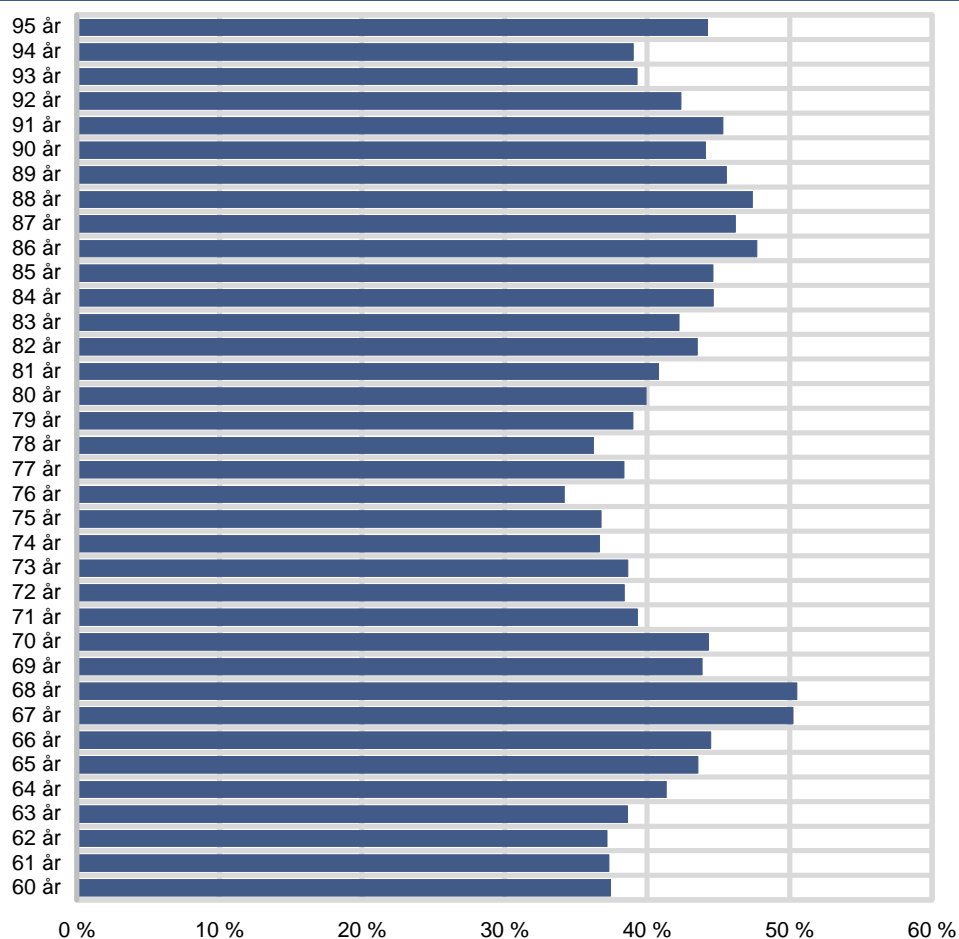
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Tabell 2.3. Samlet inntekt. Gjennomsnitt og median i 2009-kroner. 1999-2009

Samlet inntekt	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
60 år											
Gjennomsnitt ..	299 600	323 200	313 300	348 400	370 600	373 800	420 700	372 400	407 200	416 200	411 800
Median	263 400	270 400	277 300	293 600	297 600	308 000	313 800	319 700	340 600	352 000	355 300
63 år											
Gjennomsnitt ..	268 200	276 100	270 700	299 800	302 000	314 600	371 800	335 400	367 800	371 400	371 700
Median	222 400	226 600	229 400	238 400	245 000	254 600	267 500	277 500	299 400	309 900	309 700
68 år											
Gjennomsnitt ..	216 000	224 400	226 100	248 000	253 100	267 900	334 600	273 400	307 900	319 200	325 100
Median	180 400	186 300	191 500	201 200	206 100	216 000	224 300	232 900	251 400	265 500	267 700
72 år											
Gjennomsnitt ..	198 900	204 500	212 100	220 300	222 200	231 500	253 200	247 000	272 500	279 900	275 300
Median	164 200	169 500	176 600	185 600	189 300	194 900	202 300	209 100	226 600	238 600	239 900
75 år											
Gjennomsnitt ..	187 300	194 600	197 400	209 000	210 100	222 700	233 400	232 500	256 000	262 600	256 200
Median	155 700	160 900	167 900	175 400	180 100	186 000	193 600	199 900	215 600	225 500	226 200

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

60-åringer i 1999 hadde en gjennomsnittlig samlet inntekt på 299 600 kroner, målt i 2009-kroner. Til sammenligning hadde personer som var 60 år i 2009 en gjennomsnittlig samlet inntekt på 411 800 kroner.

Figur 2.13. Realvekst i gjennomsnittlig samlet inntekt for personer etter ettårige alderstrinn. Prosent. 1999-2009

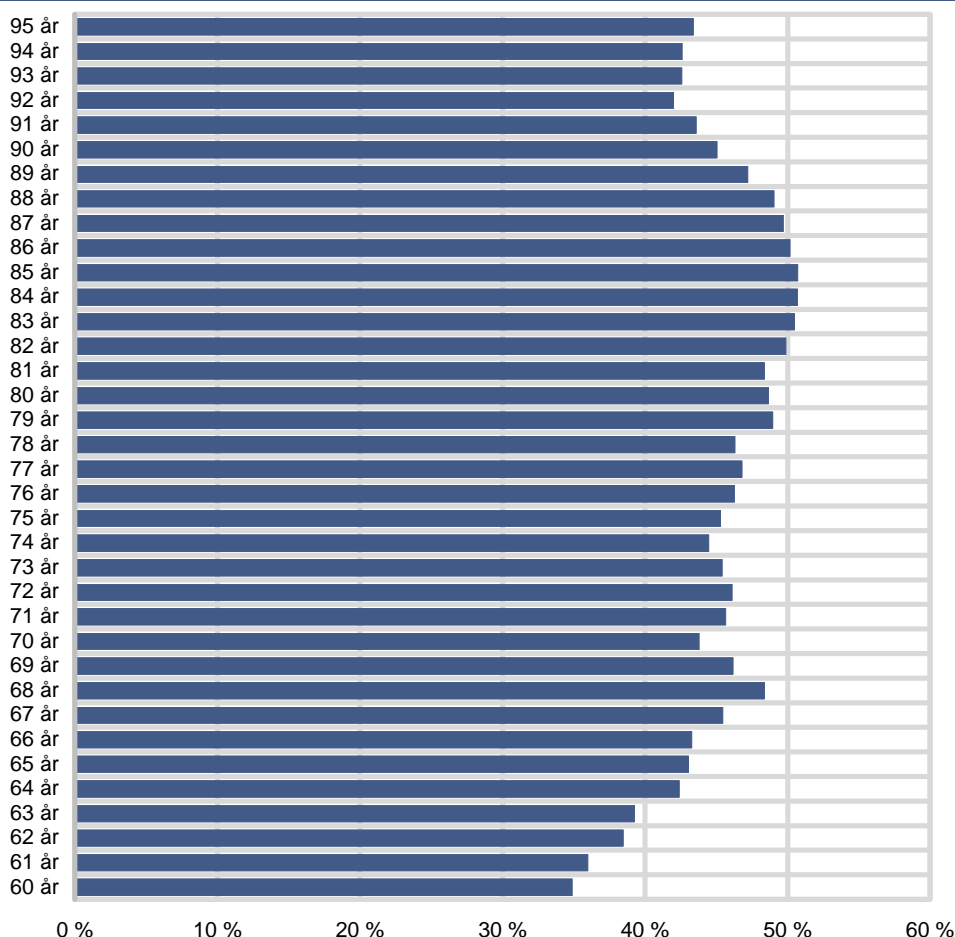
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Alle aldersgrupper fra 60 til 95 år hadde en vekst i gjennomsnittlig samlet inntekt på minst 34 prosent i perioden 1999 til 2009, målt i faste kroner. Den høyeste veksten har vært hos 67- og 68-åringene, med en vekst fra 1999 til 2009 på litt over 50 prosent. Det er særlig de siste par årene at inntektsveksten har vært høy for 68-åringene. En forklaring på dette kan være regelendring om avkorting av alderspensjon mot arbeidsinntekt for 68-åringene som trådte i kraft 1. januar 2009.

Tilsvarende regelendring fikk 67-åringen fra 1. januar 2008, og vi ser at disse to aldersgruppene skiller seg ut.

Realveksten i median samlet inntekt viser noen av de samme trekkene, se figur 2.14. Veksten er høy for 68-åringene også her, men den høyeste veksten målt i faste kroner, er for 84- og 85-åringene.

Figur 2.14. Realvekst i median samlet inntekt for personer etter ettårige alderstrinn. Prosent. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektssammensetning

Aldersgruppen 60 til 62 år henter i hovedsak sine inntektene fra yrkesaktivitet. I 2009 utgjør yrkesinntekten mellom 70 og 80 prosent av gjennomsnittlig samlet inntekt for denne gruppen. For personer i alderen 63 til 66 år, utgjør yrkesinntekten mellom 40 til 60 prosent i 2009. Tall for 67-åringene viser at overføringer står for omtrent 70 prosent av gjennomsnittlig samlet inntekt i 2009. For aldersgruppene 68 til 75 år utgjør overføringer fra 76 prosent til 91 prosent av samlet inntekt.

For å belyse inntektssammensetningen for de over 60 år, vil vi se på de som er 63 år, 68 år og 75 år, som representanter for de med henholdsvis mulighet for AFP, de med alderspensjon og de som har vært alderspensjonister en tid.

63-åringene

Antall 63-åringene har vokst meget sterkt i perioden 1999 til 2009, fra snaut 34 800 i 1999 (født 1936) til drøye 61 200 i 2009 (født 1946). Det tilsvarer en vekst på 76 prosent. Kvinneandelen blant 63-åringene har gått ned 1,5 prosentpoeng fra 51,1 prosent i 1999 til 49,6 prosent i 2009. Reduksjonen i kvinneandelen i aldersgrupper over tid kan vi se i samtlige av aldersgruppene fra 60 år og over. Motsatt gjelder når man følger en alderskohort over tid, altså tar utgangspunkt i et fødselsår, se kapittel 2.3.

Tabell 2.4. Registrerte inntekter for 63-åringene. Gjennomsnitt. 1999-2009

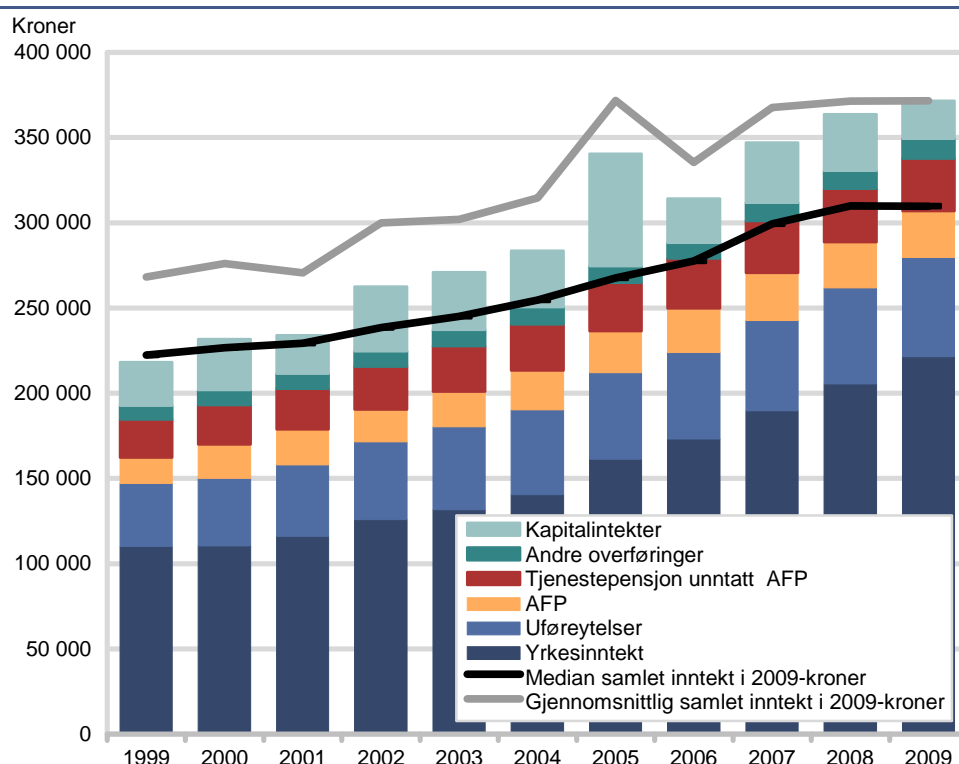
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Antall personer	34 754	35 871	37 350	38 630	39 730	38 133	43 527	47 026	52 927	54 893	61 233
Samlet inntekt	218 200	231 700	234 100	262 600	271 000	283 600	340 400	314 100	347 000	363 800	371 700
Yrkesinntekt	110 000	110 400	116 000	125 800	131 700	140 400	161 300	173 100	189 700	205 400	221 300
Kapitalinntekter	25 500	29 800	22 700	38 100	33 700	33 100	65 800	25 900	35 300	33 300	22 500
Overføringer	82 800	91 500	95 400	98 700	105 500	110 000	113 400	115 100	122 100	125 100	127 900
Av dette:											
Uføreytelser	37 000	39 700	42 000	45 600	48 600	49 900	50 700	50 800	53 000	56 400	58 400
AFP	15 300	19 900	20 800	19 100	20 700	23 100	24 500	25 900	27 900	26 700	27 000
Tjenestepensjon unntatt AFP ..	22 300	23 100	23 900	25 100	26 600	26 900	28 400	29 200	30 400	31 600	30 800
Andre overføringer	8 200	8 800	8 700	8 900	9 600	10 100	9 800	9 200	10 800	10 400	11 700
Gjennomsnittlig samlet inntekt i 2009-kroner	268 200	276 100	270 700	299 800	302 000	314 600	371 800	335 400	367 800	371 400	371 700
Median samlet inntekt i 2009-kroner	222 400	226 600	229 400	238 400	245 000	254 600	267 500	277 500	299 400	309 900	309 700

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

For 63-åringene finner vi at den nominelle yrkesinntekten har økt årlig med gjennomsnittlig 7,2 prosent i perioden 1999 til 2009. Veksten for kvinner var noe høyere enn for menn, med vekst på henholdsvis 7,7 og 6,8 prosent i årlig gjennomsnitt. Den sterkeste veksten finner vi i perioden 2004 til 2009, med en årlig vekst i gjennomsnittlig yrkesinntekt på 9,5 prosent.

Veksten i yrkesinntekter har vært klart sterkere enn veksten i de andre inntektskomponentene. Den årlige nominelle veksten i AFP i perioden har vært gjennomsnittlig 5,8 prosent, og tilsvarende årlig vekst for uføreytelser var 4,7 prosent. En grafisk fremstilling av inntektsfordelingen i løpende kroner viser tydeligere hvilken inntektsvekst aldersgruppen har hatt i perioden.

Figur 2.15. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 63-åringene. Kroner. 1999-2009

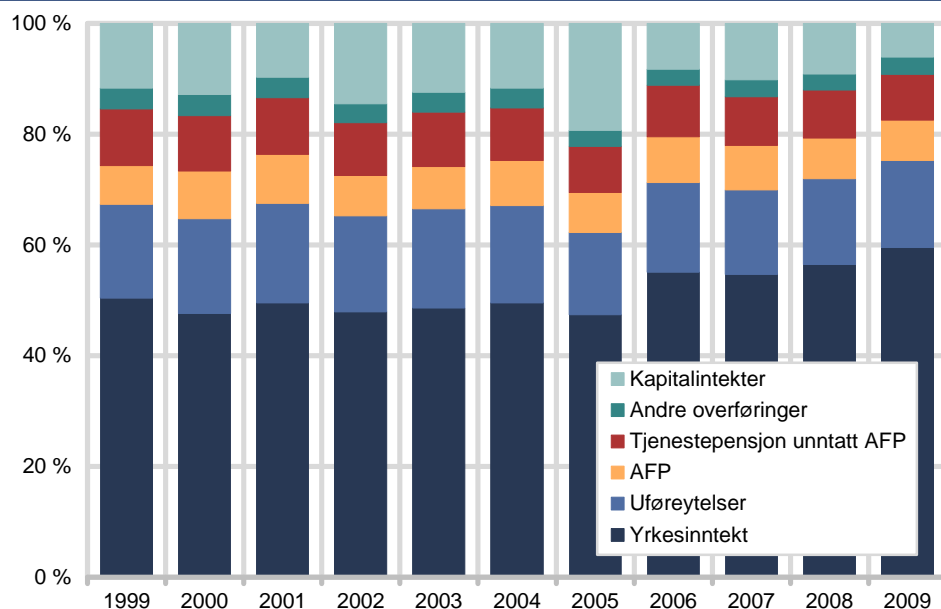

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Alle inntektskildene har en jevn økning i perioden, bortsett fra kapitalinntekter, som varierer mer fra år til år. 2005 skiller seg ut med høye kapitalinntekter. Dette har som tidligere nevnt sammenheng med skattereformen i 2006.

Den største andelen av gjennomsnittlig samlet inntekt for 63-åringene, kommer fra yrkesinntekt. I perioden 1999 til 2009 har yrkesinntekten økt fra 50,4 prosent til 59,5 prosent, hvilket tilsvarer en økt andel av samlet inntekt på 18 prosent, eller 9,1 prosentpoeng. Både overføringer og kapitalinntekter utgjør en relativt mindre andel av samlet inntekt i 2009 sammenlignet med 10 år tidligere. Andelen overføringer for 63-åringene er redusert fra 38 til 34 prosent.

Figur 2.16. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 63-åringene. Prosent. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Av 63-åringene var det 5 141 personer som tok ut AFP i 1999, av disse 3 030 menn og 2 111 kvinner. I 2009 var antallet økt til 10 026 personer, hvorav 5 367 var menn og 4 659 var kvinner. Dette er totalt en økning på 95 prosent, men må sees i sammenheng med at antall 63-åringene økte med 76 prosent i perioden. AFP utgjør 7-8 prosent av samlet inntekt for 63-åringene i årene 1999 til 2009. Se for øvrig kapittel 3.5 om AFP-pensjonister.

68-åringene

68-åringene har den høyeste realinntektsveksten i perioden 1999 til 2009, med en vekst i gjennomsnittlig samlet inntekt på 50 prosent. Yrkesdeltakelsen har økt, som fører til høyere pensjonsgivende inntekt og høyere grunnlag for utbetaling av alderspensjon fra folketrygden. I tillegg har satsen for særtillegget for minstepensjonister økt fra 79,3 prosent av folketrygdens grunnbeløp i 2007, til 97 prosent i 2009. Se for øvrig kapittel 3.4.

Antall 68-åringene har økt fra 34 161 personer i 1999 (født 1931) til 36 003 personer i 2009 (født 1941), altså en vekst på 5 prosent. Kvinneandelen har gått litt ned, fra 53,1 prosent i 1999 til 51,6 prosent i 2009.

Alderspensjon og tjenestepensjon er den største inntektskilden for 68-åringene. Totale overføringer utgjorde 76 prosent av samlet inntekt i 2009. Alderspensjonen har økt mest, med 86 prosent siden 1999. Det tilsvarer en årlig vekst på gjennomsnittlig 6,4 prosent. Tjenestepensjonen har økt med 68 prosent i samme periode, hvilket tilsvarer en årlig gjennomsnittlig vekst på 5,3 prosent.

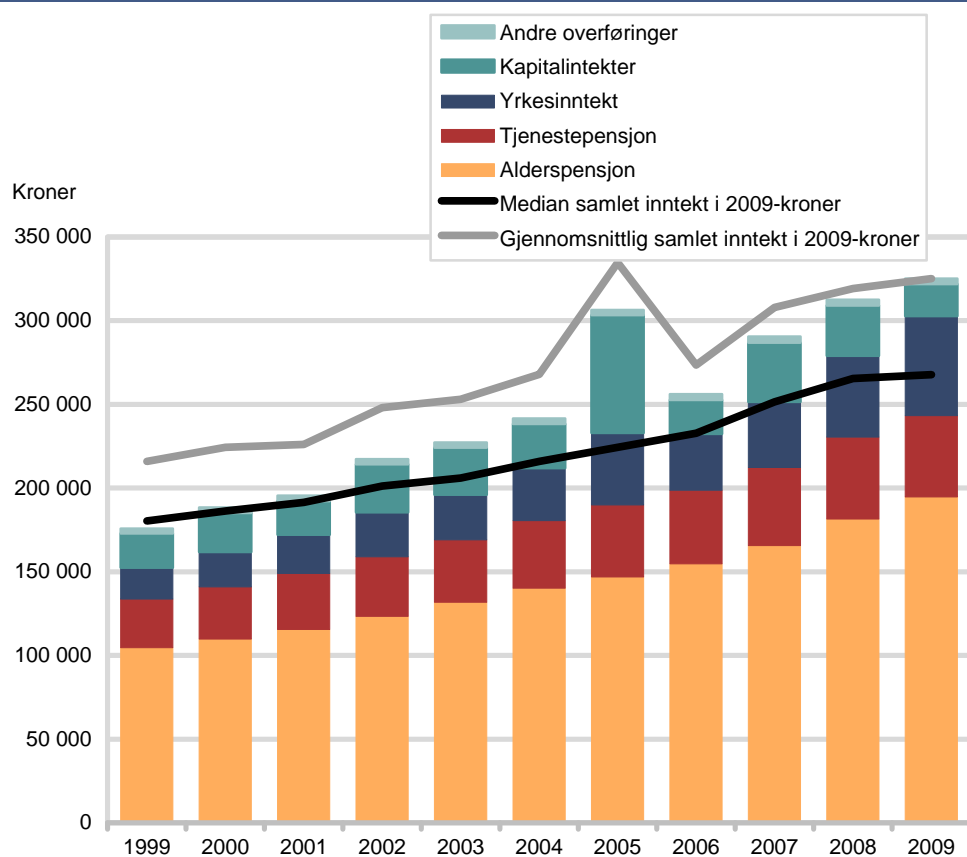
Tabell 2.5. Registrerte inntekter for 68-åringene. Gjennomsnitt. 1999-2009

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Antall personer	34 200	34 000	31 700	31 400	31 300	32 400	33 500	35 100	36 400	37 400	36 000
Samlet inntekt	175 800	188 300	195 500	217 200	227 100	241 500	306 400	256 000	290 600	312 600	325 100
Yrkesinntekt	18 800	20 800	23 200	26 700	26 800	31 300	43 000	33 700	39 300	48 600	59 500
Kapitalinntekter	20 400	23 300	20 100	28 500	28 200	26 500	70 400	20 200	35 300	30 000	19 000
Overføringer	136 500	144 200	152 200	162 000	172 100	183 700	193 000	202 200	215 900	233 900	246 600
Av dette:											
Alderspensjon	104 700	109 900	115 600	123 400	131 700	140 100	147 000	154 800	165 700	181 500	194 700
Tjenestepensjon	28 900	31 100	33 400	35 500	37 400	40 400	42 900	43 900	46 500	49 000	48 600
Andre overføringer	2 900	3 200	3 200	3 100	3 000	3 200	3 100	3 500	3 700	3 400	3 300
Gjennomsnittlig samlet inntekt i 2009-kroner	216 000	224 400	226 100	248 000	253 100	267 900	334 600	273 400	307 900	319 200	325 100
Median samlet inntekt i 2009-kroner	180 400	186 300	191 500	201 200	206 100	216 000	224 300	232 900	251 400	265 500	267 700

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Den høyeste veksten har imidlertid vært i yrkesinntekten. For 68-åringen har den gjennomsnittlige nominelle yrkesinntekten økt årlig med gjennomsnittlig 12 prosent i perioden 1999 til 2009. Særlig har veksten vært høy i 2008 og 2009, med henholdsvis 24 og 22 prosent fra året før. Som nevnt tidligere, er dette sammenfallende med fjerningen av avkortingen i pensjonsutbetalingene for 68-åringene i 2009. For 67-åringene ble avkortingen fjernet i 2008.

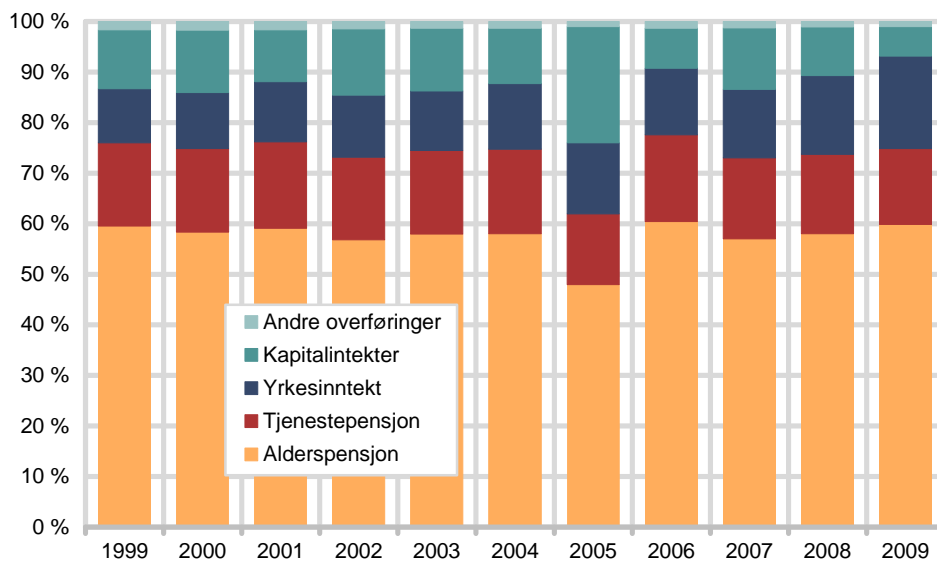
Figur 2.17. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 68-åringene. Kroner. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Figur 2.18 viser den prosentvise inntektsfordelingen for 68-åringene. Her ser vi tydelig den økte andelen yrkesinntekter, som utgjorde 18 prosent av den samlede inntekten i 2009, en økning fra 11 prosent i 1999.

Figur 2.18. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 68-åring. Prosent. 1999-2009

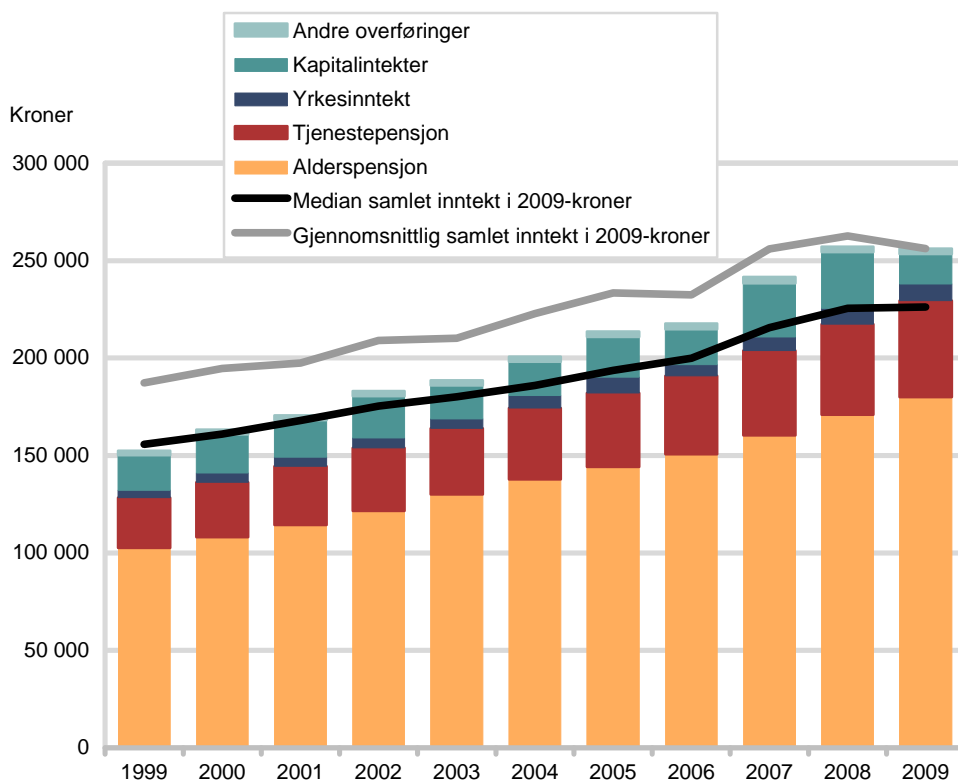

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

75-åring

Denne aldersgruppen har vært alderspensjonister noen år, og yrkesdeltakelsen er minimal. Antall 75-åring har gått ned fra 33 022 i 1999 (født 1924) til 27 092 i 2009 (født 1934). Det tilsvarer en nedgang på 18 prosent. Kvinneandelen har gått ned fra 56,7 prosent i 1999 til 54,7 prosent i 2009.

Figur 2.19. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 75-åring. Kroner. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Tabell 2.6. Registrerte inntekter for 75-åringene. Gjennomsnitt. 1999-2009

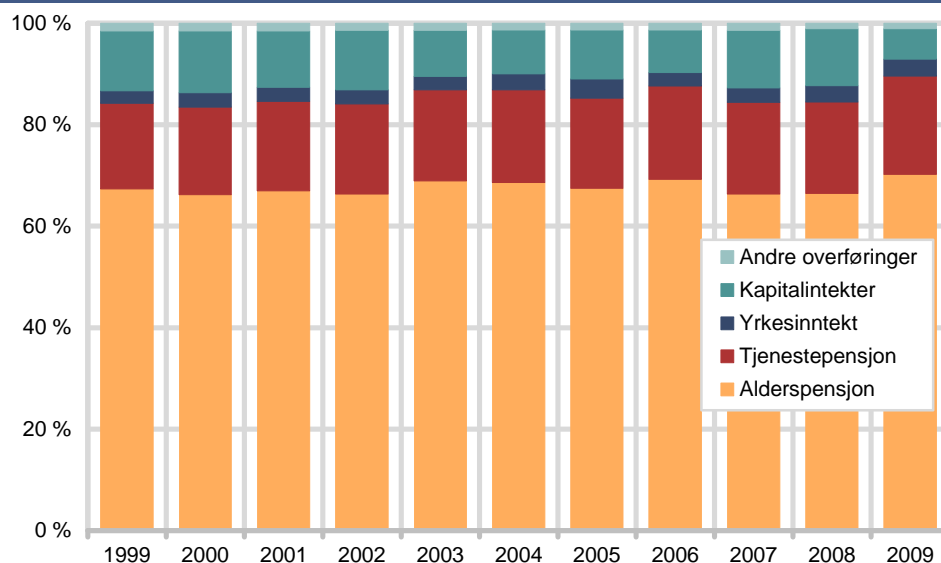
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Antall personer	33 000	31 400	31 400	29 800	29 900	29 300	29 800	29 100	29 100	27 200	27 100
Samlet inntekt	152 500	163 300	170 700	183 100	188 600	200 800	213 700	217 700	241 600	257 200	256 200
Yrkesinntekt	3 800	4 700	4 700	5 100	5 000	6 300	8 100	5 700	7 000	8 200	8 500
Kapitalinntekter	17 900	19 800	19 000	21 400	17 100	17 400	20 700	18 200	27 400	28 800	15 300
Overføringer	130 800	138 800	146 900	156 500	166 400	177 100	185 000	193 700	207 200	220 200	232 300
Av dette:											
Alderspensjon	102 600	108 100	114 200	121 500	130 000	137 800	144 200	150 700	160 300	170 900	179 900
Tjenestepensjon	25 800	28 200	30 100	32 400	33 800	36 600	38 000	40 100	43 600	46 400	49 600
Andre overføringer	2 400	2 500	2 600	2 600	2 600	2 700	2 800	2 900	3 300	2 900	2 800
Gjennomsnittlig samlet inntekt i 2009-kroner	187 300	194 600	197 400	209 000	210 100	222 700	233 400	232 500	256 000	262 600	256 200
Median samlet inntekt i 2009-kroner	155 700	160 900	167 900	175 400	180 100	186 000	193 600	199 900	215 600	225 500	226 200

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Overføringer sto for hele 91 prosent av 75-åringens samlede inntekt i 2009. Samlede overføringer økte med 78 prosent fra 1999 til 2009. Tjenestepensjonen hadde den høyeste prosentvise veksten, med 92,5 prosent, mens alderspensjonen hadde en vekst på 75,3 prosent i denne perioden.

Alderspensjon utgjorde 66 prosent av samlet inntekt for 75-åringene i 1999. Denne andelen økte til 70 prosent blant 75-åringene i 2009. Også tjenestepensjon utgjør en større andel av inntekten til 75-åringene i 2009 enn i 1999. Tjenestepensjon har økt fra 17 prosent av samlet inntekt i 1999 til 19 prosent av samlet inntekt i 2009.

Figur 2.20. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 75-åringene. Prosent. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektsfordeling

For å måle inntektsfordelingen i de forskjellige aldersgruppene, har vi benyttet forholdstallet P90/P10, se definisjon i kapittel 1.5.

Tabell 2.7. Fordeling av samlet inntekt for utvalgte aldersgrupper. P90/P10¹. 1999-2009

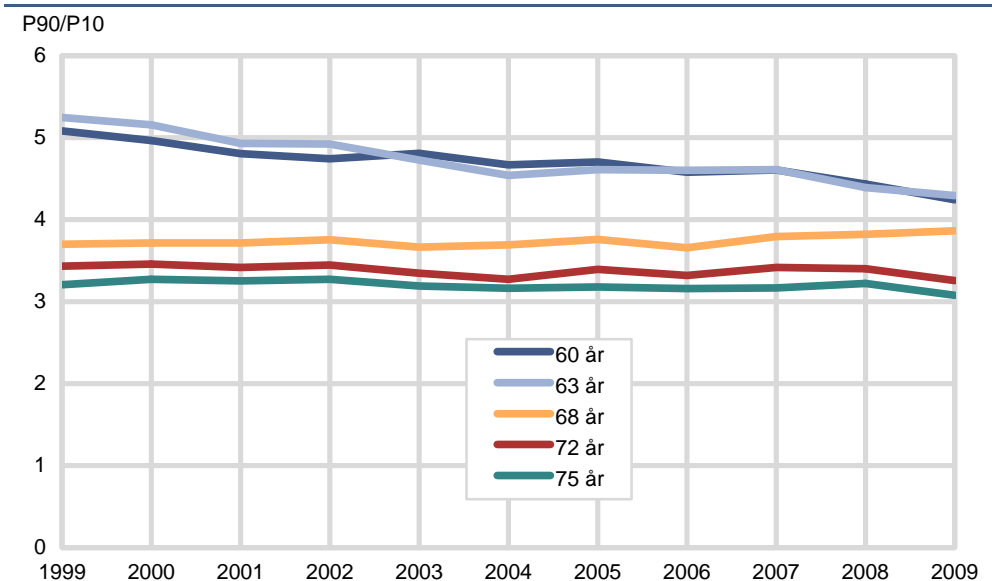
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
60 år ...	5,1	5,0	4,8	4,7	4,8	4,7	4,7	4,6	4,6	4,4	4,2
63 år ...	5,2	5,2	4,9	4,9	4,7	4,5	4,6	4,6	4,6	4,4	4,3
68 år ...	3,7	3,7	3,7	3,8	3,7	3,7	3,8	3,7	3,8	3,8	3,9
72 år ...	3,4	3,5	3,4	3,4	3,3	3,3	3,4	3,3	3,4	3,4	3,3
75 år ...	3,2	3,3	3,3	3,3	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,1

¹ P90/P10: Forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10)

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Ulikhetene er minst for de eldste aldersgruppene. Forholdstallet reduseres imidlertid for 60- og 63-åringene over tid, mens forholdstallet er ganske stabilt for de som er 68 til 75 år.

Figur 2.21. Fordeling av samlet inntekt for utvalgte aldersgrupper. P90/P10. 1999-2009

¹ P90/P10: Forholdstallet mellom inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 9 og desil 10 (P90) og inntekten til den personen som befinner seg mellom desil 1 og desil 2 (P10)
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

2.3. Inntektsutvikling for utvalgte fødselsår

Vi skal nå se på personer som er født i et gitt år og hvordan deres inntekter utvikler seg over tid. Det vil si at de blir eldre, noe som skulle gi redusert inntekt. Samtidig beveger vi oss fram i tid, noe som skulle bety økt inntekt. Samlet effekt på inntekten og andre egenskaper ved kohortenes inntekt er altså temaet. Avgrensningen er gjort ut fra fødselsår, og det er ikke lagt betingelse på at en person skal være i datamaterialet alle årene. På den måten vil antall personer for et gitt fødselsår variere fra år til år avhengig av inn-/utflyttinger og dødsfall.

Tar vi som et eksempel utgangspunkt i kohorten som ble født 1934 så omfattet denne gruppen 32 849 personer i 1999, da de var 65 år gamle, med en kvinneandel på 52 prosent. Ti år senere, i 2009, det året de fylte 75 år, var det 26 916 personer igjen. Kvinneandelen var på 55 prosent.

Ved å fordele 65-åringene etter samlet inntekt i 1999, ser vi at andelen bosatte ti år senere varierer i de ulike innteksgruppene. Det vil si at utflytting og dødelighet er ulikt fordelt i de ulike innteksgruppene.

Tabell 2.8. Bosatte personer, 65 år i 1999, kvintilfordelt etter samlet inntekt i 1999. Andeler i prosent. 1999 og 2009

	Antall personer i 1999	Andel kvinner 1999	Antall personer i 2009	Andel kvinner 2009	Endring i antall personer fra 1999 til 2009
I alt	32 849	52	26 919	55	-18
Første kvintil i 1999	6 569	88	5 489	91	-16
Andre kvintil i 1999	6 570	67	5 162	72	-21
Tredje kvintil i 1999	6 570	44	5 233	48	-20
Fjerde kvintil i 1999	6 570	36	5 404	39	-18
Femte kvintil i 1999	6 570	24	5 631	26	-14

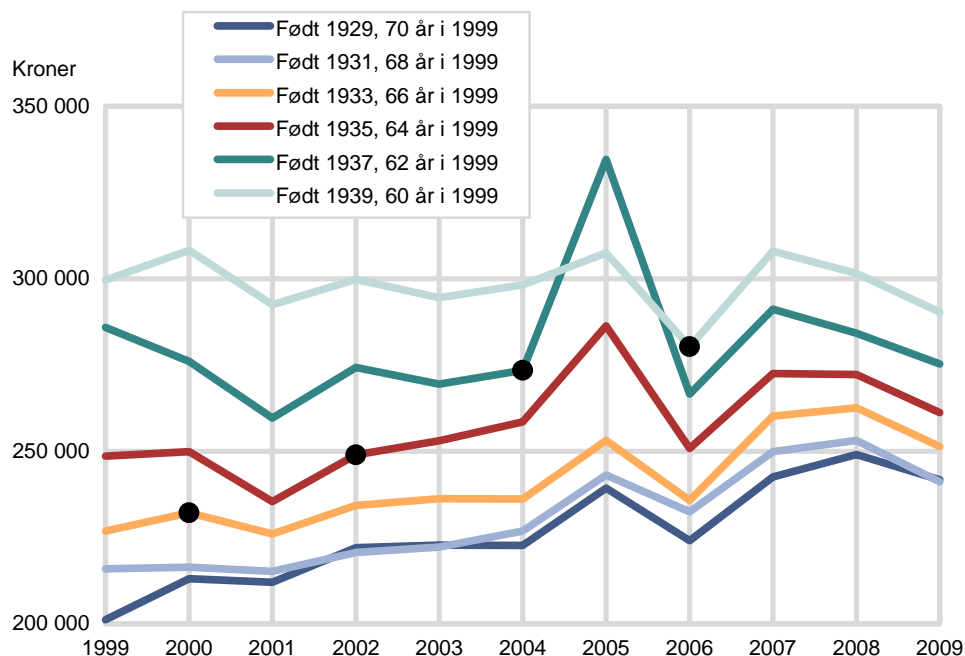
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektsnivå

I perioden 1999 til 2009 har det skjedd flere ting som påvirker tallene våre. Dette er hendelser som avspeiler seg i tabeller og figurer, og gir utslag i gjennomsnittsinntektene for kohortene. Det ble innført skatt på utbytte i 2000 og 2001. Denne ble

fjernet fra 2002, for så å bli innført igjen fra og med 2006. Det var finanskrisen som nådde oss i 2008/2009, og samtidig var det en halvering av innskuddsrenten fra 2008 til 2009. Renteendringer har nok en viss påvirkning på inntekten for store deler av denne aldersgruppen, som har lite gjeld, men en del penger i banken. Virkningene av finanskrisen, for eksempel knyttet til arbeidsmarkedet, har mindre å si for personer som er i en alder uten sterk tilknytning til arbeidslivet.

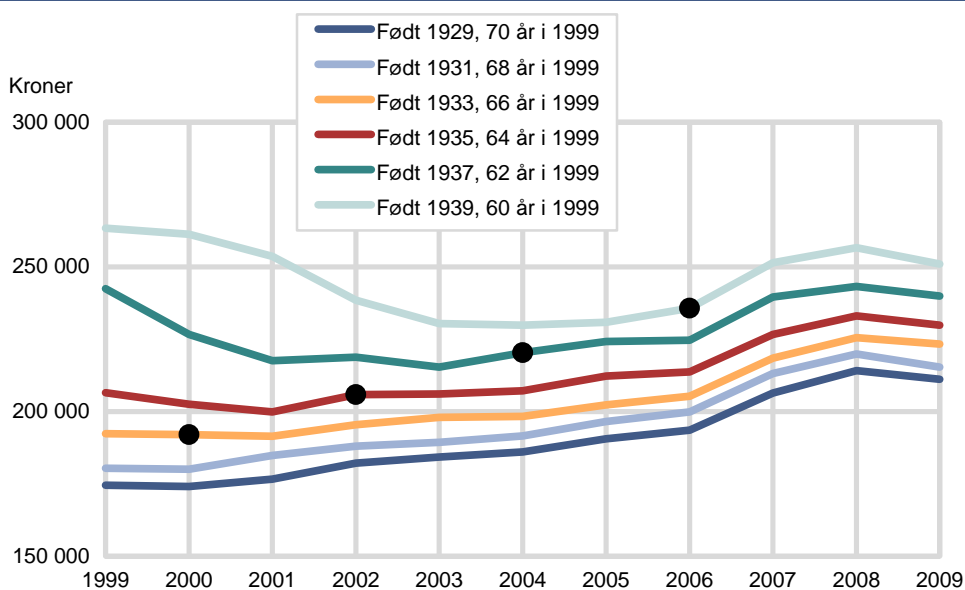
Figur 2.22. Gjennomsnittlig samlet inntekt i 2009-kroner etter kohortens fødselsår. Kroner. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Det året personene i kohorten fyller 67 år er merket med sort sirkel i figuren. Ingen av kohortene viser noen markant endring i gjennomsnittlig samlet inntekt knyttet til overgangen fra yrkeslivet til pensjonsalderen. Men det ser ut som høy alder gir lavere svingninger i forhold utbytteskatten som kom i 2006 (se figur 2.22).

Figur 2.23. Median samlet inntekt etter kohortens fødselsår. 2009-kroner. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Figur 2.23 viser median samlet inntekt i det samme tidsrommet og for de samme personene som er med i figur 2.22. Ved å bruke median vises ikke tilsvarende svingninger omkring årene med endring i utbytteskatten. I figuren er året de fyller 67 markert med en sort sirkel. Ut fra figuren kan det se ut som om det er et bunnpunkt i median samlet inntekt noen år før 67-årsalderen. Alle kohortene har en økning i median inntekt i tiden etter 67-årsalderen. Både gjennomsnittlig og median samlet inntekt viser en nedgang fra 2008 til 2009.

60 år i 1999

Inntekten som pensjonist er i stor grad et resultat av det man gjorde i årene før pensjonsalderen. Ved å gruppere på 60-åringer i 1999 og følge disse 10 år fram i tid, fram til de er 70 år, kan vi få et slags inntrykk av dette. Det var i alt 39 841 60-åringer som var bosatte i Norge i 1999, og disse er i tabell 2.9 gruppert etter kjennetegn de hadde i 1999. Samme person kan være i flere grupper. For eksempel er det mulig å være uførepensjonist og samtidig ha lønn eller næringsinntekt. Personer som var 60 år og uførepensjonister i 1999 hadde en realinntektsøkning på 20 prosent i perioden 1999 til 2009. 60-åringer med yrkesinntekt i 1999 hadde 10 prosent lavere realinntekt som 70-åringer i 2009.

Tabell 2.9. Utviklingen i antall personer og gjennomsnittlig samlet inntekt for ulike grupper som var 60 år i 1999. 2009-kroner. 1999 og 2009

	1999, 60 år		2009, 70 år		1999-2009	
	Antall personer	Gjennomsnittlig samlet inntekt i 2009-kroner	Antall personer	Gjennomsnittlig samlet inntekt	Endring i antall i prosent	Endring i gjennomsnittlig samlet inntekt i prosent
Alle som var 60 år i 1999	39 841	299 600	34 980	290 700	-12	-3
Menn	19 668	388 700	16 733	354 000	-15	-9
Kvinner	20 173	212 800	18 247	232 700	-10	9
Yrkestilknyttet i 1999	30 674	347 600	27 624	314 200	-10	-10
Uførepensjonist i 1999	11 625	191 000	9 432	229 000	-19	20
Næringsdrivende i 1999	5 624	401 100	5 065	341 400	-10	-15
Samlet inntekt under 1 G i 1999	2 387	7 500	2 085	161 900	-13	2 048

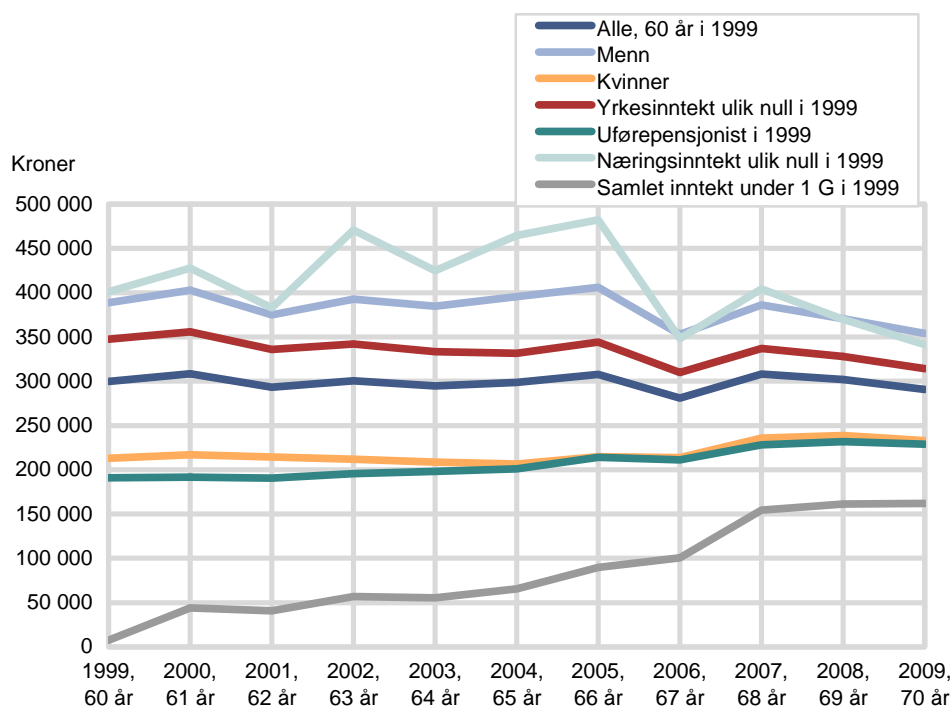
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

For flere av gruppene er det ikke store endringer i realinntekten i disse ti årene. For alle sett under ett er det en nedgang på 3 prosent i løpet av tiårsperioden. Fordelt på kjønn ser vi at nedgangen er 9 prosent for menn, mens kvinner hadde en oppgang på 9 prosent. Effekten av dette er at kvinners gjennomsnittlige samlede inntekt endres fra å utgjøre 55 prosent av mennenes inntekt i 1999, til 66 prosent i 2009, når de er ti år eldre og har passert pensjonsalderen.

For personer som er næringsdrivende, det vil si at personer har netto næringsinntekt ulik null, er det store svingninger i perioden, med stort fall fra 2005 til 2006. Sannsynligvis skjer dette som følge av endrede regler for beskatning av utbytte. Sett under ett, har personer med næringsinntekt 15 prosent lavere samlet inntekt i 2009 enn i 1999 (målt i faste kroner).

Personer med den laveste inntekten har derimot en kraftig økning i gjennomsnittlig samlet inntekt. Fra 7 500 kroner som 60-åringer til 161 900 kroner som 70-åringer 10 år senere. Dette kan sannsynligvis skyldes at det er i denne gruppen vi finner hjemmевærende ektefeller med lav eller ingen inntekt før pensjonsalderen. Som alderspensjonister får de minstepensjon.

Figur 2.24. Utvikling i gjennomsnittlig samlet inntekt for ulike grupper som var 60 år i 1999. 2009-kroner. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Skattesystemet inneholder mange regler og ordninger som gjelder spesielt for pensjonister. Effekten av disse kommer ikke fram når vi ser på gjennomsnittlig samlet inntekt. Tabell 2.10 viser inntektsutviklingen fra 1999 til 2009 målt på gjennomsnittlig inntekt etter skatt. Hvis vi sammenligner denne tabellen med tabell 2.9 som viser gjennomsnittlig samlet inntekt, ser vi at det er en økning i realinntekten på 8 prosent når vi måler inntekt etter skatt. Samlet inntekt viste en realnedgang på 3 prosent i samme periode. Som 70-åringer i 2009 er altså inntekt etter skatt i gjennomsnitt høyere enn da de var 60 år, men samlet inntekt er lavere. Tilsvarende har 60-åringer med næringsinntekt i 1999 en nedgang i samlet inntekt på 15 prosent fra 1999 til 2009, mens inntekt etter skatt viser en nedgang på 8 prosent.

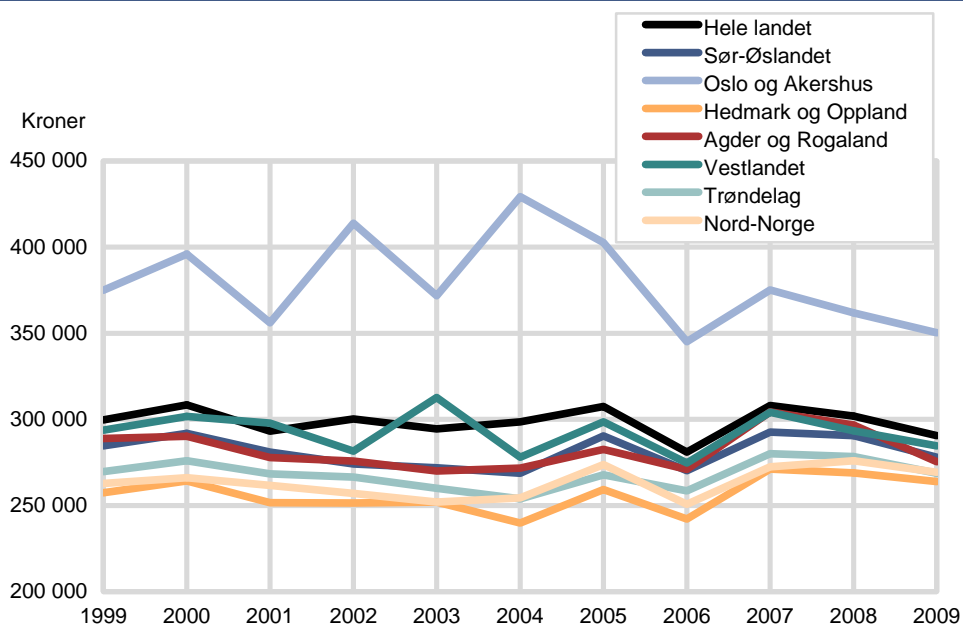
Tabell 2.10. Utviklingen i gjennomsnittlig inntekt etter skatt for ulike grupper som var 60 år i 1999. 2009-kroner. 1999-2009

	1999		2009		1999-2009	
	Antall personer	Gjennomsnittlig samlet inntekt i 2009-kroner	Antall personer	Gjennomsnittlig samlet inntekt	Endring i antall i prosent	Endring i gjennomsnittlig samlet inntekt i prosent
Alle som var 60 år i 1999	39 841	216 200	34 980	232 900	-12	8
Menn	19 668	274 500	16 733	275 500	-15	0
Kvinner	20 173	159 400	18 247	193 900	-10	22
Yrkestilknyttet i 1999	30 674	245 100	27 624	248 000	-10	1
Uførepensjonist i 1999	11 625	158 700	9 432	196 900	-19	24
Næringsdrivende i 1999	5 624	279 600	5 065	258 200	-10	-8
Samlet inntekt under 1 G i 1999	2 387	3 600	2 085	141 100	-13	3 876

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Det er tydelige geografiske forskjeller i gjennomsnittlig samlet inntekt. For de som var 60 år i 1999, og bosatte i Oslo og Akershus, lå gjennomsnittlig samlet inntekt 20 til 44 prosent over landsgjennomsnittet i de påfølgende ti årene. For nesten alle andre landsdeler lå gjennomsnittlig samlet inntekt 1 til 20 prosent under landsgjennomsnittet. Laveste gjennomsnittlig samlet inntekt for 60-åringene i 1999 var i Hedmark og Oppland. Disse fylkene lå også nederst alle de ti påfølgende årene.

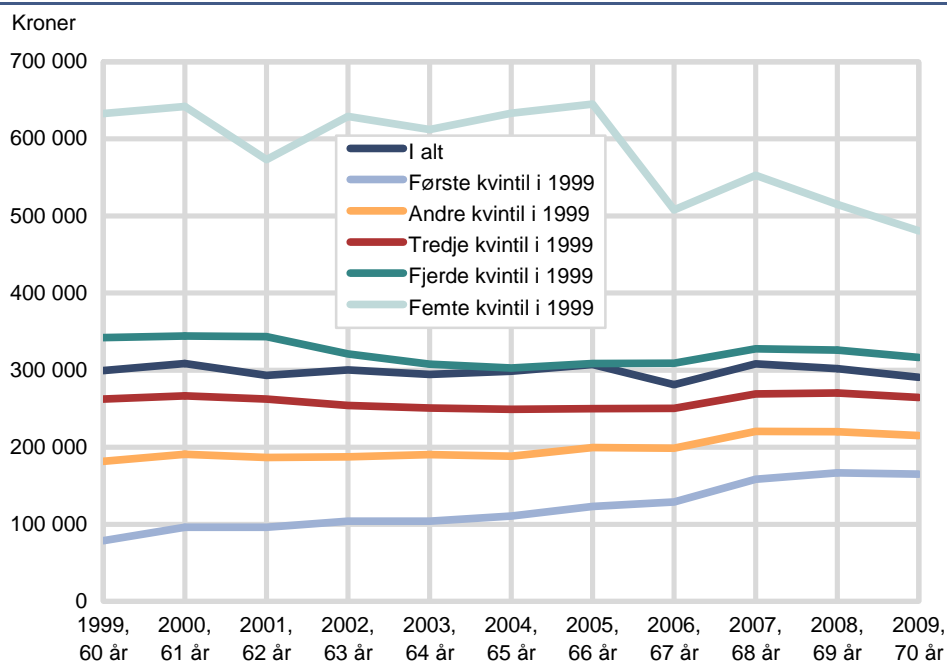
Figur 2.25. Personer 60 år i 1999. Utviklingen i gjennomsnittlig samlet inntekt etter landsdel i 1999. 2009-kroner. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

For å danne oss et bilde av spredningen av inntekt for denne gruppen, skal vi kvintilfordele (dele i fem grupper etter stigende samlet inntekt) de som var 60 år i 1999. Denne gruppen, som omfatter nesten 40 000 personer, hadde en gjennomsnittlig samlet inntekt på 299 600 kroner i 1999. For de som fremdeles var bosatt i 2009 var gjennomsnittlig samlet inntekt 290 700 kroner. Det vil si at de hadde en realnedgang på 3 prosent.

Figur 2.26. Gjennomsnittlig samlet inntekt for personer som er 60 år i 1999, kvintilfordelt. 2009-kroner. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Laveste kvintil har en økning i samlet inntekt fra 78 500 kroner i 1999 til 165 100 kroner i 2009, altså en økning på 110 prosent målt i 2009-kroner. Femtedelen med høyest samlet inntekt hadde en endring fra 633 300 kroner til 480 800 kroner, tilsvarende en nedgang på 24 prosent. Tendensen er altså at personer i toppen av inntektsfordelingen går ned i gjennomsnittlig samlet inntekt i overgangen fra

arbeidsliv til pensjonstilværelsen, mens personer i bunnen av fordelingen øker sin gjennomsnittlige samlede inntekt. Inntektssvingninger i forbindelse med skattereformen 2006 kommer tydeligst frem i femte kvartil. Figuren viser også at avstanden mellom gjennomsnittlig samlet inntekt i første og femte kvartil nærmer seg hverandre etter hvert som personene blir eldre.

65 år i 1999

Personer som ble født i 1934 fylte 65 år i 1999. Disse personene har to år igjen til de blir alderspensjonister, og vi skal følge disse 10 år fram i tid, til de er 75 år gamle. Gruppen omfatter nesten 33 000 personer i 1999, med en kvinneandel på 52 prosent.

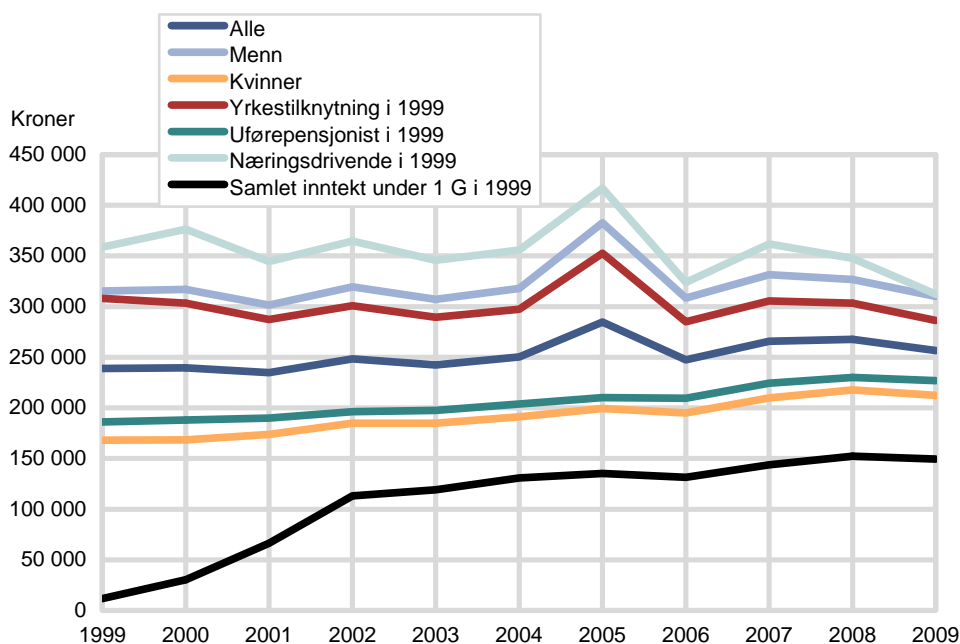
Tabell 2.11. Utvikling i antall personer og gjennomsnittlig samlet inntekt for ulike grupper som var 65 år i 1999. 2009-kroner.

	1999		2009		1999-2009	
	Antall personer	Gjennomsnittlig samlet inntekt i 2009-kroner	Antall personer	Gjennomsnittlig samlet inntekt	Endring i antall i prosent	Endring i gjennomsnittlig samlet inntekt i prosent
Alle som var 65 år i 1999	32 849	239 000	26 919	256 600	-18	7
Menn	15 804	315 300	12 185	310 000	-23	-2
Kvinner	17 045	168 200	14 734	212 400	-14	26
Yrkestilknytning i 1999	17 850	308 100	15 307	286 400	-14	-7
Uførepensjonist i 1999	13 752	186 100	10 409	226 800	-24	22
Næringsdrivende i 1999	3 743	358 500	3 150	312 200	-16	-13
Samlet inntekt under 1 G i 1999	2 601	11 600	2 238	149 500	-14	1 192

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Dersom vi fordeler 65-åringene inn i grupper etter kjønn, inntekt og om de har lønn/næringsinntekt, får vi figur 2.27. Figuren viser at kvinner har omtrent halvparten (53 prosent) så høy gjennomsnittlig samlet inntekt som menn i 1999. Ti år etter har kvinners gjennomsnittlige samlede inntekt økt til 69 prosent av mennenes gjennomsnittlige nivå. Menn har hatt en nedgang i gjennomsnittlig samlet inntekt på to prosent i tiårsperioden, mens kvinner har hatt en økning på 26 prosent, alt målt i 2009-kroner.

Figur 2.27. Utviklingen i gjennomsnittlig samlet inntekt for ulike grupper som var 65 år i 1999. 2009-kroner. 1999-2009

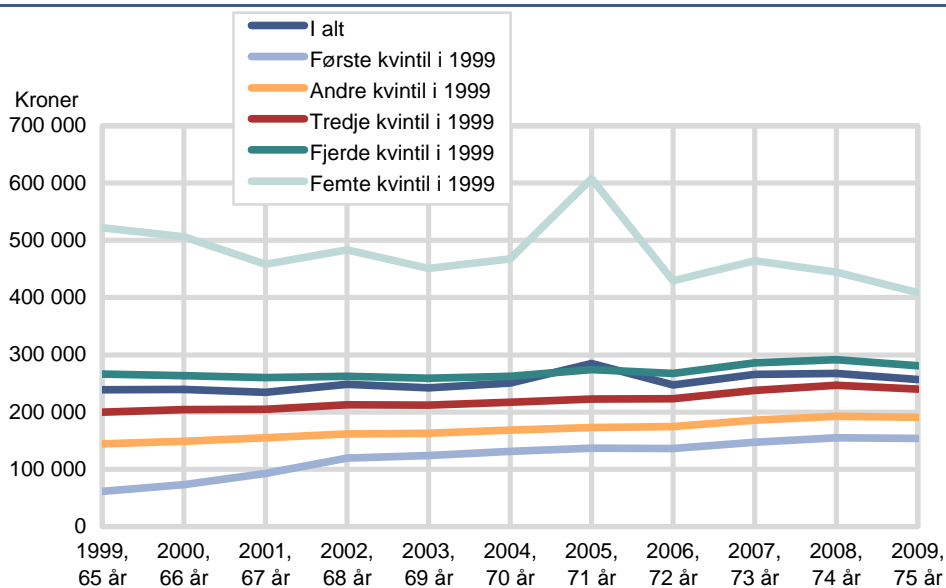

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Kvintilfordeling av personer som er 65 år i 1999 (figur 2.28) viser at de som er i øverste kvartil i 1999 har 22 prosent lavere gjennomsnittlig samlet inntekt, målt i

2009-kroner, når de er 70 år. For de fire andre kvintilene er det en økning på 5 til 150 prosent, med de største endringene for de laveste kvintilene.

Figur 2.28. Gjennomsnittlig samlet inntekt for personer som var 65 år i 1999, kvintilfordelt. 2009-kroner. 1999-2009

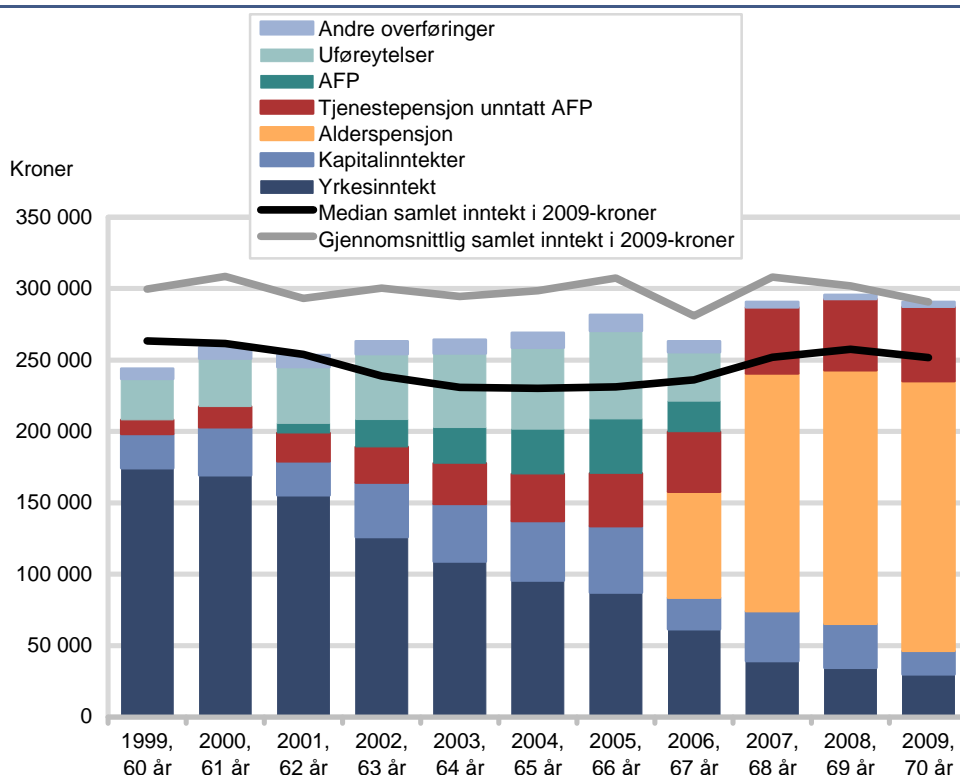

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektssammensetning

Ser vi på personene som er født et gitt år, og følger dem fra de siste årene av arbeidslivet til de første årene som pensjonist, er det en gradvis reduksjon i yrkesinntekten. Fram til personene er i begynnelsen av 60-årene er det lønn som er den dominerende inntektskilden. Fra 62 til 67 år utgjør uførepensjon, tjenestepensjon og AFP stadig mer av samlet inntekt. For personer over 67 år er det alderspensjon og tjenestepensjon som utgjør hoveddelen av samlet inntekt.

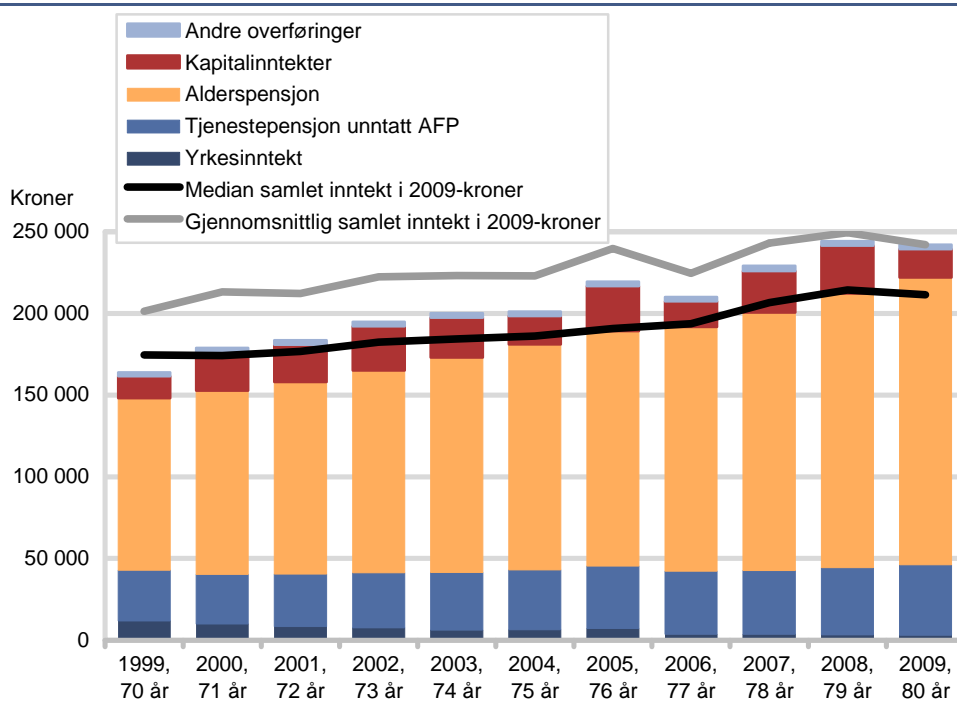
Figur 2.29. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for personer som var 60 år i 1999. Kroner. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektssammensetningen for personer som er 70 år i 1999 er stabil i den påfølgende tiårsperioden. Det er pensjonen som er hovedinntektskilden. Yrkesinntekten utgjør 7 prosent i 1999, fallende til under én prosent av gjennomsnittlig samlet inntekt i 2009, når alderen er 80 år. Personer som var 70 år i 1999 har en vekst i gjennomsnittlig samlet inntekt i løpet av 10-årsperioden, både målt i nominelle kroner (pluss 48 prosent) og målt i 2009-kroner (pluss 20 prosent).

Figur 2.30. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for personer som var 70 år i 1999. Kroner. 1999-2009

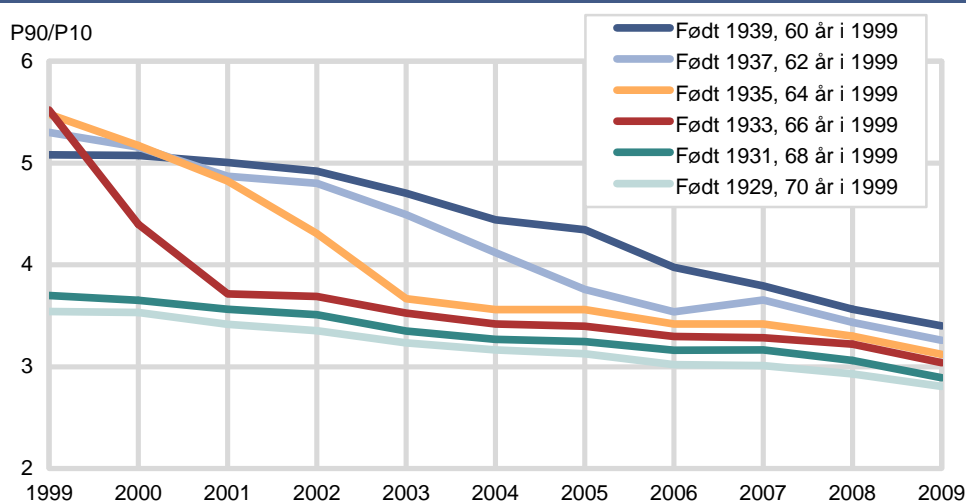

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektsfordeling

For å måle inntektsfordelingen i de forskjellige kohortene, har vi benyttet forholdstallet mellom inntekten til den personen i den valgte gruppen som har høyere inntekt enn 90 prosent av alle andre i gruppen, og inntekten til den personen som har lavere inntekt enn 90 prosent av alle i gruppen. Dette forholdstallet kalles P90/P10. Figur 2.31 viser P90/P10 for seks ulike kohorter. Synkende verdi på P90/P10 indikerer økt likhet for gruppen målt på den aktuelle variabelen. Her ser vi at P90/P10 synker med stigende alder for alle kohortene i figuren. For personer født i 1933 og 1935 viser P90/P10 tydelige knekkpunkter det året personene i kohorten fyller 68 år.

Figur 2.31. Fordeling av samlet inntekt for personer etter fødselsår. P90/P10. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

3. Inntektssammensetning og nivå

3.1. Utvikling i antall pensjonister

Alle pensjonistgruppene vil bli omtalt nærmere senere i rapporten. Dette kapitlet gir en oversikt over hvor mange alders-, uføre- og AFP-pensjonister som er bosatt i Norge, hvor mange som har yrkesinntekt og hvor mange som er minstepensjonister.

Den største gruppen pensjonister er alderspensjonister. I 2009 var det 618 500 bosatte alderspensjonister i landet. Av disse var det vel 167 000 minstepensjonister.

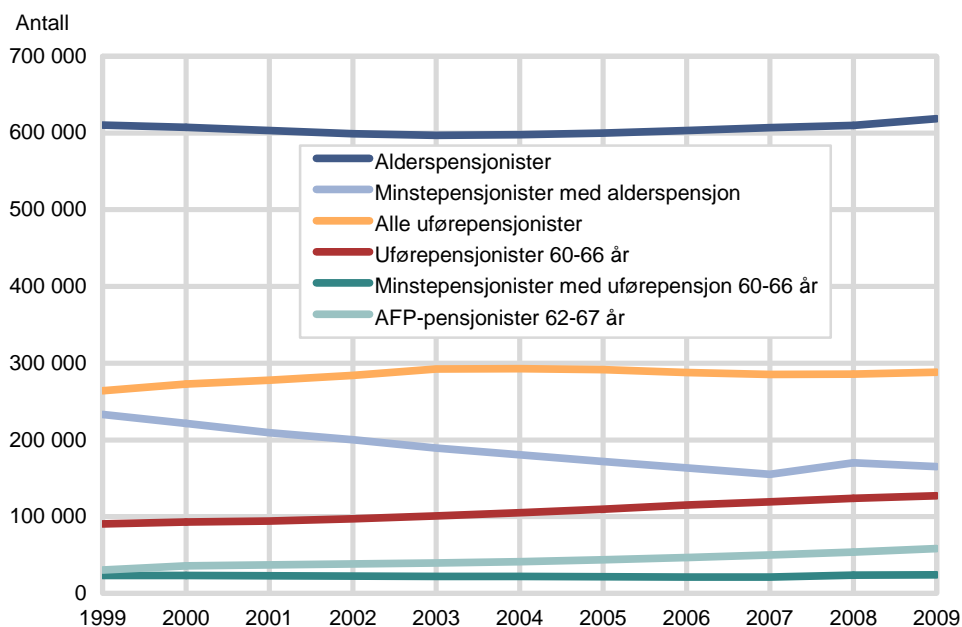
Uførepensjonister er den nest største pensjonistgruppen. Vel 288 000 bosatte personer hadde status som uførepensjonist i 2009 ifølge NAV. Av disse var 127 000 i alderen 60 til 66 år. Vel 54 000 uførepensjonister var minstepensjonister i 2009. Av disse var 24 000 i alderen 60 til 66 år.

Antall personer med minstepensjon har gått ned fra 1999 til 2009. Det er alderspensjonister med minstepensjon som står for mesteparten av denne reduksjonen.

Minstepensjon er en garantert minsteytelse etter folketrygdloven. For å ha rett til full minstepensjon kreves 40 års medlemskap i folketrygden/botid i Norge. Pensjonister som ikke har tilleggspensjon, eller som har tilleggspensjon lavere enn særtillegget, skal ifølge folketrygdloven gis særtillegg. Grunnpensjon og særtillegg for en enslig minstepensjonist utgjorde 141 144 kroner i 2009.

Pensjonister med avtalefestet pensjon (AFP) er den minste pensjonistgruppen, men har blitt fordoblet i perioden 1999 til 2009, fra om lag 30 500 til nær 58 300 personer.

Figur 3.1. Antall pensjonister etter pensjonsstatus. 1999-2009

Kilde. Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Alderspensjonister

Alderspensjonister omfatter personer som har status som alderspensjonist ifølge NAV. Tabell 3.1 viser antall bosatte alderspensjonister fra 1999 til 2009. Fra 1999 til 2003 har antallet gått ned. Fra 2003 til 2009 har det imidlertid blitt stadig flere alderspensjonister. Andelen kvinnelige alderspensjonister har gått ned fra vel 59 prosent i 1999 til i underkant av 58 prosent i 2009.

Tabell 3.1. Antall alderspensjonister 1999-2009

	Antall alders- pensjonister	Andel kvinner	Antall alders- pensjonister med yrkes- inntekt	Andel med yrkesinntekt	Andel menn med yrkesinntekt	Andel kvinner med yrkesinntekt
1999	610 492	59	84 421	14	21	9
2000	607 230	59	84 326	14	21	9
2001	603 161	59	85 234	14	21	9
2002	598 897	59	86 038	14	21	10
2003	597 052	59	86 917	15	21	10
2004	597 611	59	88 069	15	21	10
2005	599 841	59	90 586	15	22	10
2006	603 290	58	93 669	16	22	11
2007	606 909	58	98 968	16	23	11
2008	609 885	58	104 445	17	24	12
2009	618 538	58	111 765	18	25	13

Kilde. Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

I 2009 hadde 18 prosent av alle alderspensjonister yrkesinntekt. Andelene var henholdsvis 25 og 13 prosent blant mannlige og kvinnelige alderspensjonister. I alt har andelen økt med fire prosentpoeng fra 1999 til 2009.

Alderspensjonister med minstepensjon

Det ble gradvis færre alderspensjonister med minstepensjon i perioden 1999 til 2009. I 1999 var det 233 080 bosatte alderspensjonister med minstepensjon, mens det i 2009 var 166 640 minstepensjonister. Fra 2008 ble det imidlertid flere minstepensjonister som en følge av økning i særtillegget i trygdeoppgjøret dette året. Dette medførte at særtillegget for mange pensjonister vil være høyere enn den opptjente tilleggspensjonen, og disse vil da regnes som minstepensjonister. (NAV, Arbeid og Velferd nr. 4-2008).

Tabell 3.2. Antall alderspensjonister med minstepensjon. 1999-2009

	Antall alders- pensjonister med minstepensjon	Andel alderspensjonister med minstepensjon av alle alderspensjonister	Andel kvinner
1999	233 080	38	87
2000	221 487	36	88
2001	209 473	35	89
2002	200 055	33	89
2003	189 491	32	90
2004	180 432	30	90
2005	171 903	29	91
2006	163 502	27	91
2007	155 218	26	91
2008	170 195	28	91
2009	166 640	27	91

Kilde. Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Uførepensjonister

Uførepensjonister er definert ut fra pensjonsstatus i NAV. Når vi avgrensner gruppen til personer i alderen 60 til 66 år, finner vi at antallet uførepensjonister har økt i hele perioden fra 1999 til 2009. I 1999 var det 90 500 uførepensjonister i alderen 60-66 år, mens denne gruppen utgjorde 127 400 personer i 2009. I 1999 utgjorde uførepensjonister i alderen 60 til 66 år 34 prosent av alle uførepensjonister, mens de i 2009 utgjorde 45 prosent. Kvinner utgjør den største andelen av uførepensjonister. I underkant av seks av ti uførepensjonister er kvinner. I aldersgruppen 60 til 66 år har andelen økt litt fra 1999 til 2009, fra 56 prosent i 1999 til 58 prosent i 2009.

37 prosent av uførepensjonistene i alderen 60 til 66 år hadde yrkesinntekt i 2009. Blant menn var andelen 41 prosent, mens andel kvinner med yrkesinntekt var 35 prosent. Fra 1999 til 2009 har andelen gått litt ned blant mannlige uførepensjonister i alderen 60 til 66 år, mens andelen har økt med 3 prosentpoeng for kvinnelige uførepensjonister i den samme aldersgruppen.

Tabell 3.3. Antall uførepensjonister. 1999-2009

	Alle uførepensjonister	Antall uførepensjonister 60-66 år	Andel uførepensjonister 60-66 år av alle uførepensjonister	Andel kvinnelige uførepensjonister 60-66 år	Antall uførepensjonister 60-66 år med yrkesinntekt	Andel med yrkesinntekt	Andel menn med yrkesinntekt	Andel kvinner med yrkesinntekt
1999	264 141	90 519	34	56	32 748	36	42	32
2000	273 023	92 998	34	56	34 086	37	42	33
2001	278 020	94 412	34	57	34 781	37	42	33
2002	284 014	97 091	35	57	36 202	37	42	34
2003	292 355	100 746	35	57	37 142	37	41	34
2004	293 027	105 287	36	57	38 224	36	40	33
2005	291 427	109 699	38	57	39 209	36	39	33
2006	287 988	114 988	40	58	41 040	36	39	33
2007	285 353	119 344	42	58	43 959	37	40	34
2008	285 733	124 041	44	58	46 360	37	41	35
2009	288 311	127 423	45	58	47 615	37	41	35

Kilde. Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Tabell 3.4. Antall uførepensjonister 60-66 år med minstepensjon. 1999-2009

	Alle uførepensjonister 60-66 år	Antall med minstepensjon	Andel med minstepensjon	Antall kvinner med minstepensjon	Andel kvinner med minstepensjon
1999	90 519	23 547	26	20 936	89
2000	92 998	23 315	25	20 857	89
2001	94 412	22 856	24	20 507	90
2002	97 091	22 682	23	20 479	90
2003	100 746	22 239	22	20 108	90
2004	105 287	22 007	21	19 910	90
2005	109 699	21 499	20	19 473	91
2006	114 988	21 416	19	19 349	90
2007	119 344	21 193	18	19 143	90
2008	124 041	23 762	19	21 117	89
2009	127 423	24 134	19	21 356	88

Kilde. Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Vi ser at antallet uførepensjonister 60-66 år med minstepensjon har gått ned hvert år i perioden 1999 til 2007, for så å gå opp i 2008 og 2009. 19 prosent av uførepensjonister 60-66 år hadde minstepensjon i 2009.

Kvinnene utgjør den største delen av gruppen. Om lag 9 av 10 uførepensjonister med minstepensjon 60-66 år, er kvinner.

AFP-pensjonister

Ansatte som jobber innenfor områder der avtalefestet pensjon (AFP) er del av tariffavtalen, kan velge å gå helt eller delvis av med tidligpensjon ved fylte 62 år. Etter innføringen av ordningen i 1989 har antallet AFP-pensjonister økt hvert år. Ved utgangen av 2009 hadde 58 300 personer i alderen 62 til 67 år AFP. Dette er nesten en fordobling i antallet fra 1999. Kvinneandelen blant AFP-pensjonistene har økt fra 42 prosent i 1999 til 46 prosent i 2009.

Tabell 3.5. Antall AFP-pensjonister 62-67 år. 1999-2009

	Antall AFP-pensjonister	Andel kvinner	Antall AFP-pensjonister med yrkesinntekt	Andel med yrkesinntekt	Andel menn med yrkesinntekt	Andel kvinner med yrkesinntekt
1999	30 485	42	22 461	74	76	70
2000	35 957	43	26 593	74	75	72
2001	37 046	43	26 249	71	72	69
2002	38 352	43	25 259	66	67	64
2003	39 712	43	25 208	63	65	61
2004	41 410	43	25 909	63	64	61
2005	43 664	44	27 083	62	63	60
2006	46 661	45	29 260	63	64	61
2007	50 077	46	31 895	64	65	62
2008	53 890	47	34 283	64	65	62
2009	58 264	46	36 920	63	65	62

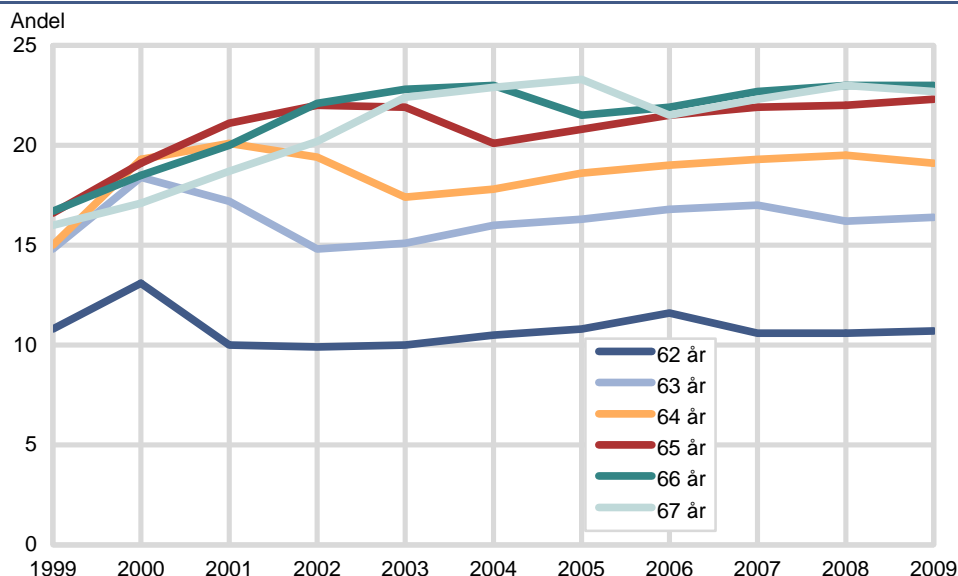
Kilde. Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Andelen av alle AFP-pensjonister som hadde yrkesinntekt i 2009 var 63 prosent. Dette er 11 prosentpoeng lavere andel enn i 1999. Det har i alle år vært en mindre andel kvinner enn menn med yrkesinntekt blant AFP-pensjonistene, men for begge kjønn ser vi at andelen har gått ned.

I 2000 var det størst andel blant de yngste alderskullene (62 og 63 år) med AFP, da henholdsvis 13 og 18 prosent benyttet seg av AFP-ordninger. Etter 2000 har andelen med AFP i disse to alderskullene gått ned, men vært stabil på rundt 10 og 16 prosent. I de eldre alderskullene er andelen større. Figur 3.2 viser at jo eldre kullene er, desto høyere andeler er det av AFP-pensjonister. Én av ti 62-åringene benyttet seg av AFP-ordninger i 2009, mens én av fire 66- og 67-åringene hadde AFP samme år.

Figur 3.2. Andel AFP-pensjonister etter 1-årige alderstrinn. 1999-2009

Kilde. Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

3.2. Alderspensjonister

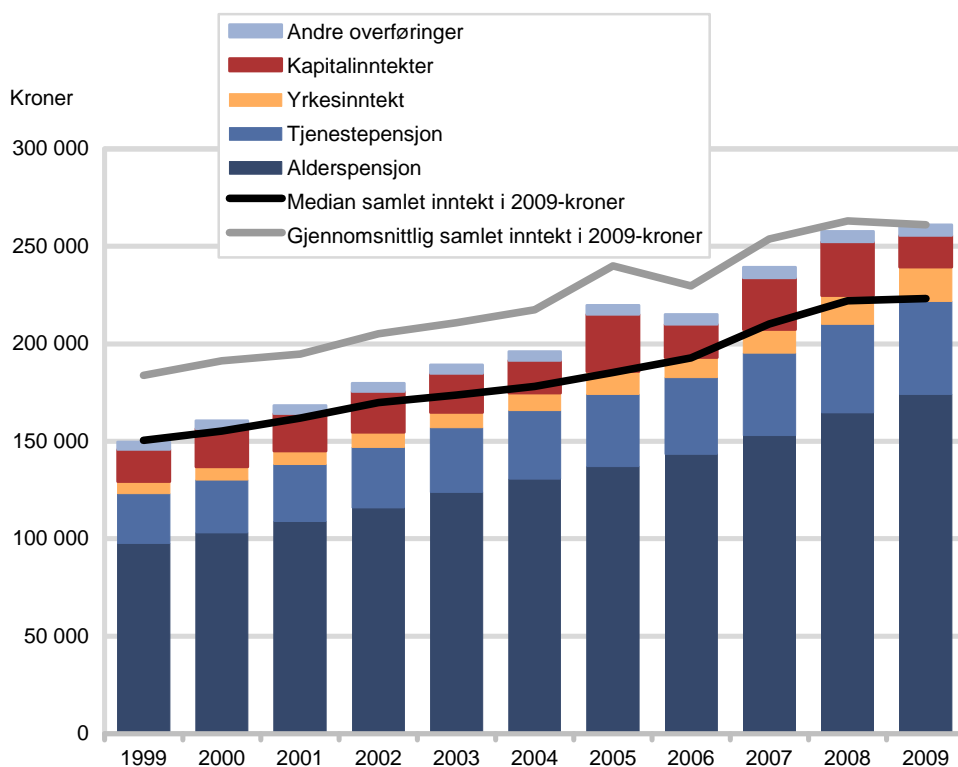
Definisjoner og omfang

Alderspensjon fra folketrygden kan ytes til den som er fylt 67 år. Det er likevel først fra fylte 70 år at pensjonen anses fullt ut opptjent og at det foreligger en ubetinget rett til pensjon. Mellom 67 og 70 år skal alderspensjonen avkortes mot arbeidsinntekt. Pensjonister som er mellom 67 og 70 år kan ha en pensjonsgivende årsinntekt på opptil to ganger folketrygdens grunnbeløp, uten at alderspensjonen blir redusert. For personer som har fylt 70 år, ytes det alderspensjon uten hensyn til annen inntekt som pensjonisten har. Reglene for avkorting av pensjon mot arbeidsinntekt ble avviklet for 67-åringene fra 1/1-2008, for 68-åringene fra 1/1-2009 og for 69-åringene fra 1/1-2010.

Alderspensjonister i denne rapporten omfatter personer bosatte i Norge, som i følge NAV har status som alderspensjonist per 31/12 i undersøkelsesåret. Siden pensjonsalderen begynner når personen fyller 67 år, vil vi for 67-åringene i rapporten også få med inntekter fra den siste tiden før pensjonering.

Enkelte yrkesgrupper har en særaldersgrense som gir lavere pensjonsalder, for eksempel innen forsvaret, politiet og for flyvere. De får tjenstepensjon fram til de blir 67 år og alderspensjon etter dette. Våre datakilder gir ikke mulighet for å skille denne typen tidligpensjon fra andre typer tjenstepensjon.

Figur 3.3. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for alderspensjonister. Kroner. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Det var 618 538 personer bosatte alderspensjonister i 2009. Disse hadde en gjennomsnittlig samlet inntekt på 261 100 kroner. Ti år tidligere (1999) var det 610 500 personer som var alderspensjonister, med en gjennomsnittlig samlet inntekt på 149 600 kroner. Det tilsvarer en økning på 74,5 prosent målt i nominelle kroner. Prisstigningen i tilsvarende periode var 22,9 prosent. Inntektene består naturlig nok for det meste av pensjon (alderspensjon fra folketrygden og tjenestepensjon), noe som utgjør mellom 79 til 85 prosent av samlet inntekt i disse årene. Svingningene skyldes i hovedsak variasjonene i kapitalinntektene, der andelen varierer fra 13 prosent (2005) til 6 prosent (2009). Denne aldersgruppen har i gjennomsnitt lite gjeld og mye penger i banken, og vil i gjennomsnitt tjene på høy rente. Gjennomsnittlig innskuddsrente i bankene gikk ned fra 4,98 prosent i 2008 til 2,43 prosent i 2009, noe som sannsynligvis bidro sterkt til en nesten halvering av kapitalinntektene, og førte til at det var svært liten vekst i gjennomsnittlig samlet inntekt for alderspensjonistene fra 2008 til 2009.

Tabell 3.6. Registrerte inntekter for alderspensjonister. Kroner og endring i prosent. 1999, 2008 og 2009

	1999	2008	2009	Endring 1999-2009	Endring 2008-2009
Antall personer	610 492	609 885	618 538	1,3	1,4
Samlet inntekt	149 600	257 700	261 100	74,5	1,4
Alderspensjon	97 600	164 600	174 000	78,3	5,7
Tjenestepensjon	25 500	45 300	47 700	86,9	5,1
Yrkesinntekt	6 200	14 700	17 700	184,2	20,6
Kapitalinntekter	16 400	27 700	16 200	-0,8	-41,5
Andre overføringer	2 800	3 400	3 300	18,8	-1,3
Gjennomsnittlig samlet inntekt i 2009-kroner	183 900	263 100	261 100	42,0	-0,7
Median samlet inntekt i 2009-kroner	150 500	222 100	223 200	48,2	0,5

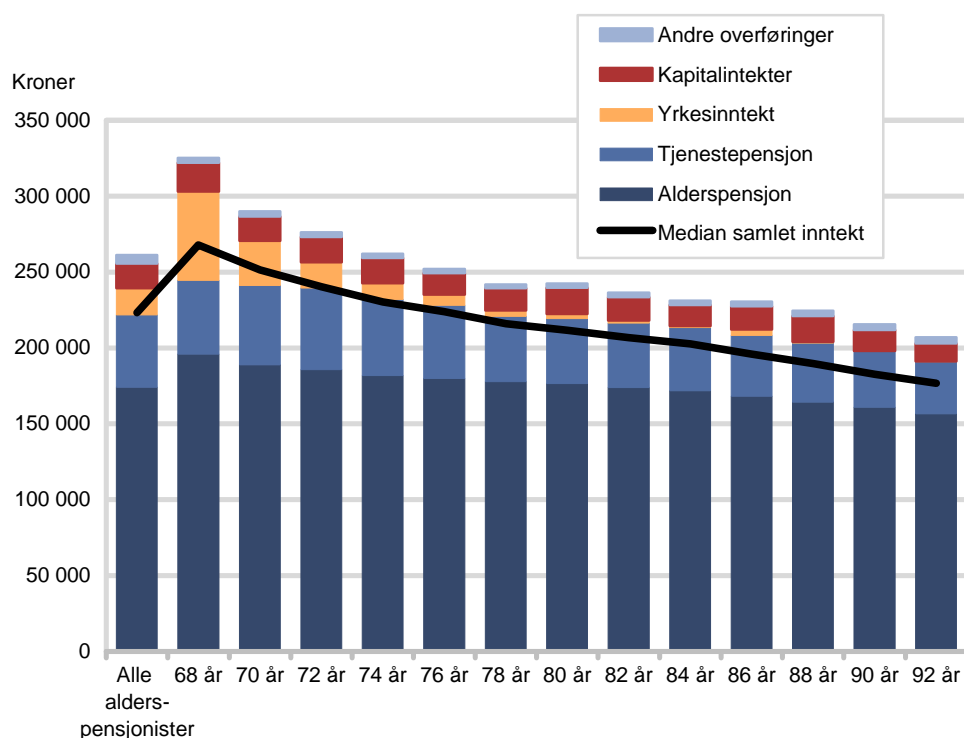
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektsnivå

Det er stor variasjoner i inntektsnivået for alderspensjonister. Et hovedtrekk er at samlet inntekt er lavere desto eldre personen er. Noe av dette kan sees i sammenheng med at yrkesinntekten går ned med økende alder. For 68-åringene

utgjør gjennomsnittlig yrkesinntekt i 2009 nesten 59 000 kroner, mens for 80-åringene utgjør det kun litt over 3 000 kroner i gjennomsnitt. Et annet trekk er at pensjonen er fallende med stigende alder.

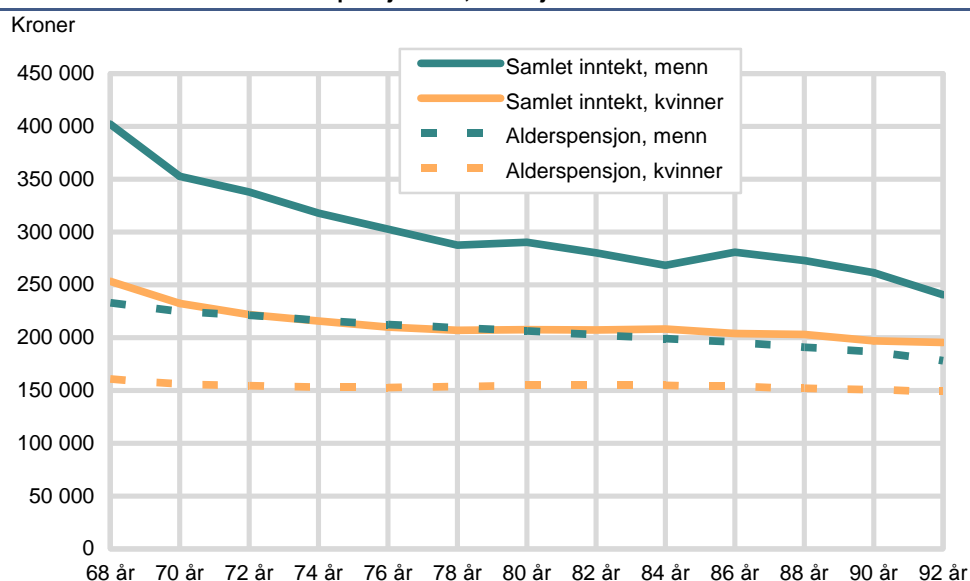
Figur 3.4. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for utvalgte årsklasser av alderspensjonister. Kroner. 2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

For alle alderstrinn har menn høyere samlet inntekt og høyere utbetalt alderspensjon enn kvinner. Kvinners alderspensjon ligger på omkring 150 000 kroner i 2009 uavhengig av alder. For menn er gjennomsnittlig alderspensjon for 68-åringene litt over 230 000 kroner i 2009, fallende til under 180 000 for de aller eldste.

Figur 3.5. Gjennomsnittlig samlet inntekt og gjennomsnittlig alderspensjon, for utvalgte årsklasser av alderspensjonister, etter kjønn. Kroner. 2009

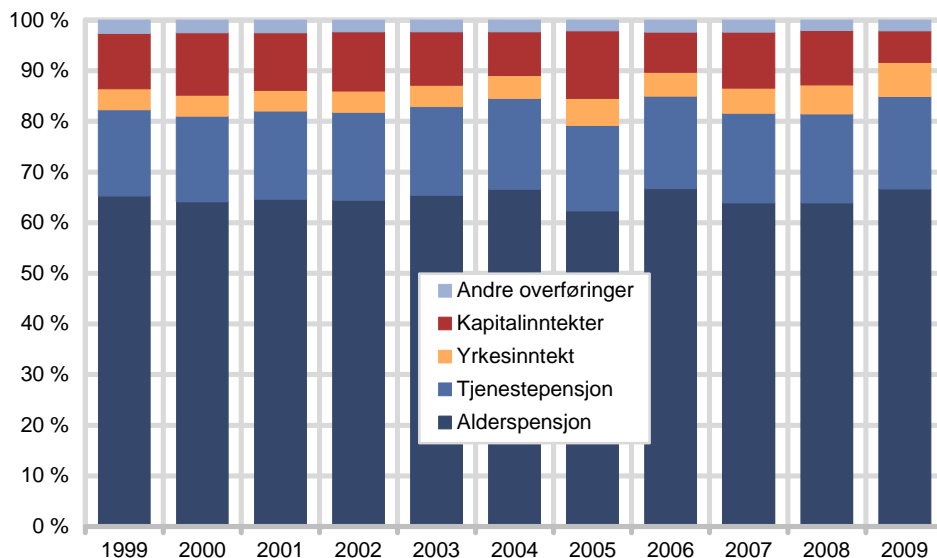

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektssammensetning

Pensjoner er den største inntektskilden for alderspensjonistene. Pensjonenes andel av samlet inntekt har ligget relativt uforandret i tidsrommet 1999 til 2009 og utgjør 79 til 85 prosent. Årsaken til variasjonen ligger i hovedsak i svingninger i kapitalinntektene.

Figur 3.6. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for alderspensjonister. Prosent. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Samlet pensjon for menn utgjør nesten 83 prosent av samlet inntekt i 2009. For kvinner var tilsvarende andel litt under 88 prosent. For alle årene 1999 til 2009 har kvinner hatt høyere pensjonsandel enn menn, varierende fra 4 til 12 prosentpoeng høyere.

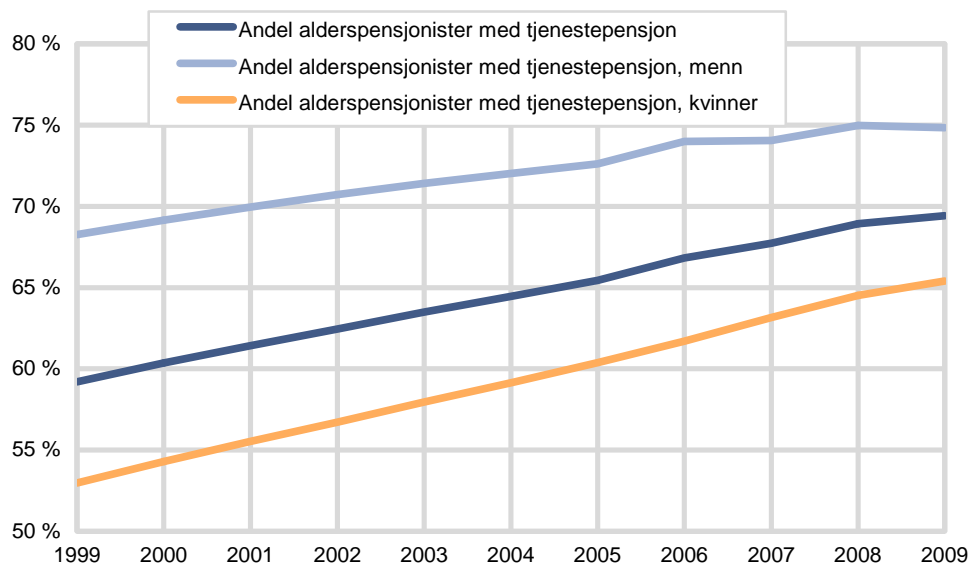
Tabell 3.7. Registrerte inntekter for alderspensjonister. Andel av gjennomsnittlig samlet inntekt i prosent, etter kjønn. 2009-kroner. 1999-2009

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Begge kjønn											
Samlet inntekt i 2009-kroner ...	183 900	191 400	194 700	205 200	210 900	217 600	240 000	229 700	253 700	263 100	261 100
Alderspension	65,2	64,1	64,7	64,4	65,4	66,6	62,3	66,7	63,9	63,9	66,6
Tjenestepensjon	17,0	16,9	17,3	17,3	17,6	18,0	16,9	18,3	17,7	17,6	18,2
Yrkesinntekt	4,2	4,1	4,1	4,2	4,2	4,5	5,3	4,8	5,0	5,7	6,8
Kapitalinntekter	10,9	12,3	11,4	11,7	10,6	8,6	13,3	7,9	11,0	10,8	6,2
Andre overføringer	2,6	2,5	2,5	2,3	2,3	2,3	2,1	2,4	2,4	2,1	2,1
Kvinner											
Samlet inntekt i 2009-kroner ...	151 600	156 200	161 000	168 700	173 000	177 200	188 100	189 300	207 100	217 600	216 600
Alderspension	69,9	69,2	68,6	68,6	69,5	71,1	69,0	70,0	67,6	66,7	69,4
Tjenestepensjon	14,9	15,2	15,5	15,8	16,3	17,0	16,8	17,5	17,3	17,2	18,0
Yrkesinntekt	2,5	2,5	2,5	2,8	2,9	3,1	3,5	3,3	3,4	3,7	4,4
Kapitalinntekter	9,4	9,9	10,2	9,9	8,3	5,8	7,9	6,2	8,7	9,8	5,5
Andre overføringer	3,3	3,2	3,2	3,0	3,0	3,0	2,8	3,0	2,9	2,6	2,7
Menn											
Samlet inntekt i 2009-kroner ...	230 700	242 500	243 400	257 900	265 300	275 100	313 400	286 300	318 400	325 500	321 400
Alderspension	60,8	59,4	60,9	60,5	61,5	62,4	56,7	63,6	60,6	61,3	64,1
Tjenestepensjon	19,1	18,6	19,1	18,8	18,8	18,9	17,0	19,0	18,0	18,0	18,4
Yrkesinntekt	5,8	5,6	5,7	5,6	5,4	5,8	6,9	6,2	6,5	7,5	8,9
Kapitalinntekter	12,4	14,5	12,5	13,4	12,7	11,2	17,9	9,5	13,1	11,7	6,9
Andre overføringer	2,0	1,9	1,9	1,7	1,7	1,7	1,5	1,8	1,8	1,6	1,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Tjenestepensjon

Andelen som fikk tjenestepensjon blant alderspensjonistene i 2009 var 69 prosent. Tilsvarende andel ti år tidligere var 59 prosent. Omfanget av tjenestepensjon varierer med alder og kjønn. For kvinnelige alderspensjonister ligger denne andelen på litt over 65 prosent i 2009, mot 53 prosent ti år tidligere. For menn var tilsvarende tall 75 og 68 prosent.

Figur 3.7. Antall alderspensjonister med tjenestepensjon, andeler i prosent. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Andel alderspensjonister med tjenestepensjon er lavere desto eldre pensjonistene er. Blant 67-åringene i 2009 er andelen 80 prosent, men for personer som er 75 år i 2009 er det 72 prosent som har tjenestepensjon. Denne tendensen er ikke like entydig i 1999, og det er også større variasjoner når man ser på menn og kvinner hver for seg. Det er imidlertid interessant å se at kvinner har hatt en større vekst i andelen som mottar tjenestepensjon, sammenlignet med menn. Blant kvinnelige 67-åringene var det 76 prosent som mottok tjenestepensjon i 2009, mot 62 prosent i 1999. Dette utgjør en økning på 14 prosentpoeng. Blant mannlige 67-åringene som får utbetalt tjenestepensjon har andelen økt med 6 prosentpoeng. Personer som fyller 70 år etter 1. januar etter 1983 og var medlemmer i Fellesordningen for tariffestet pensjon (ftp) får en engangsutbetaling av (tjeneste-)pensjon måneden etter de fyller 70 år. Antall personer dette gjelder blir færre og færre, men i tabell 3.8 ser vi at det er en større andel 70-årige menn som har tjenestepensjon i 1999, enn menn som er ett år eldre eller yngre samme året.

Gjennomsnittlig samlet inntekt for alle alderspensjonister er 261 100 kroner i 2009. For alderspensjonister med tjenestepensjon er gjennomsnittlig samlet inntekt 296 900, der tjenestepensjonen utgjør 68 600 kroner. Tjenestepensjon utgjør om lag 60 000 kroner for kvinner og 80 000 for menn. For alderspensjonister uten tjenestepensjon var gjennomsnittlig samlet inntekt 180 000 kroner i 2009.

Tabell 3.8. Alderspensjonister som har tjenestepensjon, etter alder og kjønn. Prosent. 1999 og 2009

	1999			2009			Endring i prosentpoeng 1999 til 2009		
	Begge kjønn	Menn	Kvinner	Begge kjønn	Menn	Kvinner	Begge kjønn	Menn	Kvinner
Alle alderspensjonister	59	68	53	69	75	65	10	7	12
67 år	69	77	62	80	83	76	11	6	14
68 år	66	75	59	76	79	73	10	4	14
69 år	66	73	59	76	79	73	10	5	14
70 år	69	80	59	76	79	74	7	-1	14
71 år	65	74	57	76	80	72	11	6	15
72 år	63	71	56	75	80	72	12	8	15
73 år	63	71	56	74	79	70	11	7	14
75 år	60	69	53	72	77	68	12	8	15
80 år	54	62	49	65	69	62	11	7	13

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Tabell 3.9. Alderspensionister med og uten tjenstepensjon. Antall, gjennomsnittlig inntekt og gjennomsnittlig tjenstepensjon for utvalgte årsklasser etter kjønn. Kroner. 2009

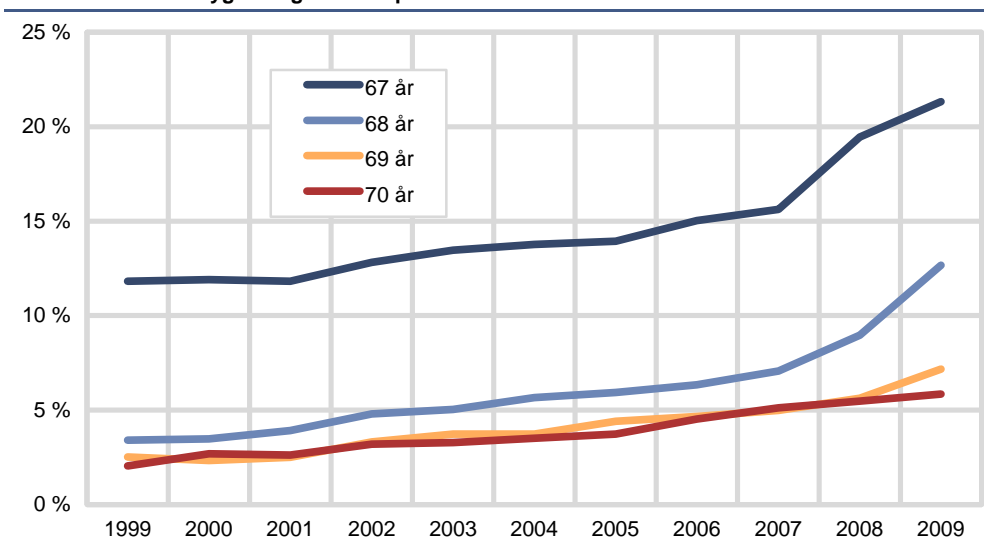
	Alle alderspensionister	Alderspensionister med tjenstepensjon	Alderspensionister uten tjenstepensjon	Alderspensionister med tjenstepensjon, menn	Alderspensionister uten tjenstepensjon, menn	Alderspensionister med tjenstepensjon, kvinner	Alderspensionister uten tjenstepensjon, kvinner
Antall personer							
Alle alderspensionister	618 538	429 364	189 174	196 697	66 128	232 667	123 046
68 år	35 787	27 192	8 595	13 663	3 643	13 529	4 952
70 år	35 118	26 814	8 304	13 338	3 455	13 476	4 849
72 år	31 223	23 523	7 700	11 634	2 989	11 889	4 711
74 år	27 693	20 282	7 411	9 816	2 724	10 466	4 687
76 år	26 297	18 673	7 624	9 092	2 828	9 581	4 796
78 år	26 122	17 135	8 987	7 949	3 345	9 186	5 642
80 år	23 813	15 378	8 435	6 885	3 164	8 493	5 271
Gjennomsnittlig samlet inntekt							
Alle alderspensionister	261 100	296 900	180 000	354 400	223 200	248 300	156 800
68 år	325 200	353 900	234 400	428 100	304 000	278 800	183 100
70 år	290 000	320 200	192 600	382 300	239 400	258 700	159 300
72 år	276 100	306 700	182 800	365 500	230 100	249 100	152 800
74 år	262 000	294 400	173 200	346 700	213 900	245 400	149 600
76 år	252 000	285 200	170 800	332 600	206 100	240 200	150 100
78 år	241 900	277 500	174 100	319 000	213 300	241 500	150 900
80 år	242 500	280 200	173 500	328 800	206 200	240 900	154 000
Gjennomsnittlig tjenstepensjon							
Alle alderspensionister	47 700	68 600		79 200		59 800	
68 år	48 800	64 200		72 000		56 300	
70 år	52 200	68 300		76 900		59 800	
72 år	53 700	71 300		81 600		61 200	
74 år	50 300	68 600		78 100		59 700	
76 år	48 100	67 700		77 500		58 400	
78 år	42 900	65 400		73 200		58 600	
80 år	42 900	66 400		76 600		58 100	

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Avkorting av alderspensjon

Det har i mange år vært en avkorting av alderspensjonen. Dette omfatter alderspensionister i alderen 67 til og med 69 år som har hatt pensjongivende inntekt over to ganger folketrygdens grunnbeløp, 2G. Denne regelen ble som tidligere nevnt avskaffet for 67-åringene fra 1/1-2008, for 68-åringene fra 1/1-2009 og for 69-åringene fra 1/1-2010. Andelen 67-åringene som har hatt pensjongivende inntekt over 2G har økt noe fra 1999 (11,8 prosent) til 2007 (15,6 prosent). I 2008, det året avkortingen for 67-åringene ble fjernet, økte andelen til 19,5 prosent for ytterligere å øke året etter til 21,3 prosent. Tilsvarende tendens var det for 68-åringene da avkortingen for denne aldersgruppen ble innført. Andelen 68-åringene med pensjongivende inntekt over 2G økte fra 9,0 til 12,7 prosent fra 2008 til 2009.

Figur 3.8. Andel alderspensionister som har pensjongivende inntekt over to ganger folketrygdens grunnbeløp¹ etter alder. Prosent. 1999-2009.

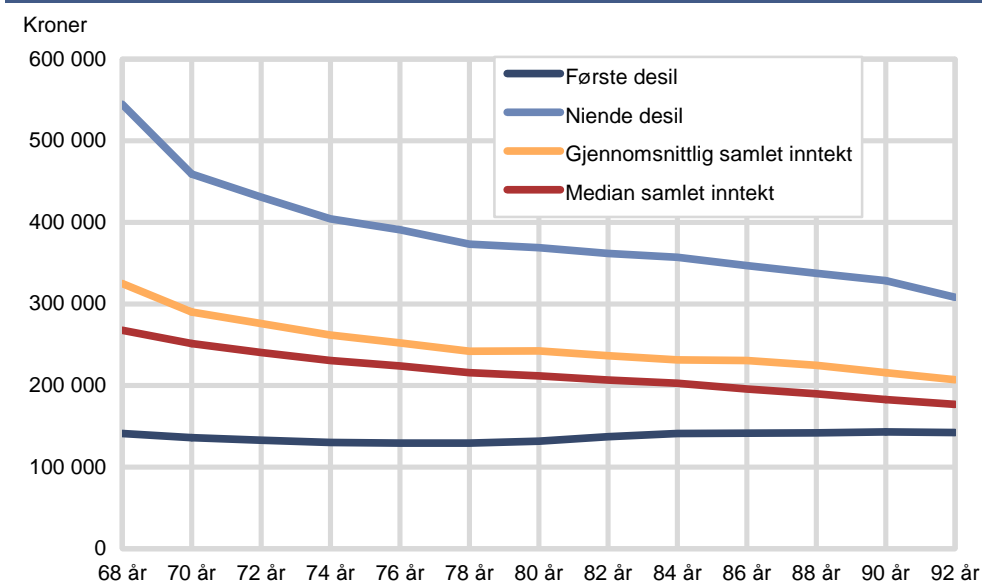
¹ Folketrygdens grunnbeløp i 1999: 46 423 kroner og i 2009: 72 006 kroner
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektsfordeling

Gjennomsnittlig samlet inntekt for alderspensjonistene var 261 100 kroner i 2009, og medianen var 223 200 kroner. For å si noe om spredningen innenfor gruppen skal vi se på grenseverdien for første og niende desil.

Gjennomsnittlig samlet inntekt for 70-åringene i 2009 var 290 000 kroner, men samlet inntekt fordeler seg ulikt. Ut fra figur 3.9 ser vi at 10 prosent av 70-åringene har en samlet inntekt under 136 000 kroner, 40 prosent har en samlet inntekt mellom 136 000 kroner og 251 500 kroner, 40 prosent har en samlet inntekt mellom 251 500 og 459 000 kroner, og de ti prosentene med høyest samlet inntekt har samlet inntekt over 459 000 kroner.

Figur 3.9. Alderspensjonister, samlet inntekt, første og niende desil, median og gjennomsnitt. Utvalgte årsklasser. Kroner. 2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

3.3. Uførepensjonister

Definisjoner og omfang

Uførepensjonister i denne rapporten omfatter personer i alderen 60 til 66 år som ifølge NAV har status som uførepensjonist pr 31/12 i undersøkelsesåret. Uførepensjonister går over til å være alderspensjonister når de fyller 67 år.

Uføreytelser skal sikre inntekter til livsopphold til personer i alderen 18 til 67 år som har fått inntektsevnen langvarig nedsatt på grunn av sykdom eller funksjonshemming. Uføreytelse består av uførepensjon, foreløpig uførestønad fra folketrygden i påvente av pensjonsytelse, tidsbegrenset uførestønad og behovsprøvd barnetillegg til mottakere av tidsbegrenset uførestønad. For uførepensjonistene i alderen 60 til 66 år utgjør uførepensjonen 99,8 prosent av gjennomsnittlig uføreytelsen i 2009, foreløpig og tidsbegrenset uførestønad utgjør den siste 0,2 prosenten, og det behovsprøvede barnetillegget er null. Det er i underkant av 600 uførepensjonister som mottar foreløpig og tidsbegrenset uførestønad. For disse personene utgjør disse stønadene rundt en fjerdedel av gjennomsnittlig samlet inntekt.

Det er i alt 390 055 bosatte personer i Norge i alderen 60 til 66 år i 2009. I denne gruppen er det 33 prosent som er uførepensjonister, 23 prosent som mottar en eller annen form for tjenstepensjon og resten, 44 prosent, er i hovedsak yrkesaktive.

Tabell 3.10 Antall personer 60 til 66 år etter pensjonstype og kjønn. Utvalgte år i tidsrommet 1999 til 2009

	1999	2001	2003	2005	2007	2009
60 til 66 år, alle personer	247 715	257 846	279 993	315 181	356 934	388 712
60 til 66 år, uførepensjonister	90 519	94 412	100 746	109 699	119 344	127 423
Andel av alle 60 til 66 år	37	37	36	35	33	33
Antall kvinner	50 582	53 381	57 271	62 727	68 994	74 013
Kvinneandel i prosent	56	57	57	57	58	58
60 til 66 år, andre typer pensjonister	53 206	59 616	62 019	69 074	79 819	89 565
Andel av alle 60 til 66 år	21	23	22	22	22	23
Antall kvinner	23 198	25 991	26 778	30 216	35 854	40 687
Kvinneandel i prosent	44	44	43	44	45	45
60 til 66 år, ikke pensjonister	103 990	103 818	117 228	136 408	157 771	171 724
Andel av alle 60 til 66 år	42	40	42	43	44	44
Antall kvinner	53 373	52 351	57 799	65 277	73 437	78 486
Kvinneandel i prosent	51	50	49	48	47	46

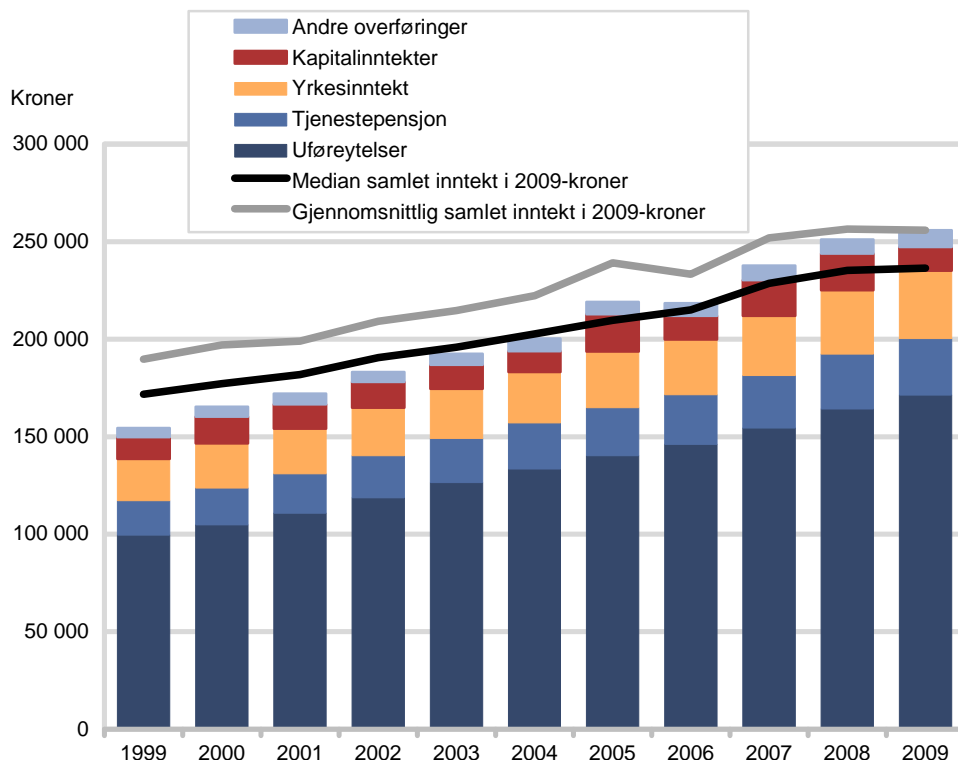
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Antall uførepensjonister i alderen 60 til 66 år økte med 36 900 personer, eller 41 prosent, i perioden 1999 til 2009. Andelen uførepensjonister i denne aldersgruppen viste derimot en nedgang fra 37 prosent i 1999 til 33 prosent i 2009. Kvinneandelen blant uførepensjonistene hadde en liten økning i den samme perioden.

Inntektsnivå

Gjennomsnittlig samlet inntekt for uførepensjonister i alderen 60 til 66 år var 171 300 kroner i 2009. Tilsvarende beløp i 1999 var 99 600 kroner. Dette er en økning på 66 prosent. Justert for prisstigningen blir økningen på 35 prosent. Endringen i samlet inntekt fra 2008 til 2009 var på 1,8 prosent. Med en prisstigning på 2,1 prosent fra 2008 til 2009 gir dette en nedgang i samlet inntekt korrigert for prisstigningen.

Figur 3.10. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for uførepensjonister 60 til 66 år. Kroner. 1999-2009

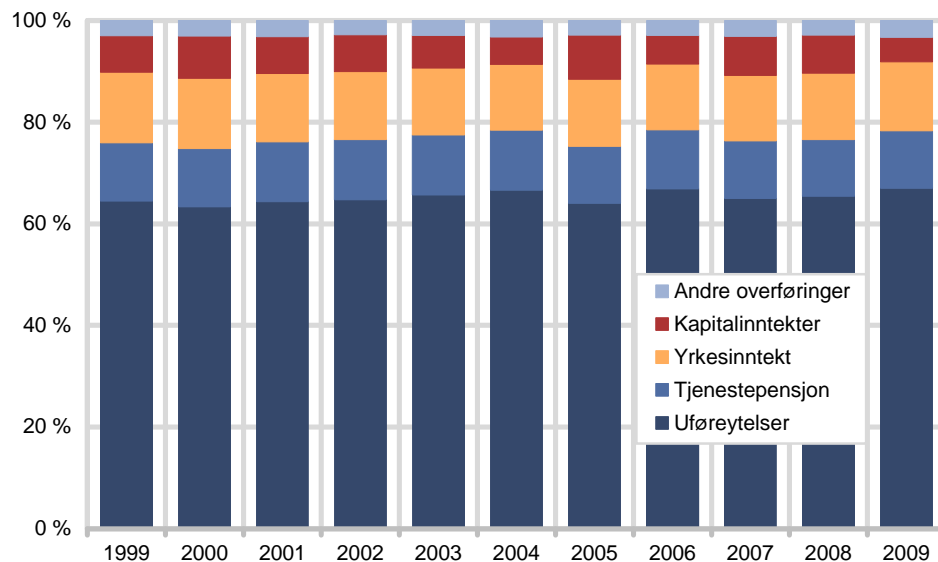
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektssammensetning

Fra 1999 til 2009 har antall uførepensjonister økt med over 40 prosent, og gjennomsnittlig samlet inntekt for uførepensjonister har økt med 66 prosent. Til tross for dette har sammensetningen av inntekten endret seg lite. Variasjonene skyldes i hovedsak svingende kapitalinntekter. De årene andelen kapitalinntekter er høye, er andelen uføreytelser litt lavere.

Figur 3.11. Gjennomsnittlig samlet inntekt, dekomponert i underposter, for uførepensjonister. Andeler i prosent. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Blant 60-årige uførepensjonister utgjør uførestønadene 64 prosent av samlet inntekt, for 66-åringene er denne andelen 70 prosent. Tjenestepensjonen øker med alderen, men yrkesinntektens andel går ned.

Tabell 3.11. Registrerte inntekter for personer 60 til 66 år. Tre grupper. Andeler av gjennomsnittlig samlet inntekt i prosent. 2009

	Alle bosatte 60 - 66 år	60 til 66 år, ikke pensjonister	60 til 66 år, andre typer pensjonister	60 til 66 år, uførepensjonister	Uførepensjonister 60 år	Uførepensjonister 62 år	Uførepensjonister 64 år	Uførepensjonister 66 år
Antall personer 60 til 66 år	388 712	171 724	89 565	127 423	15 009	18 770	19 395	17 463
Samlet inntekt	373 600	446 300	401 600	255 900	255 300	255 600	257 900	253 500
Uføreytelser	56 700	500	1 500	171 300	164 100	167 200	174 800	177 500
Tjenestepensjon	51 800	0	183 600	28 900	23 800	26 400	30 800	34 300
Yrkesinntekt	229 900	401 300	178 500	34 900	44 900	41 000	31 500	22 800
Kapitalinntekter	23 400	32 700	21 500	12 200	11 600	11 200	13 000	13 000
Andre overføringer	11 800	11 800	16 500	8 600	10 900	9 700	7 700	5 900
Uføreytelser, andel av samlet inntekt	15	0	0	67	64	65	68	70
Tjenestepensjon, andel av samlet inntekt	14	0	46	11	9	10	12	14
Yrkesinntekt, andel av samlet inntekt	62	90	44	14	18	16	12	9
Kapitalinntekter, andel av samlet inntekt	6	7	5	5	5	4	5	5
Andre overføringer, andel av samlet inntekt	3	3	4	3	4	4	3	2
Median samlet inntekt	314 700	393 400	336 100	236 500	235 100	234 400	238 300	235 200

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

3.4. Minstepensjonister

Definisjoner og omfang

Minstepensjonister omfatter personer som ikke har tjent noen pensjonspoeng, eller personer som har tjent en tilleggspensjon som er lavere enn særtillegget. Satsen for særtillegget for enslige var 79,3 prosent av folketrygdens grunnbeløp fra 1999 til 2007. Beløpet økte til 94 prosent av grunnbeløpet fra 1. mai 2008. Satsen ble fra 1.

mai 2009 trappet videre opp til 97 prosent av grunnbeløpet og til 100 prosent av grunnbeløpet fra 1. mai 2010. Minstepensjonen for enslige personer med full botid i Norge var 141 144 kroner for 2009. Blant ektepar der begge ektefellene mottar minstepensjon utgjorde minstepensjonen 130 340 kroner per ektefelle, per år.

Tabell 3.12 Utviklingen av folketrygdens grunnbeløp, minstepensjon for enslige og konsumprisindeksen (KPI). Kroner og prosent. 1999-2009

	Gjennomsnittlig grunnbeløp	Minstepensjon for enslige ¹	Gjennomsnittlig grunnbeløp	Minstepensjon for enslige	KPI
1999	46 423	83 256	100	100	100
2000	48 377	86 756	104	104	103
2001	50 603	90 747	109	109	106
2002	53 233	95 460	115	115	108
2003	55 964	100 356	121	121	110
2004	58 139	104 260	125	125	111
2005	60 059	107 704	129	129	113
2006	62 161	111 476	134	134	115
2007	65 505	117 476	141	141	116
2008	69 108	130 804	149	157	120
2009	72 006	141 144	155	170	123

¹ Årsum der det er tatt hensyn til at beløpet endrer seg 1. mai.

Kilde: NAV/Statistisk sentralbyrå, konsumprisindeks.

Alderspensionister med minstepensjon

Antall alderspensionister med minstepensjon har falt fra 233 000 personer i 1999 til 167 000 personer ti år senere. Andelen minstepensionister målt mot totalt antall alderspensionister har sunket fra 38 prosent i 1999 til 27 prosent i 2009. Andelen alderspensionister med minstepensjon øker med stigende alder, fra 20 prosent blant 70-åringene til 46 prosent blant 90-åringene.

Tabell 3.13. Alderspensionister, gjennomsnittlig samlet inntekt, antall og andel minstepensionister, etter alder og kjønn. Kroner. 2009

	Alle alderspensionister	67 år	68 år	69 år	70 år	75 år	80 år	85 år	90 år
Antall personer									
Alle alderspensionister	618 538	37 891	35 787	36 644	35 118	26 947	23 813	18 222	8 364
Minstepensionister ..	166 640	6 252	6 532	7 244	7 141	6 575	6 184	6 019	3 818
Andel	27	16	18	20	20	24	26	33	46
Kvinnelige minstepensionister									
... ..	150 872	5 563	5 829	6 441	6 396	5 953	5 610	5 459	3 514
Andel kvinnelige minstepensionister ...	91	89	89	89	90	91	91	91	92
Gjennomsnittlig samlet inntekt									
Alle alderspensionister	261 100	333 300	325 200	301 700	290 000	257 100	242 500	230 400	215 500
Minstepensionist	157 500	154 400	164 300	160 600	157 100	150 900	152 600	162 100	167 000
Minstepensionister, menn	174 500	191 600	204 000	201 800	189 800	167 300	168 700	195 100	165 800
Minstepensionister, kvinner	155 800	149 800	159 500	155 400	153 300	149 200	151 000	158 700	167 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektsnivå for alderspensionister med minstepensjon

Gjennomsnittlig samlet inntekt for alderspensionister med minstepensjon var 157 500 kroner i 2009. Av dette utgjorde alderspensjonen i gjennomsnitt 125 200 kroner. Gjennomsnittlig samlet inntekt for gruppen har økt med 31 prosent målt i 2009-kroner, fra 1999 til 2009, med en liten nedgang det siste året. Kvinnelige alderspensionister med minstepensjon har litt lavere alderspensjon enn menn. Målt på gjennomsnittlig samlet inntekt ligger kvinnene om lag ti prosent lavere enn menn i de tre årene som er med i tabell 3.14.

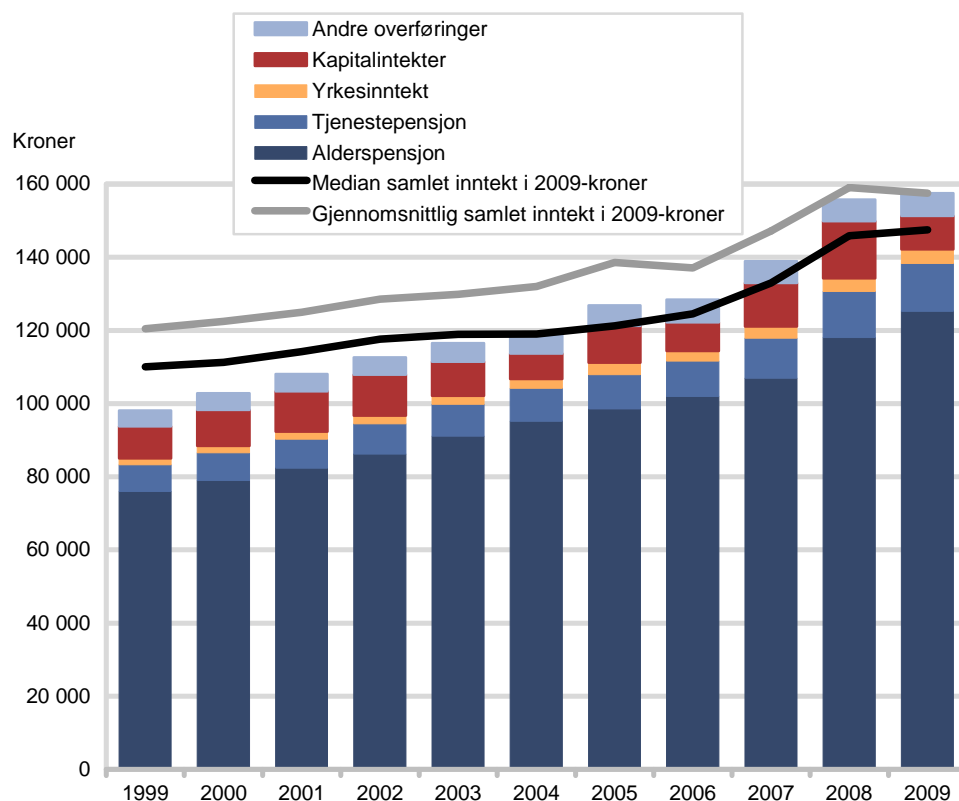
Tabell 3.14. Gjennomsnittlig samlet inntekt og alderspensjon, for alderspensjonister med minstepensjon etter kjønn. 2009-kroner.1999, 2008 og 2009

	1999	2008	2009	Endring 1999-2009 i prosent	Endring 2008-2009 i prosent
Antall personer	233 080	170 195	166 640	-29	-2,1
Menn	29 714	16 120	15 768	-47	-2,2
Kvinner	203 366	154 075	150 872	-26	-2,1
Prosentandel kvinner	87	91	91		
Gjennomsnittlig samlet inntekt i 2009-kroner .	120 500	159 100	157 500	31	-1,0
Menn	135 700	177 200	174 500	29	-1,5
Kvinner	118 300	157 200	155 800	32	-0,9
Kvinneres samlede inntekt som prosentandel av mennenes	87	89	89		
Gjennomsnittlig alderspensjon i 2009-kroner .	93 300	120 600	125 200	34	3,9
Menn	97 600	123 600	129 000	32	4,4
Kvinner	92 700	120 300	124 900	35	3,8
Kvinneres alderspensjon som prosentandel av mennenes	95	97	97		

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektssammensetning for alderspensjonister med minstepensjon

For alderspensjonister med minstepensjon er det alderspensjon som står for størstedelen av samlet inntekt. Den varierer fra 76 til 80 prosent av gjennomsnittlig samlet inntekt i perioden 1999 til 2009. Bidraget fra kapitalinntektene varierer fra 6 til 10 prosent. Siden det er mange svært gamle i gruppen er yrkesinntekten lav, og utgjør kun 2 til 3 prosent av samlet inntekt.

Figur 3.12. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for alderspensjonister med minstepensjon. Kroner. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Hva gjorde minstepensjonistene ti år tidligere?

Om lag 7 000 av 70-åringene var minstepensjonister i 2009. Disse hadde en gjennomsnittlig samlet inntekt på 157 100 kroner. Fra 1999 til 2009 var det en realøkning i gjennomsnittlig samlet inntekt for disse personene på 30 prosent. En tredjedel var uførepensjonister i 1999, hvorav de fleste var minstepensjonister. 30 prosent hadde yrkesinntekt over 2G i 1999. Andelen uførepensjonister øker og andelen med yrkestilknytning faller desto nærmere 2009 vi kommer.

Tabell 3.15. Alderspensionister med minstepensjon som er 70 år i 2009. Hva gjorde de årene før? Utvalgte kjennetegn. 1999-2009

	1999, 60 år	2001, 62 år	2003, 64 år	2005, 66 år	2007, 68 år	2009, 70 år
Antall personer i alt ¹	7 025	7 055	7 084	7 101	7 120	7 141
Gjennomsnittlig samlet inntekt i 2009-kroner	120 500	119 100	116 400	127 400	156 800	157 100
Antall²:						
Alderspensionister					7 091	7 141
Alderspensionister, minstepensjonist					6 426	7 141
Uførepensionister	2 412	2 781	3 057	3 289		
Uførepensionister, minstepensjonist	2 119	2 455	2 726	2 944		
Personer med yrkesinntekt over 2G	2 123	1 579	929	549	126	85
Personer med samlet inntekt under 1G	1 614	1 614	1 715	1 691	75	69
Personer som ikke er bosatte i Norge ...	116	86	57	40	21	

¹ Antall personer er lavere i årene før 2009 fordi ikke alle var bosatte i Norge årene før de fylte 70 år.

² Samme person kan være i samme gruppe samtidig, for eksempel både uførepensjonist og samlet inntekt under en G.
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Uførepensionister med minstepensjon

Uførepensionister finnes i alderen 18 til 67 år. Populasjonen vi skal se på er uførepensionister med minstepensjon i alderen 60 til 66 år. Denne gruppen består av 24 134 personer i 2009, noe som utgjør 19 prosent av uførepensionistene i samme aldersgruppe. Andelen kvinner blant uførepensionistene med minstepensjon er i overkant av 88 prosent.

Antall uførepensionister med minstepensjon i alderen 60 til 66 år omfatter mellom 21 000 og 24 000 personer i tidsrommet 1999 til 2009. Andelen minstepensjonister i forhold til alle uførepensionister i alderen 60 til 66 år har falt fra 26 prosent i 1999 til 19 prosent i 2009.

Tabell 3.16. Antall og gjennomsnittlig samlet inntekt for uførepensionister 18 til 66 år fordelt etter aldersgruppe og kjønn. 2009

	Alle 18 - 66 år		18 - 24 år		25 - 59 år		60 - 66 år	
	Antall personer	Gjennomsnittlig samlet inntekt	Antall personer	Gjennomsnittlig samlet inntekt	Antall personer	Gjennomsnittlig samlet inntekt	Antall personer	Gjennomsnittlig samlet inntekt
Alle 18 - 66 år	3 123 899	377 500	436 115	153 700	2 299 072	420 600	388 712	373 600
Menn	1 591 873	441 900	222 712	168 500	1 173 635	490 600	195 526	461 200
Kvinner	1 532 026	310 600	213 403	138 400	1 125 437	347 700	193 186	284 900
Uførepensjonist	286 968	251 100	4 037	207 200	155 508	248 300	127 423	255 900
Menn	122 720	273 400	2 339	206 200	66 971	259 600	53 410	293 700
Kvinner	164 248	234 400	1 698	208 600	88 537	239 800	74 013	228 600
Uførepensjonist, minstepensjonist	53 809	171 400	997	165 900	28 678	182 300	24 134	158 600
Menn	10 136	183 900	576	167 000	6 782	189 500	2 778	173 500
Kvinner	43 673	168 500	421	164 300	21 896	180 100	21 356	156 700

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Tabell 3.17. Uførepensionister med minstepensjon 60 til 66 år, etter kjønn og alder. Kroner. 2009

	Alle 60 - 66 år		60 år		62 år		64 år		66 år	
	Antall personer	Gjennomsnittlig samlet inntekt	Antall personer	Gjennomsnittlig samlet inntekt	Antall personer	Gjennomsnittlig samlet inntekt	Antall personer	Gjennomsnittlig samlet inntekt	Antall personer	Gjennomsnittlig samlet inntekt
Alle 60 - 66 år	388 712	373 600	57 769	411 800	59 376	392 300	54 385	351 400	45 590	327 800
Menn	195 526	461 200	29 310	505 100	29 821	486 000	27 175	431 000	22 641	407 000
Kvinner	193 186	284 900	28 459	315 600	29 555	297 700	27 210	271 900	22 949	249 600
Andel kvinner	50		49		50		50		50	
Uførepensjonist	127 423	255 900	15 009	255 300	18 770	255 600	19 395	257 900	17 463	253 500
Menn	53 410	293 700	6 105	289 000	7 723	289 800	8 297	297 000	7 366	296 300
Kvinner	74 013	228 600	8 904	232 100	11 047	231 700	11 098	228 600	10 097	222 200
Andel kvinner	58		59		59		57		58	
Uførepensjonist, minstepensjonist	24 134	158 600	2 944	162 300	3 651	163 200	3 464	157 800	3 339	152 300
Menn	2 778	173 500	379	171 100	442	179 900	390	175 500	317	173 700
Kvinner	21 356	156 700	2 565	161 000	3 209	160 900	3 074	155 600	3 022	150 100
Andel kvinner	88		87		88		89		91	

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektsnivå for uførepensjonister med minstepensjon

Gjennomsnittlig samlet inntekt for uførepensjonister med minstepensjon var 158 600 kroner i 2009. Av dette utgjorde uføreytelser i gjennomsnitt 120 600 kroner. Fra 1999 til 2009 økte gjennomsnittlig samlet inntekt med 39 prosent målt i 2009-kroner. Kvinnelige uførepensjonister med minstepensjon har ca 10 prosent lavere gjennomsnittlig inntekt enn menn i 2009. Det gjelder både for gjennomsnittlig samlet inntekt og for gjennomsnittlige uføreytelser.

Tabell 3.18. Gjennomsnittlig samlet inntekt og uføreytelser for uførepensjonister med minstepensjon 60 til 66 år, etter kjønn. 2009-kroner. 1999, 2008 og 2009

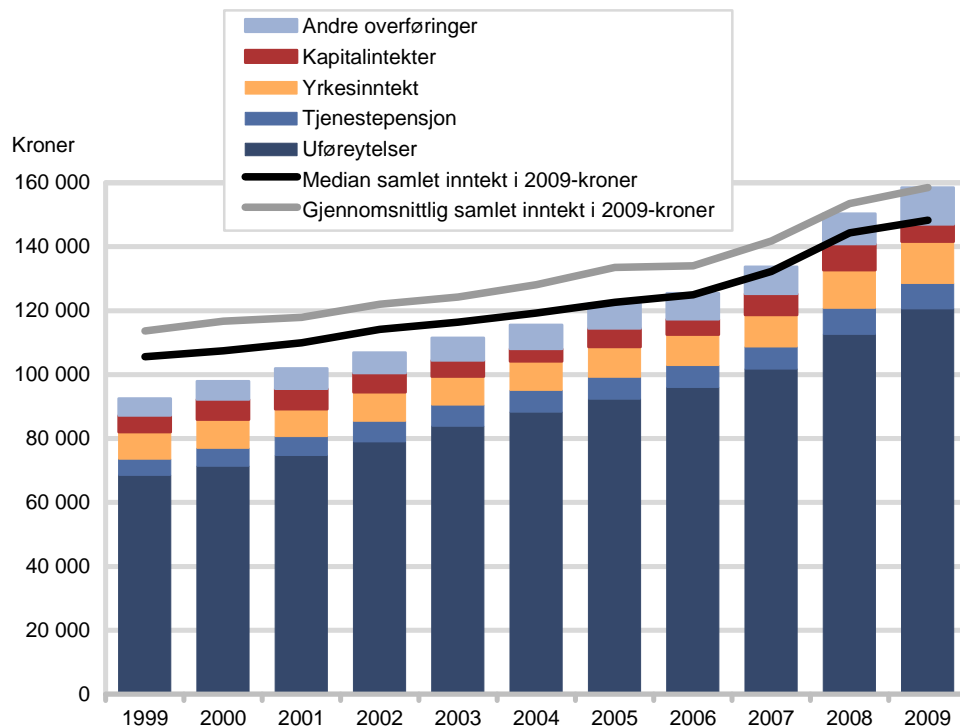
	1999	2008	2009	Endring 1999-2009 i prosent	Endring 2008-2009 i prosent
Antall uførepensjonister med minstepensjon	23 547	23 762	24 134	2,5	1,6
Menn	2 611	2 645	2 778	6,4	5,0
Kvinner	20 936	21 117	21 356	2,0	1,1
Prosentandel kvinner	89	89	88		
Gjennomsnittlig samlet inntekt i 2009-kroner	113 800	153 600	158 600	39,4	3,2
Menn	135 500	165 200	173 500	28,0	5,0
Kvinner	111 100	152 200	156 700	41,1	3,0
Kvinnens samlede inntekt som prosentandel av mennenes	82	92	90		
Gjennomsnittlige uføreytelser i 2009-kroner	84 100	115 000	120 600	43,3	4,9
Menn	98 100	124 400	130 600	33,1	5,0
Kvinner	82 400	113 800	119 300	44,8	4,8
Kvinnens uføreytelser som prosentandel av mennenes	84	92	91		

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektssammensetning for uførepensjonister med minstepensjon

Uføreytelsene utgjør om lag tre fjerdedeler av samlet inntekt. Det gjelder for alle årene fra 1999 til 2009. Yrkesinntekten utgjør mellom 8 og 9 prosent i hele perioden.

Figur 3.13. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for uførepensjonister med minstepensjon i alderen 60 til 66 år. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Vi skal nå se på de som var uførepensjonister med minstepensjon fra 60 til 66 år i 1999. Det gjelder 23 547 personer, som hadde en gjennomsnittlig samlet inntekt på 113 800 kroner målt i 2009-kroner. Ti år senere, i 2009, er alle blitt alders-

pensjonister. 15 811 (67 prosent) av disse er fremdeles minstepensjonister og har en gjennomsnittlig samlet inntekt på 147 800 kroner. 3 208 personer (14 prosent) er ikke minstepensjonister, og har en gjennomsnittlig samlet inntekt på 208 100 kroner. De resterende 4 528 personene (19 prosent) er flyttet fra Norge eller har gått bort.

Tabell 3.19. Uførepensjonister med minstepensjon 60 til 66 år i 1999, hva skjer årene etter? Utvalgte år i tidsrommet 1999-2009

	1999	2001	2003	2005	2007	2009
Antall minstepensjonister	23 547	21 686	20 001	18 404	16 803	15 811
Antall som ikke er minstepensjonister		1 015	1 841	2 586	3 273	3 208
Antall, ikke bosatt i Norge/død		846	1 705	2 557	3 471	4 528
Gjennomsnittlig samlet inntekt i 2009-kroner:						
Minstepensjonister	113 800	115 400	121 500	131 200	140 500	147 800
Ikke minstepensjonister		169 700	174 200	182 800	199 400	208 100

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

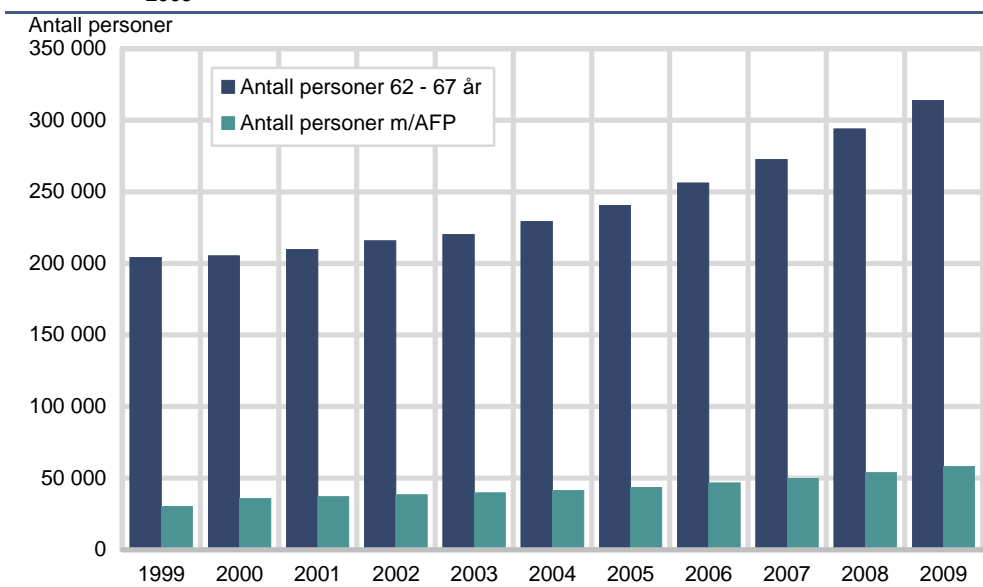
3.5. AFP-pensjonister

Definisjoner og omfang

I dette kapitlet ser vi på personer i aldersgruppen 62 til 67 år som får utbetalt avtalefestet pensjon (AFP). Avtalefestet pensjon ble innført i 1989, og omfattet arbeidstakere i private bedrifter, som er bundet av tariffavtaler der AFP inngår, og offentlig sektor. Fra og med 2011 er det nye regler for uttak av AFP for privat sektor. Tallgrunnlaget i denne rapporten går fram til og med 2009, og vi omtaler derfor ikke den nye ordningen.

AFP er en tidsbegrenset tidligpensjon som tidligere kun omfattet personer fra 62 til 67 år. Det er mulig å velge en kombinasjon av yrkesaktivitet og uttak av AFP. Våre datakilder gir ikke mulighet for å skille mellom de som har delvis eller fullt uttak av AFP, og omtaler alle som mottar AFP som én gruppe. Tall fra NAV for 2008 viser at 25 prosent av AFP-pensjonistene har gradert AFP pensjon, med kombinasjon av AFP og arbeid.

Figur 3.14. Antall personer som tar ut AFP og antall personer i aldersgruppen 62- 67 år. 1999-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

I 1999 var det 30 500 personer som fikk utbetaling fra AFP-ordninger. Dette utgjorde 15 prosent av alle personer fra 62 til 67 år. 10 år senere er antall AFP pensjonister nær doblet, til 58 300 personer. På grunn av større årskull har det likevel vært en moderat endring i andelen med AFP, fra 15 prosent i 1999 til vel 18 prosent i 2009.

Tabell 3.20. Personer med AFP etter alder og kjønn. Antall og prosent. 2009

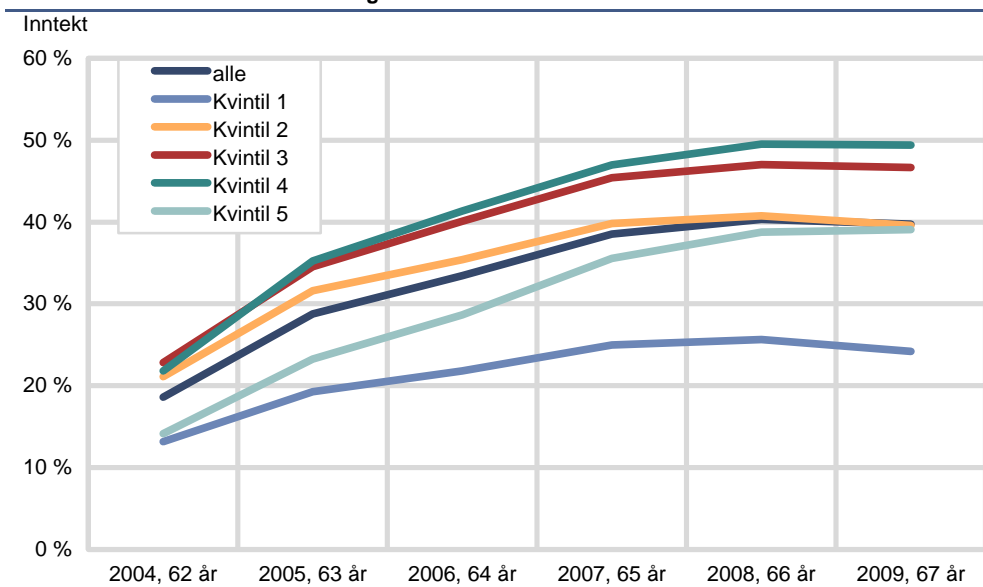
	62 år		63 år		64 år		65 år		66 år		67 år	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Antall personer i alt	29 821	29 555	30 842	30 391	27 175	27 210	26 049	25 891	22 641	22 949	20 429	21 175
Antall personer med AFP	3 460	2 869	5 367	4 659	5 491	4 909	6 190	5 405	5 737	4 736	5 165	4 276
Andel med AFP (prosent)	12	10	17	15	20	18	24	21	25	21	25	20

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Andel AFP-pensjonister øker med alderen. Det er også gjennomgående at andelen AFP-pensjonister er høyere blant menn enn blant kvinner. Blant 62-åringene er 12 prosent av mennene og 10 prosent av kvinnene AFP-pensjonister, mens blant 67-åringene er 25 prosent av mennene og 20 prosent av kvinnene AFP-pensjonister. Tabellen viser alder til personene ved utgangen av året. 67-åringene har derfor vært AFP-pensjonister deler av året, og gått over til alderspensjon ved fylte 67 år.

I tabellen er andelen med AFP sett i forhold til alle personer i samme aldersgruppe. Som tidligere nevnt er det arbeidstakere i private bedrifter som er bundet av tariffavtaler der AFP inngår, og ansatte i offentlig sektor som har mulighet til å velge AFP. Vi har ikke tall for hvor mange som har mulighet til å velge AFP og kan dermed ikke se på andelen med AFP i forhold til de som har mulighet til å velge dette.

Figur 3.15 viser hvorvidt personer som var 61 år i 2003 tok ut AFP de påfølgende år. Tallgrunnlaget i figur 3.15 er personer som var 61 år i 2003 og som hadde lønnsinntekt som viktigste inntektskilde. Disse personene er inndelt i 5 like store grupper, etter størrelsen på lønnsinntekt. Blant den femtedelen med lavest lønn og den femtedelen med høyest lønn er det under 15 prosent som tar ut AFP ved fylte 62 år. For første kvintil stiger denne andelen til 25 prosent når de blir 67 år i 2009, men for øverste kvintil stiger andelen til nesten 40 prosent. Det er i 3. og 4. kvintil vi finner flest personer som tar ut AFP. I disse gruppene har nær halvparten gått av med AFP ved 65 år. Som tidligere nevnt klarer vi ikke å skille ut hvem som reelt sett har mulighet til å velge AFP. Vi vet derfor ikke om det i første kvintil er relativt få som er omfattet av AFP-ordningen.

Figur 3.15. 61-åringene med over halvparten av samlet inntekt fra lønn i 2003. Andel som går av med AFP etter alder og kvintilfordelt lønn. 2004-2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

AFP-pensjonister etter ordning

På grunn av mangelfull innrapportering til NAV har vi ikke tall som fordeler AFP-pensjonistene etter ordning i 2009. Tall for 2008 viser at det er om lag like mange med AFP gjennom offentlig som privat ordning. 67-åringene er ikke med i denne oversikten fordi NAVs pensjonsstatus er registrert ved utgangen av året. 67

åringene regnes derfor som alderspensjonister selv om de har mottatt AFP-ytelser i deler av året.

Tabell 3.21. Antall AFP-pensjonister fordelt på offentlig¹ og privat ordning etter alder. 2008.

	I alt	Privat	Offentlig	Ikke plassert på ordning
62 år	6 568	3 096	3 403	69
63 år	8 891	4 268	4 508	115
64 år	10 201	4 812	5 265	124
65 år	10 145	4 625	5 288	232
66 år	9 672	4 447	4 986	239

¹ Spekter, tidligere NAVO er plassert med offentlig ordning
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Blant 62-åringene hadde 9 prosent av AFP-pensjonistene i privat sektor samlet inntekt under 250 000 kroner. Tilsvarende andel i offentlig sektor var 17 prosent. Blant 66-åringene var andelen med inntekt under 250 000 kroner på henholdsvis 38 og 40 prosent. Tabell 3.22 viser at det er spredning i samlet inntekt blant dem som tar ut AFP som 62-åringer.

Tabell 3.22. Andel personer med privat og offentlig AFP fordelt etter størrelse på samlet inntekt. 2008

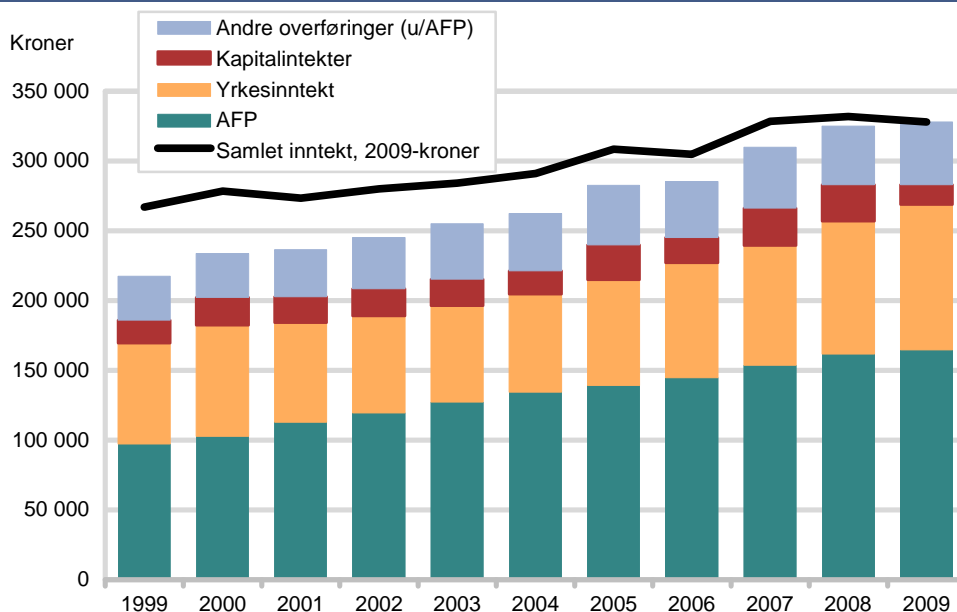
	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år
Privat AFP					
I alt	100	100	100	100	100
Under 250 000	9	26	32	34	38
250 000 - 349 999	30	38	37	38	38
350 000 - 499 999	40	23	20	19	17
500 000 og over	20	13	11	9	8
Offentlig AFP					
I alt	100	100	100	100	100
Under 250 000	17	33	40	38	40
250 000 - 349 999	31	34	34	33	35
350 000 - 499 999	42	26	20	21	19
500 000 og over	10	7	5	8	6

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk

Inntektsnivå

I 2009 var gjennomsnittlig samlet inntekt for AFP-pensjonistene 327 900 kroner. Sammenlignet med 1999 har det vært en realvekst i samlet inntekt på 23 prosent i perioden. Figur 3.16 viser at AFP er den største inntektskilden i alle årene. Nivået på kapitalinntektene varierer noe i perioden, men utgjør en liten del av samlet inntekt.

Figur 3.16. Registrerte inntekter for personer med utbetaling fra AFP. Gjennomsnitt. 1999-2009

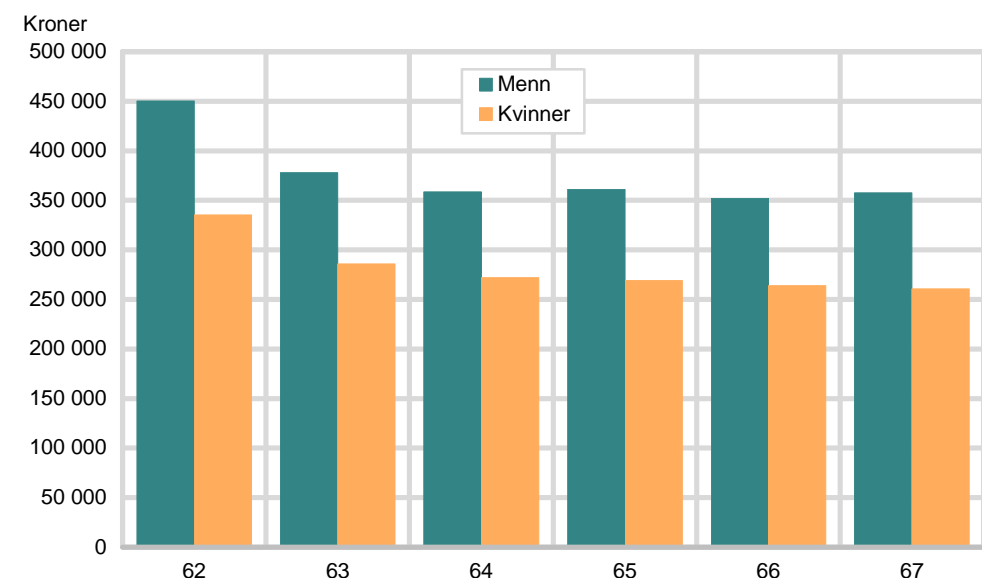
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

AFP-pensjonister, fordelt på alder og kjønn, viser at gjennomsnittlig samlet inntekt er høyest blant 62-åringene. Dette er det første året de kan gå av med AFP, og de fleste har hatt full jobb frem til AFP-pensjonering. Fra 63 til 67 år er inntektsnivået ganske stabilt. I gjennomsnitt hadde 65 år gamle menn med AFP en gjennomsnittlig samlet inntekt på 361 000 kroner i 2009, mens kvinner på samme alder hadde 269 000 kroner.

Både for kvinner og menn er det yrkesinntekt og AFP-ytelsen som utgjør de største andelene av gjennomsnittlig samlet inntekt. AFP-pensjon for 63-åringer utgjør 186 200 kroner for menn, og 141 000 kroner for kvinner.

Figur 3.17. Gjennomsnittlig samlet inntekt for personer med AFP etter alder og kjønn. Kroner. 2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Tabell 3.23. Registrerte inntekter for AFP pensjonister 2009

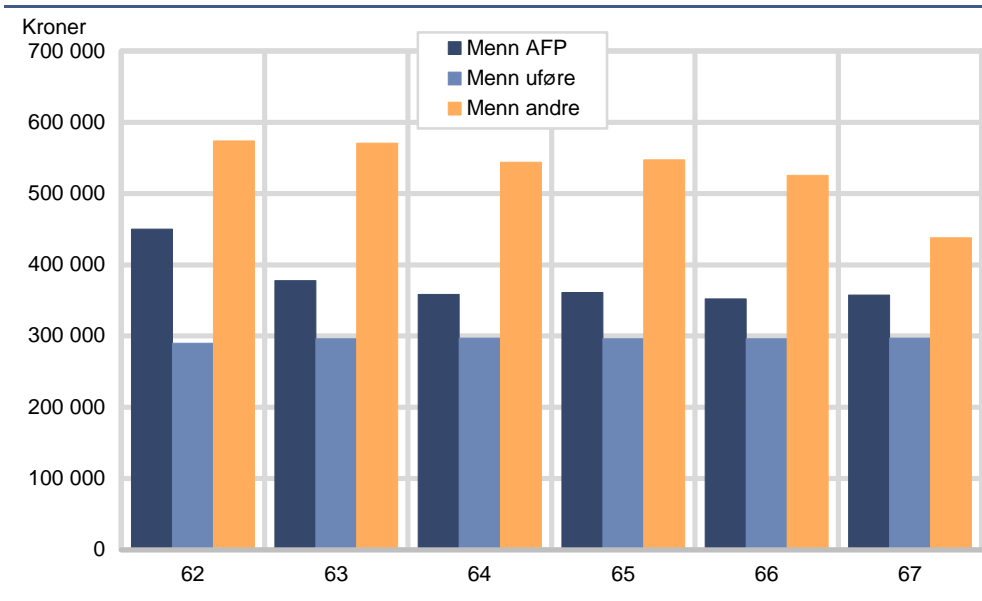
	62 år		63 år		64 år		65 år		66 år		67 år	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Antall personer	3 460	2 869	5 367	4 659	5 491	4 909	6 190	5 405	5 737	4 736	5 165	4 276
Samlet inntekt snitt	450 200	335 300	377 800	285 800	358 500	271 800	361 200	269 100	352 100	263 900	357 400	260 800
Yrkesinntekt	308 600	233 100	150 100	118 500	112 500	86 900	93 800	72 000	63 400	51 700	41 200	30 500
AFP	103 000	75 900	186 200	141 000	201 600	153 800	216 400	159 100	238 000	177 100	131 600	98 400
Andre overføringer	20 300	14 900	25 800	13 900	30 100	17 100	36 600	25 900	35 300	21 400	167 000	120 800
Kapitalinntekter	18 400	11 400	15 700	12 400	14 300	14 100	14 400	12 100	15 400	13 600	17 600	11 000
Median samlet inntekt .	415 800	323 200	338 800	264 400	312 600	248 400	312 300	245 900	310 400	237 500	317 400	237 600

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

For å få et bilde av AFP-pensjonistene i forhold til andre i samme aldersgruppe, har vi delt kvinner og menn i aldersgruppen 62 til 67 år inn i tre grupper: AFP-pensjonister, uførepensjonister og andre.

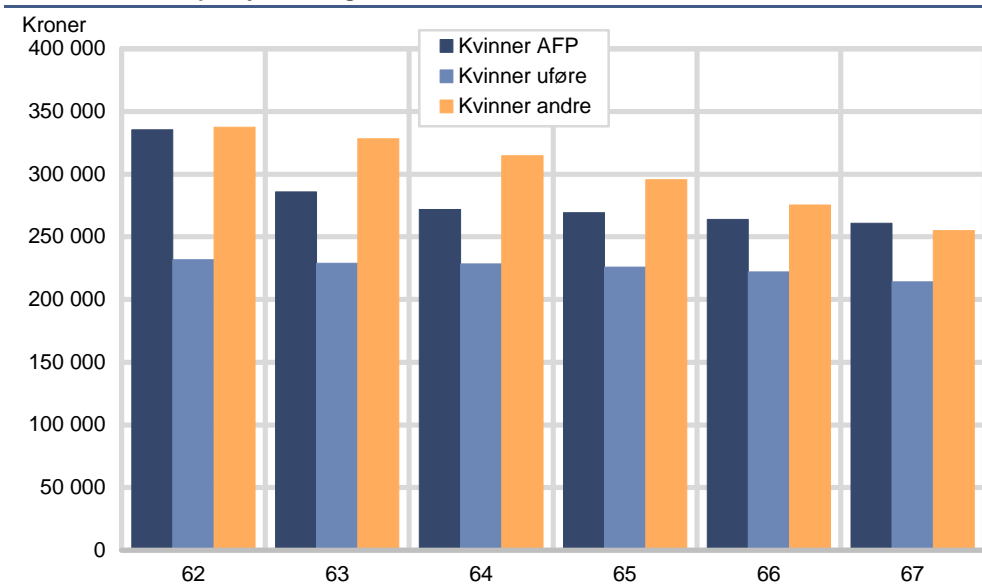
Figur 3.18 og 3.19 viser at inntektsnivået til både kvinnelige og mannlige AFP-pensjonister ligger mellom uførepensjonistene og andre personer i samme aldersgruppe. Dette gjelder for alle aldersgrupper. Blant AFP-pensjonistene er inntektsnivået blant 63-åringer noe lavere enn blant 62-åringene. Nivået er ganske likt for alderstrinnene 63 til 67 år.

Figur 3.18. Gjennomsnittlig samlet inntekt for menn 62-67 år, fordelt på personer med AFP, uførepensjonister og andre. 2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Figur 3.19. Gjennomsnittlig samlet inntekt for kvinner 62-67 år, fordelt på personer med AFP, uførepensjonister og andre. 2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Inntektssammensetning

Inntektssammensetningen til AFP-pensjonistene har vært ganske stabil i tiårsperioden 1999 til 2009. Inntektene består av to hovedkomponenter: Yrkesinntekt og AFP, hvor AFP utgjorde 50 prosent av samlet inntekt i 2009, mens yrkesinntekten utgjorde vel 30 prosent.

Tabell 3.24. Inntektssammensetning for personer med AFP. Kroner og prosent. 1999-2009

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Antall personer	30 485	35 957	37 046	38 352	39 712	41 410	43 664	46 661	50 077	53 890	58 264
Samlet inntekt (snitt)	217 300	233 700	236 500	245 200	255 000	262 400	282 500	285 400	309 900	325 000	327 900
Samlet inntekt (snitt)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Yrkesinntekt	33	34	30	28	27	27	27	29	28	29	32
AFP	45	44	48	49	50	51	49	51	50	50	50
Andre overføringer ..	14	13	14	15	16	16	15	14	14	13	14
Kapitalinntekter	8	9	8	8	8	6	9	6	9	8	4
Median samlet inntekt	197 300	211 900	215 700	221 700	228 600	234 200	244 000	256 200	273 700	291 500	296 600

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Tabell 3.25. Inntektssammensetning for personer med AFP etter alder. Kroner og prosent. 2009

	62 år		63 år		64 år		65 år		66 år		67 år	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Antall personer	3 460	2 869	5 367	4 659	5 491	4 909	6 190	5 405	5 737	4 736	5 165	4 276
Samlet inntekt (snitt) ..	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Yrkesinntekt	69	70	40	41	31	32	26	27	18	20	12	12
AFP	23	23	49	49	56	57	60	59	68	67	37	38
Andre overføringer	5	4	7	5	8	6	10	10	10	8	47	46
Kapitalinntekter	4	3	4	4	4	5	4	5	4	5	5	4

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Ved å skille på aldersgrupper får vi et mer nyansert bilde av inntektssammensetningen til AFP-pensjonistene. Det er naturlig at yrkesinntekten utgjør en større andel for 62-åringene, da dette er personer som har gått over på AFP i løpet av året. Noen vil motta AFP store deler av året, mens andre har tatt ut AFP mot slutten av året. For 62-åringene utgjør yrkesinntekten nærmere 70 prosent av den samlede inntekten. Lønnsinntekten, som andel av samlet inntekt, synker gradvis mot 67 år, og betydningen av AFP øker tilsvarende. 67-åringene vil i løpet av inntektsåret gå over på alderspensjon. Betydningen av AFP er derfor mindre for 67-åringene enn for 66-åringene.

Menn har i gjennomsnitt høyere kapitalinntekter enn kvinner. Tabellen over viser at kapitalinntektene utgjør en like stor andel av samlet inntekt både for kvinnelige og mannlige AFP-pensjonister i 2009. Dette gjelder for alle aldre. I 2009 utgjorde kapitalinntektene rundt 4 prosent av gjennomsnittlig samlet inntekt både for menn og kvinner, som er den laveste andelen på ti år.

Yrkestilknytning

Det er mulig å velge full AFP-pensjon, eller kombinere arbeid og AFP. Før innføring av pensjonsreformen i 2011 medførte kombinasjonen av arbeid og AFP en avkorting i AFP-pensjonen mot arbeidsinntekt. Andelen med yrkesinntekt har gått ned fra 1999 til 2009. Blant 62-åringene har alle mottatt yrkesinntekt. Dette er det første året de kan ta ut AFP, og alle har vært i jobb hele eller deler av året. Blant 64-åringene var det 78 prosent som hadde tilknytning til arbeidslivet i 1999, men denne andelen ble redusert til 61 prosent i 2009. I prinsippet skal AFP-pensjon avkortes mot arbeidsinntekt fra første krone. Av administrative grunner er det lagt inn et avviksbeløp på 4 000 kroner for årene 2000 og 2001, og 15 000 kroner for senere år. Overskrides beløpet skal pensjonen omregnes.

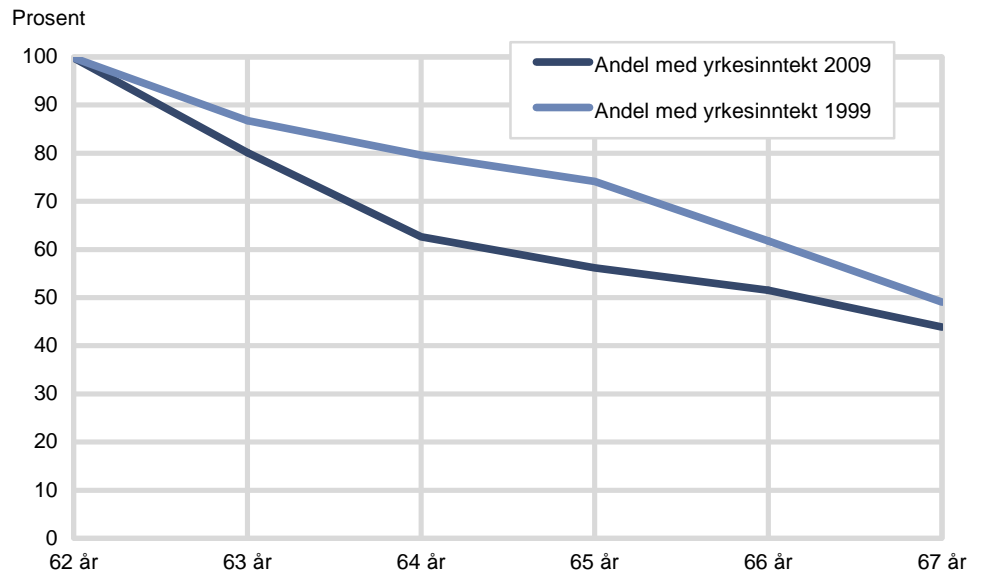
For alle AFP-pensjonister har det vært en nedgang i andel personer med yrkesinntekt, fra 74 prosent i 1999 til 63 prosent i 2009. Nedgangen var størst fra 2001 til 2002.

Tabell 3.26. Andel AFP-pensjonister med yrkesinntekt. Prosent. 1999-2009

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Andel personer med yrkesinntekt:	74	74	71	66	63	63	62	63	64	64	63

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

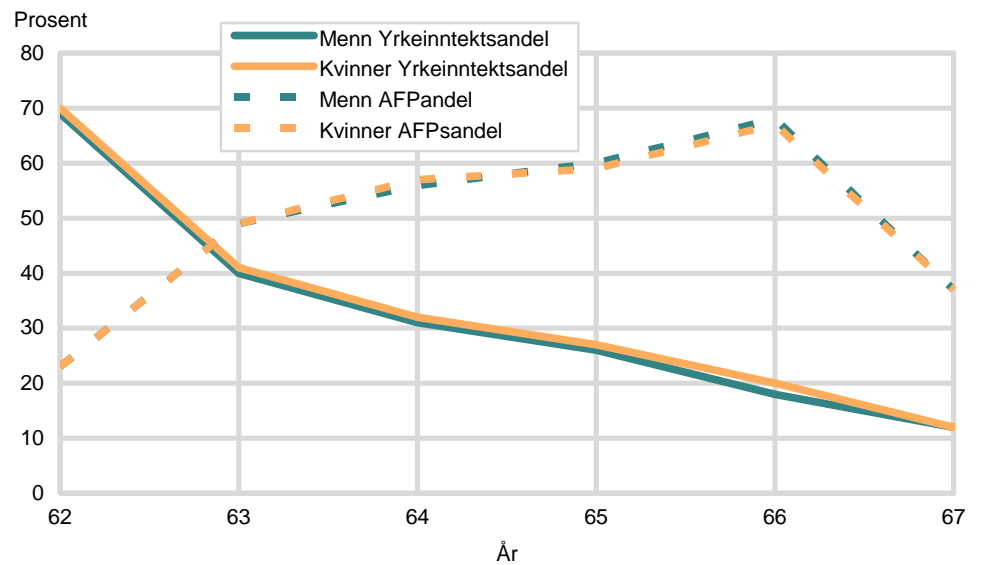
Figur 3.20. Andel AFP-pensjonister med yrkesinntekt etter alder. 1999 og 2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

Vi kan også se på yrkesinntekt og AFP-pensjon som andel av samlet inntekt. Betydningen av yrkesinntekt og AFP-pensjon krysser ved 63-årsalder. For personer 63 år og eldre utgjør AFP-pensjon i gjennomsnitt mer enn yrkesinntekten.

Figur 3.21. Yrkesinntekt og AFP-pensjon som andel av samlet inntekt for AFP-pensjonister. 2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk.

4. Husholdninger

En husholdning består av alle personer som bor sammen, og som antas å ha felles økonomi. En pensjonist eller en eldre person, slik vi tidligere har definert disse, bor enten alene eller i et økonomisk fellesskap sammen med andre. De kan bo med andre trygdede eller yrkesaktive personer. Ved å legge husholdningens økonomi til grunn, kan vi si noe om de eldres økonomiske levekår.

4.1. Antall husholdninger etter hovedinntektstakers alder

Vel 407 000 husholdninger hadde en hovedinntektstaker som var 67 år eller eldre i 2009. Dette er 12 000 flere enn i 2004, og en økning på 3 prosent. Antall husholdninger i denne aldersgruppen blir stadig flere, men andelen sett i forhold til andre aldersgrupper blir lavere. Gruppen 62 til 66 år er blitt større, både i antall og andel, fra 2004 frem til 2009. I 2004 var det 114 000 husholdninger i denne aldersgruppen, mens det i 2009 var 162 700 husholdninger. Dette utgjorde 5,7 prosent av alle husholdninger i 2004 og 7,6 prosent av alle husholdninger i 2009. 28,7 prosent av husholdningene hadde en hovedinntektstaker som var 60 år eller eldre i 2004. Denne andelen økte til 29,8 i 2009.

Tabell 4.1. Antall husholdninger¹ etter hovedinntektstakers alder. 2004-2009

Hovedinntektstakers alder	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Antall						
Under 60 år	1 424 233	1 430 901	1 449 182	1 477 851	1 499 166	1 510 581
60-61 år	63 025	68 048	72 925	75 067	72 694	71 607
62-66 år	114 409	121 236	130 523	139 930	153 767	162 691
67-69 år	57 757	60 086	62 425	65 111	66 089	69 446
70-75 år	115 329	113 555	112 018	111 935	112 414	115 069
76 år eller eldre	221 881	223 509	224 400	223 589	223 235	222 637
Alle	1 996 634	2 017 335	2 051 473	2 093 483	2 127 365	2 152 031
Prosent						
Under 60 år	71,3	70,9	70,6	70,6	70,5	70,2
60-61 år	3,2	3,4	3,6	3,6	3,4	3,3
62-66 år	5,7	6,0	6,4	6,7	7,2	7,6
67-69 år	2,9	3,0	3,0	3,1	3,1	3,2
70-75 år	5,8	5,6	5,5	5,3	5,3	5,3
76 år eller eldre	11,1	11,1	10,9	10,7	10,5	10,3
Alle	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

4.2. Pensjonisthusholdninger

Alderspensjonister

I 2004 hadde 391 000 husholdninger en hovedinntektstaker som var alderspensjonist. I 2009 hadde antallet økt til 403 000. Det har altså skjedd en økning på vel 12 000 husholdninger, om lag 3 prosent. Selv om antallet har økt, har den prosentvise andelen i forhold til andre husholdninger gått ned i denne perioden. Av alle privathusholdninger i Norge, utgjør alderspensjonistene 19 prosent, én prosent mindre enn i 2004.

Aleneboende alderspensjonister med minstepensjon

Antall aleneboende alderspensjonister med minstepensjon har gått litt ned, fra 62 300 i 2004 til 60 500 i 2009. Som andel av alle husholdninger har denne gruppen holdt seg stabil på om lag 3 prosent.

Uførepensjonister

Antall husholdninger hvor hovedinntektstaker er uførepensjonist har vært stabilt fra 2004 til 2009. I 2009 hadde 154 200 husholdninger en hovedinntektstaker som var uførepensjonist. Dette utgjorde 7 prosent av alle husholdninger.

Tabell 4.2. Antall husholdninger¹ etter hovedinntektstakers pensjonsstatus. 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Antall						
Alderspensjonister	391 056	393 122	394 790	396 198	397 525	403 139
Herav: Aleneboende minstepensjonister	62 304	58 064	53 776	49 637	61 332	60 475
Uførepensjonister	154 541	154 999	153 452	152 195	152 429	154 206
Herav: Aleneboende minstepensjonister	13 696	13 420	13 227	13 103	15 287	15 918
Etterlattepensjonister	19 780	19 382	19 225	18 696	18 491	21 980
AFP-pensjonister	24 661	25 541	27 235	28 813	30 545	32 828
Alle husholdninger	1 996 634	2 017 335	2 051 473	2 093 483	2 127 365	2 152 031
Prosentvis andel						
Alderspensjonister	20	19	19	19	19	19
Herav: Aleneboende minstepensjonister	3	3	3	2	3	3
Uførepensjonister	8	8	7	7	7	7
Herav: Aleneboende minstepensjonister	1	1	1	1	1	1
Etterlattepensjonister	1	1	1	1	1	1
AFP-pensjonister	1	1	1	1	1	2
Alle husholdninger	100	100	100	100	100	100

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Aleneboende uførepensjonister med minstepensjon

Aleneboende uførepensjonister med minstepensjon er om lag 16 000 i 2009. Denne gruppen har vokst fra 13 700 i 2004. Prosentvis utgjør denne gruppen 1 prosent av alle husholdninger i Norge.

AFP-pensjonister

Fra 2004 til 2009 har det blitt flere husholdninger hvor hovedinntektstaker er AFP-pensjonist, både i antall og prosent. Dette kan sees i sammenheng med at det har blitt flere husholdninger i aldersgruppen 62 til 66 år, samtidig som at flere benytter seg av AFP-ordninger. I 2009 var det 32 800 husholdninger hvor hovedinntektstaker var AFP-pensjonist. Dette er en økning på 8 400 husholdninger fra 2004.

4.3. De eldre husholdningenes inntekter

Inntektssammensetning og nivå

Tabell 4.3 gir et bilde av hvordan inntektsnivået til de ulike aldersgruppene er. Husholdninger hvor hovedinntektstaker er 60 til 61 år hadde en gjennomsnittlig samlet inntekt på 695 700 kroner i 2009. Median samlet inntekt, som ikke er påvirket av ekstremverdier, er på 608 700 kroner for denne aldersgruppen. I alderen 60 til 61 år er mange fremdeles yrkestilknyttet, og har forholdsvis høye yrkesinntekter. Denne gruppen har også høye kapitalinntekter sammenlignet med andre grupper. Husholdninger med hovedinntektstaker i aldersgruppen 67 til 69 år hadde en gjennomsnittlig samlet inntekt på 521 400 kroner i 2009. Dette er 25 prosent lavere enn for husholdninger hvor hovedinntektstaker er 60 til 61 år.

Jo eldre husholdningene blir, målt ut fra hovedinntektstakers alder, desto lavere blir husholdningens samlede inntekt. Yrkesinntektene blir lavere, og overføringer blir stadig viktigere for husholdningenes økonomi. Overføringene består stort sett av alderspensjon fra folketrygden og tjenestepensjoner. I gruppen 67 til 69 år utgjør yrkesinntekter fremdeles en fjerdedel av samlet inntekt. I gruppen 70 til 75 år utgjør yrkesinntekt bare 9 prosent, mens overføringer utgjør 85 prosent av samlet inntekt. Blant dem som er 76 år eller eldre utgjør overføringer 91 prosent av samlet inntekt.

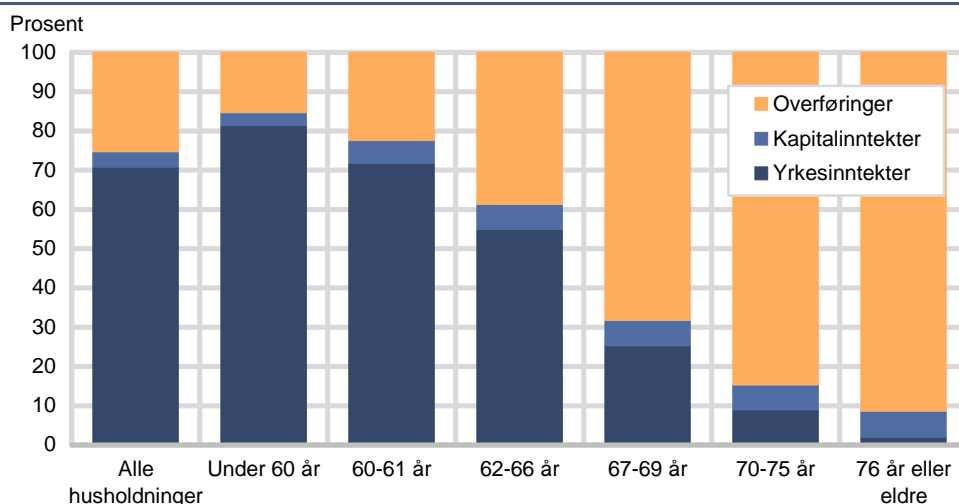
Tabell 4.3. Registrerte inntekter for husholdninger¹, etter hovedinntektstakers alder. Gjennomsnitt. 2009

	Alle husholdninger	Hovedinntektstakers alder					76 år eller eldre
		Under 60 år	60-61 år	62-66 år	67-69 år	70-75 år	
Yrkesinntekter	436 500	552 200	498 900	335 900	131 700	37 600	6 100
Lønnsinntekter	406 500	516 500	458 000	303 700	113 500	31 000	4 600
Netto næringsinntekter	30 000	35 800	40 900	32 200	18 200	6 700	1 500
Kapitalinntekter	24 400	22 100	40 300	39 000	33 400	26 900	20 300
Renteinntekter	9 200	6 300	14 400	16 300	17 100	17 000	15 200
Overføringer	156 200	104 200	156 500	237 200	356 400	357 900	282 700
Skattepliktige overføringer	139 600	82 400	150 700	231 800	352 500	354 800	279 400
Pensjoner fra folketrygden	86 000	41 400	88 400	113 000	248 700	269 700	222 100
Alderspensjoner	47 200	3 600	6 900	14 300	208 900	258 900	219 900
Uføreytelser	26 700	22 800	68 400	87 200	35 700	9 300	1 700
Tjenestepensjoner mm.	20 900	4 700	28 300	55 600	75 500	78 800	56 000
Avtalefestet pensjon	4 500	500	5 300	40 200	20 100	3 600	300
Skattefrie overføringer	16 500	21 800	5 800	5 400	3 900	3 200	3 300
Bostøtte	1 200	1 200	800	800	900	1 000	1 700
Sosialhjelp	2 000	2 700	1 100	900	400	200	100
Grunn- og hjelpestønad	1 500	1 600	1 300	1 300	1 400	1 500	1 300
Samlet inntekt	617 100	678 500	695 700	612 100	521 400	422 500	309 000
Sum utlignet skatt og negative overføringer	158 100	179 500	192 400	159 400	119 700	82 900	52 300
Inntekt etter skatt	459 000	499 100	503 300	452 800	401 700	339 600	256 800
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)	297 000	306 500	348 000	323 500	297 100	259 600	215 500
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (OECD-skala)	264 700	268 900	315 400	295 300	273 700	241 500	206 000
Median samlet inntekt	509 700	598 500	608 700	515 600	438 000	369 500	262 500
Antall personer i husholdningen	2,2	2,5	1,8	1,7	1,6	1,6	1,3
Antall husholdninger	2 152 031	1 510 581	71 607	162 691	69 446	115 069	222 637

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

I husholdninger under 60 år er yrkesinntekter den viktigste inntektskilden, og utgjør mer enn 80 prosent av husholdningenes samlede inntekt. Etter hvert blir yrkesinntektene mindre viktig, og overføringer utgjør en større del av husholdningenes samlede inntekt. Kapitalinntektene utgjør om lag 6 prosent av all inntekt for husholdninger over 60 år, og 3 prosent for de yngre husholdningene.

Figur 4.1. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for husholdninger¹ etter hovedinntektstakers alder. Prosent. 2009

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt.

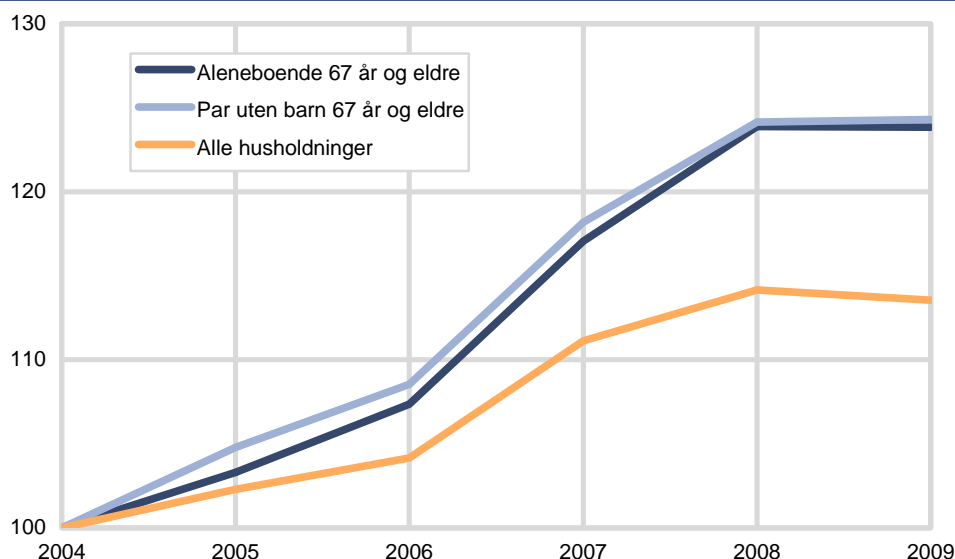
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Inntektsutvikling

Inntektsutviklingen har vært god de siste årene, også for de eldre husholdningene. Dette kan sees på bakgrunn av at de nye pensjonistkullene har bedre økonomiske forutsetninger for å møte pensjonstilværelsen sett i forhold til tidligere pensjonistkull. Flere har vært i jobb og nye pensjonistkull har et bedre inntektsgrunnlag før

de møter pensjonstilværelsen. Vi har blant annet sett at det blir færre minstepensjonister. Samtidig har det vært gode trygdeoppgjør de siste årene (SA 2010/120). Inntektsnivået blant de eldre husholdningene i 2009 er dermed høyere enn det var i 2004, som vi ser av figur 4.2.

Figur 4.2. Utvikling i median samlet inntekt for husholdninger¹. 2009-kroner. 2004-2009

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Målt i faste kroner har medianinntekten for alle husholdninger økt med 14 prosent fra 2004 til 2009. Når vi sammenligner husholdninger hvor hovedinntektstaker var 67 år eller eldre i 2004 mot samme husholdningstype i 2009, finner vi at både par og aleneboende har hatt en økning på 24 prosent siden 2004.

4.4. Alderspensjonister

Vel 234 000 alderspensjonister bor alene, mens nesten 308 000 personer bor i parhusholdninger med en alderspensjonist som hovedinntektstaker. Inntekt etter skatt per forbruksenhet kan brukes til å sammenligne disse to gruppene på tvers av husholdningsstørrelse. Denne viser at de aleneboende har lavere økonomisk levestandard enn parhusholdningene. Etter skatt har aleneboende en inntekt på 212 600 kroner. Ekvivalensinntekten (EU-skala) til par der hovedinntektstaker er 67 år eller eldre er på 283 600 kroner.

Det er overføringer som utgjør den største delen av pensjonisthusholdningenes samlede inntekt, i alt 84 prosent. For de aleneboende utgjør overføringene hele 90 prosent. Av dette er det alderspensjon (69 prosent) og tjenestepensjon (18 prosent) som er de største postene. Yrkesinntekt utgjør 4 prosent for denne gruppen.

Blant parhusholdningene består alderspensjon av 59 prosent, mens tjenestepensjon utgjør 17 prosent. Yrkesinntekt er en desto større inntektskilde for denne gruppen (11 prosent). Dette kan sees i sammenheng med at en del alderspensjonister bor sammen med yrkesaktive personer, og at inntektssammensetningen blir preget av mer yrkesinntekt og mindre alderspensjon, sammenlignet med aleneboende pensjonister. Vi ser nærmere på graden av yrkestilknytning blant pensjonister senere i kapitlet. For pensjonistpar består 7 prosent av husholdningenes samlede inntekt av kapitalinntekter.

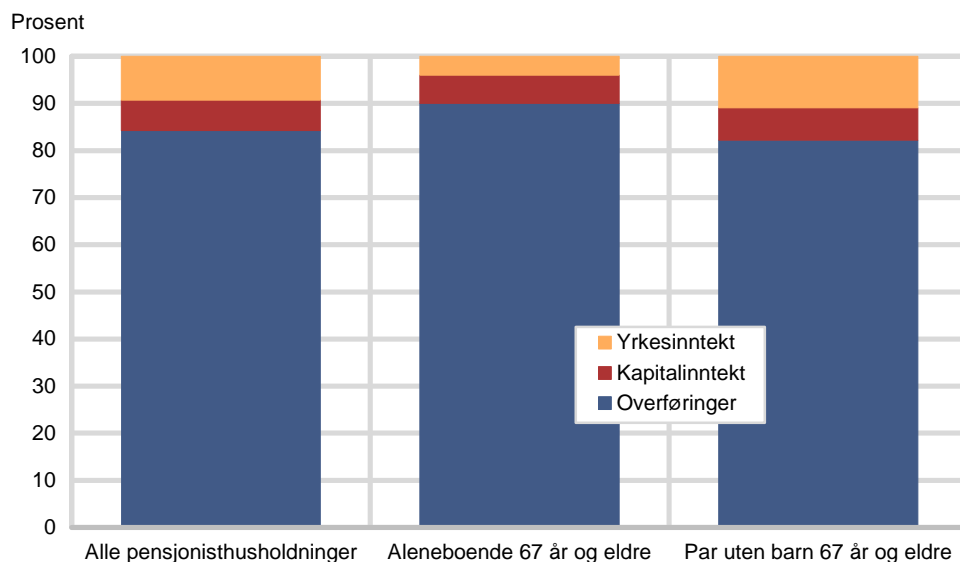

Tabell 4.4. Registrerte inntekter for husholdninger¹ der hovedinntektstaker er alderspensjonist. Gjennomsnitt. 2009

	Alle pensjonist- husholdninger	Aleneboende 67 år og eldre	Par uten barn 67 år og eldre	Andre pensjonist- husholdninger
Yrkesinntekter	35 000	10 300	58 500	180 800
Lønnsinntekter	29 500	8 700	48 800	155 700
Netto næringsinntekter	5 600	1 600	9 800	25 100
Kapitalinntekter	24 200	15 300	36 500	38 900
Renteinntekter	16 100	11 500	22 400	21 800
Overføringer	317 700	230 100	440 100	430 800
Skattepliktige overføringer	314 400	226 600	438 100	417 600
Pensjoner fra folketrygden	241 700	177 600	332 200	316 200
Alderspensjoner	231 200	175 400	314 400	249 500
Uføreytelser	9 300	1 800	16 600	50 600
Tjenestepensjoner mm.	65 600	47 100	92 500	80 700
Avtalefestet pensjon	4 300	700	9 700	5 800
Skattefrie overføringer	3 300	3 600	2 000	13 200
Bostøtte	1 300	2 200	100	1 000
Sosialhjelp	200	100	0	2 900
Grunn- og hjelpestønad	1 400	1 200	1 500	2 800
Samlet inntekt	376 900	255 700	535 100	650 500
Sum utlignet skatt og negative overføringer	72 000	43 000	109 700	138 300
Inntekt etter skatt	304 900	212 600	425 400	512 200
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)	242 100	212 600	283 600	276 400
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (OECD-skala)	227 800	212 600	250 200	234 400
Median samlet inntekt	314 200	220 600	465 500	555 900
Median inntekt etter skatt	265 300	191 500	382 800	463 600
Antall personer i husholdningen	1,4	1,0	2,0	2,7
Antall husholdninger	403 139	234 342	153 844	14 953

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Figur 4.3. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for husholdninger¹ hvor hovedinntektstaker er alderspensjonist. Prosent. 2009

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Inntektsutvikling for alderspensjonister

Tabell 4.5 viser pensjonistkullet fra 2004, og deres inntektsutvikling fra 2004 til 2009. Her ser vi kun på de som var alderspensjonister i 2004, og deres inntektsutvikling etter at de fikk status som alderspensjonister.

Tabell 4.5. Utvikling i median inntekt etter skatt per forbruksenhet for personer i husholdninger hvor hovedinntektstaker er alderspensjonist¹ i 2004. Indeks i faste priser (2009-kroner). 2004=100. 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Antall observasjoner
Alle	100	103	105	112	116	115	332 875
Aleneboende	100	103	104	111	115	114	140 648
Par uten barn	100	103	105	112	115	113	179 401
Andre	100	104	106	115	120	119	12 826

¹ Status som alderspensjonist i 2004, samme husholdningstype og bosatt alle år. Institusjonsbeboere er utelatt.
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabellen viser at alle som var pensjonister i 2004 har hatt en god inntektsutvikling, målt i faste kroner. Fra 2004 til 2009 har inntekten økt med 15 prosent. Aleneboende pensjonister har hatt større vekst (14 prosent) enn pensjonistparene (13 prosent).

Dersom vi ser på alderspensjonister i bunnen og toppen av inntektsfordelingen, finner vi at pensjonistene som ligger i bunn har hatt en bedre inntektsutvikling enn de som hadde høyest inntekt i 2004.

Tabell 4.6. Utvikling i median inntekt etter skatt per forbruksenhet for personer i husholdninger hvor hovedinntektstaker er alderspensjonist¹ i 2004. Høyeste og laveste kvartil i 2004. Indeks i faste priser (2009-kroner). 2004=100. 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Antall observasjoner
Høyeste kvartil							
Alle	100	102	102	109	111	107	83 220
Herav:							
Aleneboende	100	101	101	107	110	106	18 269
Par uten barn	100	102	102	109	111	107	60 288
Laveste kvartil							
Alle	100	104	106	114	119	121	83 222
Herav:							
Aleneboende	100	104	106	113	118	119	64 247
Par uten barn	100	105	108	116	123	126	16 753

¹ Bosatt alle år, samme husholdningstype alle år. Institusjonsbeboere er utelatt.
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Personer som var i laveste kvartil i 2004 har hatt en inntektsvekst på 21 prosent fra 2004 til 2009. Par uten barn har hatt en inntektsvekst på 26 prosent, mens aleneboende har hatt en vekst på 19 prosent i samme periode.

I øverste kvartil har det vært en vekst fra 2004 til 2009 på 7 prosent for alle husholdninger, men en tilbakegang det siste året. Aleneboende i øverste kvartil har hatt en vekst på 6 prosent, mens par har hatt en vekst på 7 prosent fra 2004 til 2009.

4.5. Aleneboende alderspensjonister med minstepensjon

Én av fire aleneboende alderspensjonister er minstepensjonister. Av disse er det 53 800 kvinner og 6 700 menn. Gruppen av aleneboende mannlige minstepensjonister har et noe lavere inntektsnivå enn kvinnelige minstepensjonister. Inntekt etter skatt for menn er 157 800 kroner, mens kvinner har en gjennomsnittlig inntekt etter skatt på 163 400 kroner.

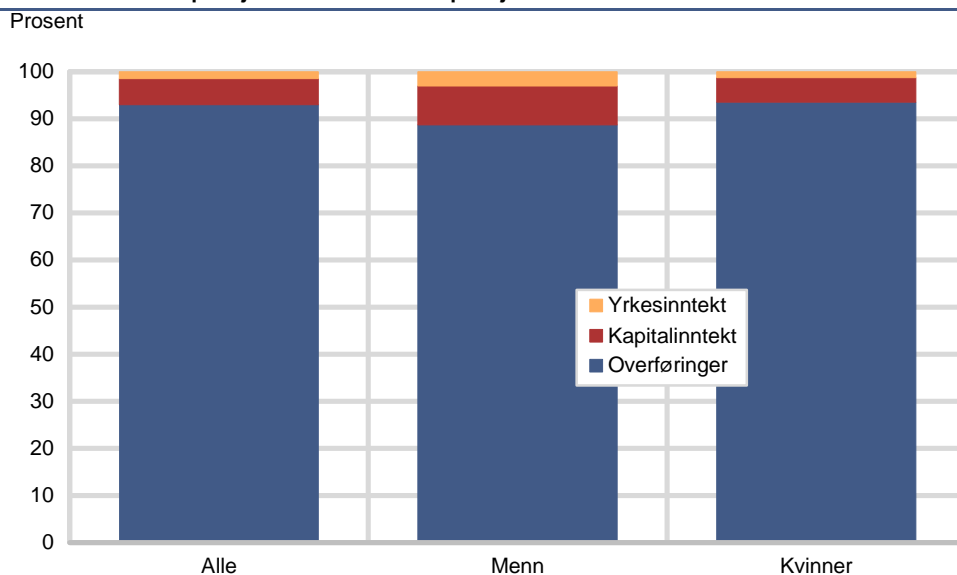
Overføringer utgjør over 90 prosent av samlet inntekt for minstepensjonistene. Menn mottar mer yrkesinntekter enn kvinner. Overføringene blant kvinner er imidlertid høyere, som bidrar til at kvinner får en litt høyere samlet inntekt enn mannlige minstepensjonister.

Tabell 4.7. Registrerte inntekter for aleneboende alderspensjonister¹ med minstepensjon. Gjennomsnitt. 2009

	Alle	Menn	Kvinner
Yrkesinntekter	2 600	5 200	2 200
Lønnsinntekter	1 900	2 400	1 800
Netto næringsinntekter	700	2 900	400
Kapitalinntekter	9 700	14 300	9 100
Renteinntekter	7 400	10 500	7 100
Overføringer	162 500	153 200	163 700
Skattepliktige overføringer	153 900	145 700	155 000
Ytelser fra folketrygden	137 600	133 100	138 100
Alderspensjoner	136 500	131 300	137 200
Uføreytelser	900	1 600	800
Tjenestepensjoner m.m.	15 700	11 800	16 100
Skattefrie overføringer	8 600	7 500	8 700
Bostøtte	6 800	5 900	6 900
Sosialhjelp	200	600	100
Grunn- og hjelpestønad	1 600	1 000	1 600
Samlet inntekt	174 800	172 700	175 000
Sum utlignet skatt og negative overføringer	12 000	14 900	11 600
Inntekt etter skatt	162 800	157 800	163 400
Median samlet inntekt	164 500	159 400	165 100
Median inntekt etter skatt	156 700	148 000	157 600
Antall	60 475	6 677	53 798

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Figur 4.4. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for aleneboende alderspensjonister¹ med minstepensjon. Prosent. 2009

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Inntektsutvikling for aleneboende alderspensjonister med minstepensjon

Tabell 4.8 viser utviklingen for de som var minstepensjonister i 2004, og som har vært aleneboende minstepensjonister i hele perioden fra 2004 til 2009.

Tabell 4.8. Utvikling i median inntekt etter skatt for aleneboende alderspensjonister med minstepensjon¹. Indeks i faste priser (2009-kroner). 2004=100. 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Antall husholdninger
Alle	100	102	104	111	120	122	29 250
Menn	100	102	105	114	124	123	3 328
Kvinner	100	102	104	111	119	122	25 922

¹ Aleneboende alle år, mottar særtillegg i alle år. Institusjonsbeboere er utelatt.

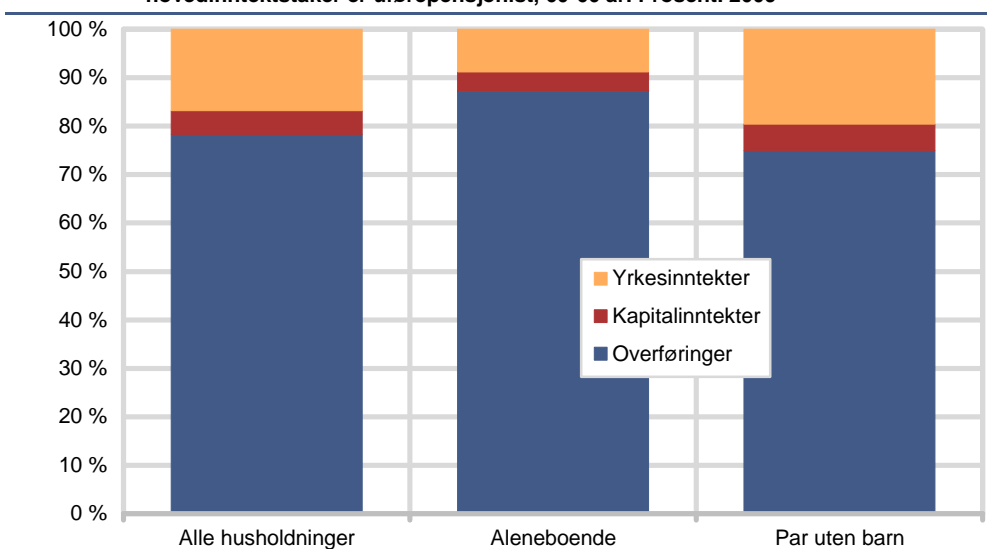
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

De aleneboende minstepensjonistene har hatt en vekst i median inntekt etter skatt på 22 prosent i perioden 2004 til 2009, målt i faste kroner. Den største veksten ser vi mellom 2006 til 2008. Fra 2006 til 2007 økte inntektene med 7 prosent, mens den økte med hele 9 prosent fra 2007 til 2008.

4.6. Uførepensjonister

Uførepensjonister er her avgrenset til husholdninger hvor hovedinntektstaker er uførepensjonist og i alderen 60-66 år. 36 400 uførepensjonister bor alene, mens vel 25 000 husholdninger består av par uten hjemmeboende barn.

Figur 4.5. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for husholdninger¹ hvor hovedinntektstaker er uførepensjonist, 60-66 år. Prosent. 2009

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell 4.9. Registrerte inntekter for husholdninger¹ hvor hovedinntektstaker er uførepensjonist 60-66 år. Gjennomsnitt. 2009

	Alle husholdninger	Aleneboende	Par uten barn	Andre
Yrkesinntekter	65 500	22 900	104 100	173 300
Lønnsinntekter	61 100	21 600	97 000	159 900
Netto næringsinntekter	4 400	1 300	7 100	13 500
Kapitalinntekter	19 300	10 400	29 300	32 400
Renteinntekter	9 900	6 300	14 700	12 100
Overføringer	305 400	226 900	397 900	404 100
Skattepliktige overføringer	297 600	219 300	392 800	381 400
Ytelser fra folketrygden	236 400	184 000	298 500	300 100
Alderspensjoner	11 800	0	25 800	25 900
Uføreytelser	217 100	180 800	262 900	248 000
Tjenestepensjoner m.m.	41 500	28 900	58 100	48 900
Avtalefestet pensjon	5 700	100	14 100	3 500
Skattefrie overføringer	7 900	7 600	5 100	22 700
Bostøtte	2 200	3 600	300	1 900
Sosialhjelp	1 100	1 000	300	5 100
Grunn- og hjelpestønad	2 800	2 500	2 800	4 400
Samlet inntekt	390 300	260 200	531 300	609 800
Sum utlignet skatt og negative overføringer	65 900	38 500	97 300	104 000
Inntekt etter skatt	324 400	221 700	434 000	505 900
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala)	250 800	221 700	289 300	267 500
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (OECD-skala)	234 600	221 700	255 300	225 600
Median samlet inntekt	330 000	237 300	494 800	544 300
Median inntekt etter skatt	278 200	208 000	413 900	462 500
Antall personer i husholdningen	1,5	1,0	2,0	2,9
Antall husholdninger	66 970	36 402	25 171	5 397

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Median samlet inntekt for uførehusholdningene er 330 000 kroner. Sammenligner vi ekvivalentinntektene mellom husholdningstypene, ser vi at parhusholdningene har noe bedre økonomiske levekår enn de aleneboende. Par hvor hovedinntektstaker er uførepensjonist, har 289 300 kroner per forbruksenhet (EU-skala), mens aleneboende har 221 700 kroner i inntekt etter skatt.

Overføringer utgjør 78 prosent av gjennomsnittlig samlet inntekt for uførehusholdninger. 56 prosent av inntekten består av uførepensjon. Aleneboende får nesten 70 prosent av all inntekt som uførepensjon, mens parhusholdninger mottar omtrent halvparten av sine inntekter som uførepensjon. Tjenestepensjon utgjør 11 prosent av samlet inntekt, både for aleneboende og parhusholdninger.

Inntektsutvikling for uførepensjonister

Uførepensjonister har også hatt en relativt god inntektsvekst de siste årene. Vi ser her på husholdninger hvor hovedinntektstaker har vært uførepensjonist i hele perioden. Fra 2004 til 2009 hadde de en vekst i medianinntekten på 14 prosent. Både aleneboende og par uten barn har hatt en vekst på 12 prosent. Andre husholdninger hvor hovedinntektstaker er uførepensjonist har hatt en vekst på 22 prosent. Her finner vi imidlertid barn eller andre husholdningsmedlemmer som bidrar til å trekke opp inntektsnivået.

Tabell 4.10. Utvikling i median inntekt etter skatt per forbruksenhet for personer i husholdninger¹ hvor hovedinntektstaker er uførepensjonist, 60-66 år. Indeks i faste priser (2009-kroner). 2004=100. 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Antall observasjoner
Alle	100	103	104	111	114	114	20 356
Aleneboende	100	102	103	109	112	112	5 911
Par uten barn	100	103	104	110	113	112	10 691
Andre	100	105	107	116	120	122	3 754

¹ Uførepensjonist i 2004. Samme husholdningstype alle år. Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt.
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

4.7. Aleneboende uførepensjonister med minstepensjon

I alt er det om lag 6 500 aleneboende uførepensjonister i aldersgruppen 60 til 66 år som mottar særtillegg, og som dermed defineres som minstepensjonister. 8 av 10 av disse er kvinner.

Tabell 4.11. Registrerte inntekter for aleneboende uførepensjonister¹, 60-66 år, med minstepensjon. Gjennomsnitt. 2009

	Alle	Menn	Kvinner
Yrkesinntekter	10 700	4 500	12 300
Lønnsinntekter	10 100	3 700	11 700
Netto næringsinntekter	600	800	600
Kapitalinntekter	4 900	5 800	4 700
Renteinntekter	2 800	2 600	2 900
Overføringer	164 100	163 300	164 300
Skattepliktige overføringer	144 500	140 500	145 500
Ytelser fra folketrygden	134 800	136 500	134 400
Alderspensjoner	0	0	0
Uføreytelser	132 600	132 500	132 600
Tjenestepensjoner m.m.	7 000	3 300	7 900
Skattefrie overføringer	19 700	22 800	18 900
Bostøtte	13 500	13 800	13 400
Sosialhjelp	3 000	6 600	2 100
Grunn- og hjelpestønad	2 900	1 500	3 200
Samlet inntekt	179 700	173 600	181 200
Sum utlignet skatt og negative overføringer	7 700	6 200	8 000
Inntekt etter skatt	172 100	167 400	173 200
Median samlet inntekt	170 100	163 500	171 100
Median inntekt etter skatt	167 800	158 900	169 500
Antall	6 417	1 288	5 129

¹ Institusjonsbeboere er utelatt.

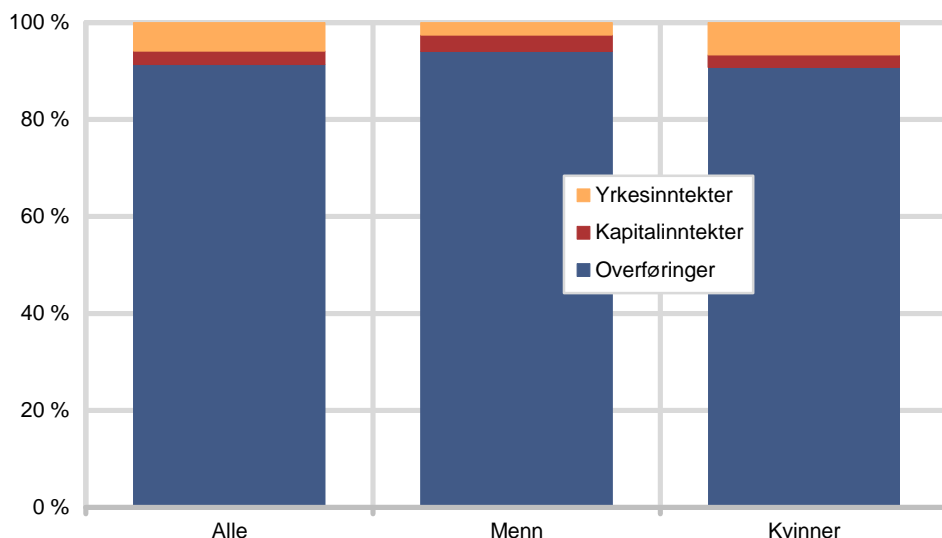
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Kvinnelige uførepensjonister med minstepensjon har i snitt en høyere samlet inntekt enn mannlige minstepensjonister, med henholdsvis 181 100 kroner og 173 400 kroner.

For både kvinner og menn er yrkesinntekt en liten inntektskilde, bare 6 prosent av samlet inntekt. For kvinner utgjør yrkesinntektene likevel en større andel enn for mannlige uførepensjonister med minstepensjon, henholdsvis 7 og 3 prosent for kvinner og menn. Dette bidrar til at kvinnenes inntektsnivå er høyere enn for de mannlige minstepensjonistene.

Mens yrkesinntekter er noe høyere for kvinner (12 300 kroner) enn for menn (4 500), er overføringene i gjennomsnitt like høye for begge kjønn (henholdsvis 164 300 kroner for kvinner og 163 300 for menn). Kvinner mottar 91 prosent av samlet inntekt i form av overføringer, mens menn får 94 prosent. Ytelser fra folketrygden er den største inntektskilden, og utgjør henholdsvis 76 og 73 prosent for kvinner og menn. De aleneboende uførepensjonistene med minstepensjon mottar også forholdsvis mye bostøtte, som utgjør 7 prosent av kvinnenes inntekter og 8 prosent av menns samlede inntekt. Tjenestepensjoner utgjør 4 prosent for kvinner og 2 prosent for menn.

Figur 4.6. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for aleneboende uførepensjonister¹ med minstepensjon. Prosent. 2009

¹ Institusjonsbeboere er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Inntektsutvikling for aleneboende uførepensjonister med minstepensjon

Også de aleneboende uførepensjonistene, som har mottatt særtillegg og bodd alene i hele perioden fra 2004 til 2009, har hatt en god inntektsutvikling. Størst er inntektsveksten fra 2007 til 2008, på 7 prosent. I hele perioden har denne gruppen hatt økning i median inntekt etter skatt på 17 prosent. Mannlige uførepensjonister med minstepensjon har hatt en vekst på 21 prosent.

Tabell 4.12. Utvikling i median inntekt etter skatt for aleneboende uførepensjonister med minstepensjon¹ Indeks i faste priser (2009-kroner). 2004=100. 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Antall personer
Alle	100	101	103	107	114	117	877
Menn	100	102	105	110	118	121	150
Kvinner	100	101	102	107	113	117	727

¹ Aleneboende uførepensjonister med særtillegg alle år. Institusjonsbeboere er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

4.8. AFP-pensjonister

AFP-pensjonister er pensjonister som velger å gå av med tidligpensjon i alderen 62 til 66 år. Denne gruppen har høyere inntektsnivå enn andre pensjonistgrupper. Inntekt etter skatt per forbruksenhet for denne gruppen er 304 100 kroner, mens alderspensjonisters inntekt etter skatt per forbruksenhet er 242 100 kroner (EU-skala). Husholdningsinntekten til AFP-pensjonister har også et klart høyere innslag av yrkesinntekter (196 700 kroner) sammenlignet med for eksempel alderspensjonister (35 000 kroner).

Tabell 4.13. Registrerte inntekter for husholdninger hvor hovedinntektstaker er AFP-pensjonist¹. Gjennomsnitt. 2009

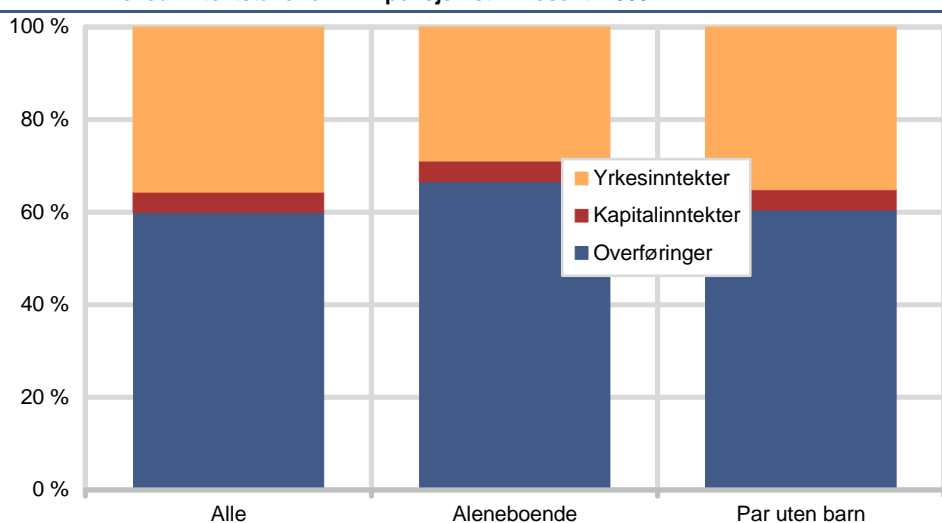
	Alle husholdninger	Aleneboende	Par uten barn	Andre
Yrkesinntekter	196 700	99 000	218 300	408 000
Lønnsinntekter	192 800	98 500	213 900	395 100
Netto næringsinntekter	3 900	500	4 500	12 900
Kapitalinntekter	23 600	15 500	27 300	25 400
Renteinntekter	15 400	11 600	17 100	15 700
Overføringer	330 800	228 000	376 100	363 600
Skattepliktige overføringer	324 300	223 400	369 900	347 500
Ytelser fra folketrygden	75 200	19 900	98 500	101 200
Alderspensjoner	38 100	17 900	48 000	37 100
Uføreytelser	32 700	800	46 300	46 400
Tjenestepensjoner m.m.	45 200	29 200	52 700	46 300
Avtalefestet pensjon	190 500	167 100	204 200	169 500
Skattefrie overføringer	6 500	4 600	6 200	16 100
Bostøtte	100	100	0	300
Sosialhjelp	200	0	0	1 800
Grunn- og hjelpestønad	700	200	900	1 900
Samlet inntekt	551 100	342 500	621 700	797 000
Sum utlignet skatt og negative overføringer	124 100	76 500	140 200	180 000
Inntekt etter skatt	427 000	266 000	481 500	617 000
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EU-skala) ..	304 100	266 000	321 000	315 500
Inntekt etter skatt per forbruksenhet (OECD-skala)	276 700	266 000	283 300	264 100
Median samlet inntekt	502 700	313 100	575 100	740 000
Median inntekt etter skatt	406 000	248 900	455 100	585 600
Antall personer i husholdningen	1,8	1,0	2,0	3,0
Antall husholdninger	32 765	9 818	20 509	2 438

¹ Hovedinntektstaker er AFP-pensjonist og 62-67 år ved utgangen av året. Institusjonsboere og studenthusholdninger er utelatt.

Andre husholdninger består i hovedsak av par og enslige forsørgere med voksne barn.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Figur 4.7. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for husholdninger hvor hovedinntektstaker er AFP-pensjonist¹. Prosent. 2009

¹ Hovedinntektstaker er AFP-pensjonist og 62-67 år ved utgangen av året. Institusjonsboere og studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Samlet husholdningsinntekt for alle AFP-pensjonister er på vel 550 000 kroner. 60 prosent består av overføringer. De aleneboende får en større del av samlet inntekt utbetalt som overføringer enn det parhusholdningene gjør. Flere av AFP-pensjonistene som bor sammen med en annen person har enten vært yrkesaktiv selv i løpet av året, eller bor sammen med en som er yrkesaktiv.

Inntektsutvikling for AFP-pensjonister

Tabell 4.14 viser hvordan inntektsutviklingen har vært for personer i husholdninger hvor hovedinntektstaker var AFP-pensjonist i 2004. Husholdningstypen er konstant, slik at husholdningsinntekten ikke blir påvirket av eventuelle endringer i husholdningssammensetningen i denne perioden.

Tabell 4.14. Utvikling i median inntekt etter skatt per forbruksenhet for husholdninger hvor hovedinntektstaker er AFP-pensjonist¹. Indeks i faste priser (2009-kroner). 2004=100. 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Antall observasjoner
Alle	100	102	103	110	114	112	9 763
Aleneboende	100	106	106	113	115	112	1 199
Par uten barn	100	102	103	110	113	111	8 564

¹ AFP-pensjonist i 2004. Bosatt alle år, samme husholdningstype alle år. Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

AFP-pensjonistene har i alt hatt en inntektsvekst på 12 prosent fra 2004 til 2009. For aleneboende AFP-pensjonister har veksten vært på 12 prosent, mens parhusholdningene har hatt en økning på 11 prosent. Den største økningen har skjedd fra 2006 til 2007, da inntekten økte med 7 prosent, både for aleneboende og parhusholdninger. Fra 2008 til 2009 har det vært en liten nedgang i AFP-husholdningenes gjennomsnittlige inntekter.

4.9. Yrkestilknytning

Selv om alderspensjonister i stor grad lever av overføringer, har vi sett at en del av dem også mottar yrkesinntekter. Parhusholdningene har i større grad yrkesinntekt enn de aleneboende, som kan ha sammenheng med at hovedinntektstakeren i husholdningen (som her er pensjonist) bor sammen med en som er yrkesaktiv, eller at personen er yrkesaktiv selv.

Tidligere i rapporten, når analyseenheter har vært personer, er yrkesaktive definert ut fra hvem som har yrkesinntekt. Når vi ser på yrkestilknytning blant husholdninger setter vi som betingelse at én eller flere husholdningsmedlemmer har lønn og/eller netto næringsinntekt større enn folketrygdens minstepensjon til enslige (141 144 kroner i 2009). I tillegg er lønnsinntekt/netto næringsinntekt større enn eventuelle pensjoner/trygder. Dette gir en mer rendyrket definisjon av yrkestilknytning, og gir et bilde av hvilke pensjonister som bor i samme husholdning som yrkesaktive personer.

I husholdninger hvor hovedinntektstaker er under 60 år har åtte av ti husholdninger én eller flere yrkestilknyttede husholdningsmedlemmer. Etter hvert som husholdningene blir eldre, synker graden av yrkestilhørighet.

Det er likevel relativt flere yrkestilknyttede blant pensjonisthusholdningene i 2009 enn det var i 2004. Når vi ser på pensjonisthusholdninger, 67 år og eldre, hadde 4 prosent én eller flere yrkesaktive i 2004. Andelen i 2009 var 6 prosent.

Særlig de yngste pensjonisthusholdningene har en relativt sterk tilknytning til arbeidslivet, og stadig flere er yrkesaktive etter pensjonsalder. 32 prosent av alle husholdninger hvor hovedinntektstaker fyller 67 år i løpet av året hadde tilknytning til arbeidslivet i 2009. Det vil si at de hadde yrkesinntekt større enn minstepensjon for enslige. Dette er en økning på 6 prosentpoeng fra 2004. Denne gruppen inneholder imidlertid både de som har nådd pensjonsalder tidlig på året, og de som

oppfyller kravet om å gå av som alderspensjonist på slutten av året. I årskullet etter, altså husholdninger der hovedinntektstaker er 68 år, har alle nådd pensjonsalderen. Her finner vi at 20 prosent av husholdningene har en eller flere yrkestilknyttede. Denne andelen har økt med 5 prosentpoeng fra 2004 til 2009.

Tabell 4.15. Andel husholdninger¹ med én eller flere yrkestilknyttede, etter hovedinntektstakers alder. 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Under 60 år	81	80	81	81	81	80
60 år	78	78	78	78	79	79
61 år	75	75	75	76	76	77
62 år	69	71	71	72	72	73
63 år	57	58	61	61	62	63
64 år	49	51	52	55	56	57
65 år	43	43	45	47	49	50
66 år	36	36	36	38	40	42
67 år	26	27	27	28	31	32
68 år	15	16	15	16	17	20
69 år	11	12	12	12	13	13
70 år	9	9	9	10	9	10
71 år	6	6	6	7	7	6
72 år	5	5	5	5	6	5
73 år	4	4	4	4	4	4
74 år	3	3	3	3	3	3
75 år	3	3	3	3	3	3
76 år	2	2	2	2	2	2
77 år	2	2	2	2	2	2
78 år og eldre	1	1	1	1	1	1
Alle	65	64	65	65	66	65
Antall husholdninger	2 084 951	2 107 272	2 140 870	2 178 958	2 215 337	2 247 596

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Jo eldre pensjonisthusholdningene blir, desto lavere yrkesaktivitet har de, naturlig nok. Men tabellen viser også at det blir større andeler med yrkesaktive fra 2004 til 2009 helt opp til aldersgruppen 70 år.

Tabell 4.16. Andel husholdninger, 67 år og eldre, etter antall yrkestilknyttede og husholdningstyper¹. 2004 og 2009

Antall yrkestilknyttede	2004			2009		
	Aleneboende 67 år og eldre	Par uten barn 67 år og eldre	Alle	Aleneboende 67 år og eldre	Par uten barn 67 år og eldre	Alle
Ingen	99,2	93,1	95,8	98,5	91,0	94,4
1	0,8	6,2	3,7	1,5	7,5	4,7
2	.	0,7	0,5	.	1,5	0,9
Alle	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Antall husholdninger	235 240	141 659	391 056	234 342	153 844	403 139

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabellene viser at andelen yrkesaktive pensjonister har økt fra 2004 til 2009. Både i husholdninger med én og to alderspensjonister er det blitt flere yrkestilknyttede i perioden 2004 til 2009. I parhusholdningene ser vi at det forekommer flere enn én yrkestilknyttet. Dette betyr at selv om hovedinntektstaker er alderspensjonist, fortsetter vedkommende å jobbe.

Tabell 4.17. Husholdninger¹ hvor hovedinntektstaker er alderspensjonist og yrkestilknyttet. Aleneboende og par uten barn. Antall og andeler. 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Antall						
Aleneboende 67 år eller eldre	1 993	2 236	2 303	2 631	2 980	3 505
Par uten barn 67 år eller eldre	3 989	4 456	4 670	5 044	6 126	7 644
Andel						
Aleneboende 67 år eller eldre	1	1	1	1	1	1
Par uten barn 67 år eller eldre	3	3	3	3	4	5

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Blant hovedinntektstakere i parhusholdningene er det flere som velger å fortsette i jobb enn det er blant de aleneboende. Mens 1,5 prosent av de aleneboende var yrkesaktiv i 2009, var 5 prosent av hovedinntektstakeren i parhusholdningen både alderspensjonist og yrkestilknyttet. Vi ser en liten økning i andelen yrkestilknyttede i begge gruppene, og økningen er størst blant parhusholdningene.

4.10. Inntektsnivå ved overgang til pensjonsalder

Vi har sett at pensjonisthusholdningene har hatt en god inntektsutvikling fra 2004 til 2009. Noe av dette skyldes gode trygdeoppgjør de siste årene. De nye pensjonistene har dessuten et bedre økonomisk grunnlag ved overgangen til pensjonisttilværelsen enn personer som ble pensjonister tidligere. En sterk tilknytning til arbeidslivet før pensjonsalder gir et godt grunnlag for en god pensjon.

I tabell 4.18 ser vi hvor høyt inntektsnivå pensjonistene har før og etter pensjonsalder. Pensjonsalder defineres her som de som er 68 år, og som har status som alderspensjonist. De demografiske forholdene kan ha endret seg i løpet av disse årene, fra før de var pensjonister til referanseåret fire år etter. Det tas ikke hensyn til om husholdningssammensetningen har endret seg i denne perioden.

Tabell 4.18. Inntektsnivå to år etter alderspensjonering sammenlignet med to år før alderspensjonering (68 år). Hovedinntektstaker er alderspensjonist. Inntekt etter skatt per forbruksenhet, KPI-justert (2009-kroner). Husholdninger¹

	Hovedinntektstaker er 68 år og alderspensjonist i 2006		Hovedinntektstaker er 68 år og alderspensjonist i 2007	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Større eller lik	15 542	79,2	15 050	73,4
90-99,99 prosent	1 847	9,4	2 289	11,2
80-89,99 prosent	977	5,0	1 321	6,4
70-79,99 prosent	531	2,7	728	3,6
60-69,99 prosent	266	1,4	372	1,8
50-59,99 prosent	166	0,8	193	0,9
Under 50 prosent	287	1,5	554	2,7
Alle	19 616	100,0	20 507	100,0

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Blant de husholdningene som nådde pensjonsalder i 2006, finner vi at 79 prosent hadde tilsvarende eller høyere inntekt to år etter det året de pensjonerte seg, sammenlignet med to år før de pensjonerte seg. 17 prosent hadde inntekt mellom 70 og 100 prosent to år etter pensjonsalder, sammenlignet med to år før. Bare 4 prosent hadde et inntektsnivå under 70 prosent av inntektene fire år tidligere.

Inntektsnivået for de som pensjonerte seg i 2007 viser at en noe lavere andel hadde likt eller høyere inntektsnivå etter pensjonsalder, 73 prosent. I 2005 tok mange ut høye utbytter, før skattereformen i 2006. Høye kapitalinntekter i 2005, som her brukes som referanseår, kan forklare at andelen med lik eller høyere inntekt var noe lavere dette året. Tendensene er likevel de samme. 21 prosent hadde inntektsnivå mellom 70 og 100 prosent av det nivået de hadde før pensjonsalder. 5 prosent hadde lavere enn 70 prosent av inntekten de hadde før de ble pensjonist.

Vi ser nærmere på hvilke type inntekter som var hovedinntektskilden før pensjonsalder.

79 prosent av husholdningene som hadde likt eller høyere inntektsnivå etter pensjonsalder, sammenlignet med to år før pensjonsalder, hadde overføringer som viktigste inntektskilde før de ble alderspensjonister. I gruppen hvor inntektene etter pensjonsalder sank til 60-80 prosent, finner vi at størstedelen hadde yrkesinntekt som viktigste inntektskilde. Blant dem som har under halvparten av inntekten fra før pensjonsalder, finner vi at 62 prosent har hatt kapitalinntekter som største inntektskilde.

Tabell 4.19. Høyeste inntektskilde for husholdninger to år før pensjonsalder¹

Inntektsnivå i 2009 sammenlignet med 2005	Høyeste inntektskilde i 2005				Antall husholdninger
	Kapitalinntekter	Overføringer	Yrkesinntekter	I alt	
Større eller lik	1	79	20	100	15 039
90-99,99 prosent	1	57	42	100	2 289
80-89,99 prosent	1	43	55	100	1 321
70-79,99 prosent	4	30	65	100	728
60-69,99 prosent	14	24	63	100	372
50-59,99 prosent	27	12	61	100	193
Under 50 prosent	62	7	31	100	554
Total	3	69	28	100	20 496

¹ Hovedinntektstaker er 68 år og har status som alderspensjonist i 2007. Institusjonsbeboere er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Tabell 4.20 viser hovedinntektskilden to år etter pensjonsalder for dem som gikk av med pensjon i 2007.

Tabell 4.20. Høyeste inntektskilde i 2009 for husholdninger to år etter pensjonsalder¹

Inntektsnivå i 2009 sammenlignet med 2005	Høyeste inntektskilde i 2009				Antall husholdninger
	Kapitalinntekter	Overføringer	Yrkesinntekter	I alt	
Større eller lik	1	93	7	100	15 050
90-99,99 prosent	1	97	3	100	2 289
80-89,99 prosent	1	97	3	100	1 321
70-79,99 prosent	0	96	3	100	728
60-69,99 prosent	2	94	4	100	372
50-59,99 prosent	2	92	6	100	193
Under 50 prosent	9	85	6	100	554
Total	1	93	6	100	20 507

¹ Hovedinntektstaker er 68 år og har status som alderspensjonist i 2007. Institusjonsbeboere er utelatt.

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Blant de som gikk av med pensjon i 2007, finner vi at de fleste stort sett lever av overføringer i 2009. Vi har imidlertid sett at noen pensjonister fortsetter å jobbe etter pensjonsalder, noe vi ser igjen i denne tabellen. Yrkesinntekt fortsetter å være den høyeste husholdningsinntekten for noen pensjonister. Blant dem som har større eller lik inntekt, finner vi at 7 prosent har yrkesinntekt som høyeste inntektskilde etter pensjonsalder. Også i bunnen av denne fordelingen, der inntekt utgjør mindre enn 60 prosent av inntekten før pensjonsalder, er det relativt høye andeler som har yrkesinntekt som høyeste inntektskilde.

4.11. Formue og gjeld

Eldre husholdninger har forholdsvis høye formuer, og ligger langt høyere enn alle husholdninger sett under ett. Høyest nettoformue finner vi blant husholdninger hvor hovedinntektstaker er 67-69 år i 2009. I gjennomsnitt har disse en nettoformue på 1,2 millioner kroner. Husholdninger hvor hovedinntektstaker er 76 år og eldre hadde en gjennomsnittlig nettoformue på om lag 1 million kroner.

Tabell 4.21. Skattepliktig formue for husholdninger, etter hovedinntektstakers alder. Gjennomsnitt. 2009

	I alt	Under 60 år					76 år eller eldre
		60-61 år	62-66 år	67-69 år	70-75 år		
Skattepliktig realkapital ...	489 000	475 800	688 100	659 500	589 400	509 000	348 600
Skattepliktig bruttofinanskapital	722 600	626 900	1 027 600	1 095 800	1 049 800	938 300	787 700
Bankinnskudd	319 900	228 000	468 900	524 900	556 300	557 800	548 700
Skattepliktig bruttoformue	1 211 700	1 102 700	1 715 700	1 755 300	1 639 100	1 447 200	1 136 300
Gjeld	939 200	1 172 100	776 100	618 300	438 600	291 100	137 300
Skattepliktig nettoformue .	272 500	-69 400	939 600	1 137 000	1 200 500	1 156 100	999 000
Formuesskatt i alt	5 400	4 300	8 500	9 500	9 200	8 100	6 200
Antall husholdninger	2 152 031	1 510 581	71 607	162 691	69 446	115 069	222 637

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Bruttofinanskapital stiger i takt med alder til hovedinntektstaker i husholdningen, men er lavere i husholdninger der hovedinntektstaker er 70 år eller eldre. Men også de eldste husholdningene har høyere bruttofinanskapital enn alle husholdninger sett under ett og husholdninger under 60 år.

Husholdningenes sparing

Bankinnskuddene utgjør en stor del av formuen til de eldre. Ser vi bort fra aldersgruppen 76 år og eldre øker gjennomsnittlige bankinnskudd i takt med alder.

I hele befolkningen finner vi at nær seks av ti husholdninger har bankinnskudd på minst én G (72 000 kroner i 2009). Andelen med en slik økonomisk buffer er høyere blant de eldre husholdningene. I husholdningene, hvor hovedinntektstaker var 76 år eller eldre, er det størst andel som har en økonomisk buffer i form av bankinnskudd tilsvarende minst 1 G (vel 8 av 10 husholdninger).

Tabell 4.22. Husholdninger¹ med bankinnskudd lik 1 G² eller høyere. Prosent. 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Alle husholdninger	56	57	58	58	57	58
Under 60 år	48	49	51	50	49	50
60-61 år	67	67	68	69	68	68
62-66 år	69	69	70	71	71	71
67-69 år	72	72	73	73	74	74
70-75 år	75	76	76	77	77	77
76 år eller eldre	80	81	81	82	83	83
Antall husholdninger .	1 996 634	2 017 335	2 051 473	2 093 483	2 127 365	2 152 031

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt

² Én G tilsvarte 72 000 kroner i 2009

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Andelen husholdninger med en økonomisk buffer på minst én G er lavere blant aleneboende 67 år og eldre enn blant par i samme aldersgruppe. 75 prosent av de aleneboende har en økonomisk buffer, mens 89 prosent av parene har en tilsvarende buffer.

Tabell 4.23. Husholdninger med bankinnskudd lik 1 G eller høyere, hvor hovedinntektstaker er alderspensjonist¹. Aleneboende og par uten barn, 67 år eller eldre. Prosent. 2004-2009

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Alle alderspensjonister	78	78	79	79	80	80
Herav:						
Aleneboende 67 år eller eldre ...	72	73	73	74	75	75
Par uten barn 67 år eller eldre ..	87	87	88	88	88	89
Antall husholdninger i alt	376 899	378 615	380 587	382 040	383 229	388 186

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Husholdningenes gjeld

Pensjonister er forsiktige med å ta opp lån. Blant de yngste pensjonistene, der hovedinntektstaker er mellom 67 og 69 år, var én av fire husholdninger gjeldsfri i 2009. I 2004 var det flere uten gjeld, 36 prosent. Etter hvert som husholdningene blir eldre, er det relativt flere som er gjeldsfrie. Blant dem som var 86 år og eldre i 2009, var syv av ti helt uten gjeld. I 2004 var andelen enda større, tre av fire. Når pensjonisthusholdningene har gjeld, finner vi at andelen er lav sett i forhold til samlet inntekt. Svært få tar opp lån som er større enn tre ganger samlet husholdningsinntekt.

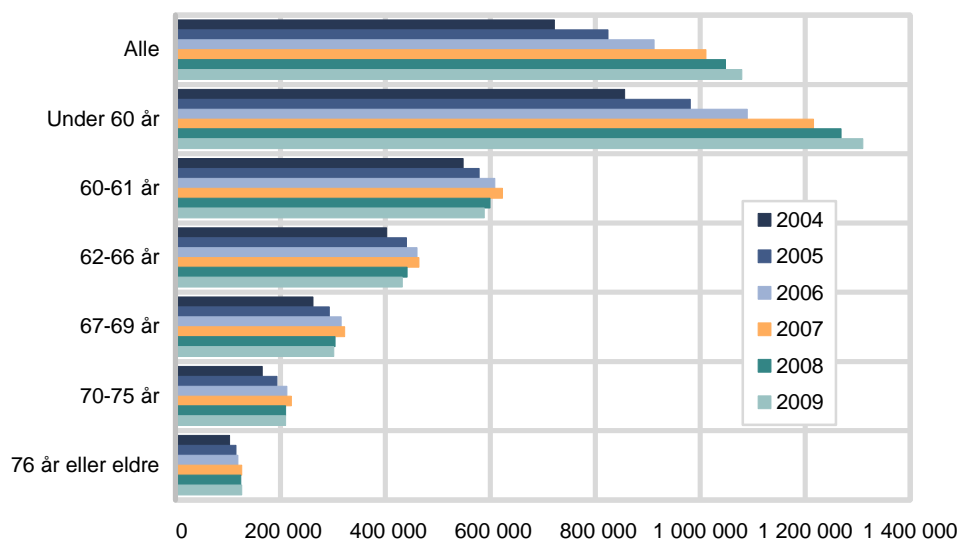
Pensjonisthusholdningene har relativt lav gjeld i hele perioden 2004 til 2009. Husholdninger der hovedinntektstaker er 67 til 69 år har i gjennomsnitt en gjeld på 250 000 kroner i 2009.

Tabell 4.24. Andel husholdninger¹ etter størrelse på gjeld i forhold til samlet inntekt, etter hovedinntektstakers alder. 2004 og 2009

	Alle	Uten gjeld	Gjeld under 1 gang større enn inntekt	Gjeld 1-2 ganger større enn inntekt	Gjeld 2-3 ganger større enn inntekt	Gjeld 3-4 ganger større enn inntekt	Gjeld 4-5 ganger større enn inntekt	Gjeld mer enn 5 ganger større enn inntekt
2004								
Alle	100	19	37	22	13	5	2	3
Under 60 år	100	8	38	27	16	6	2	3
60-61 år	100	17	52	18	7	3	1	2
62-66 år	100	26	48	15	6	2	1	2
67-69 år	100	36	43	12	5	2	1	1
70-75 år	100	48	36	9	3	1	1	1
76-79 år	100	59	29	6	3	1	1	1
80-85 år	100	66	23	5	3	1	1	1
86 år eller eldre ..	100	74	18	4	2	1	1	1
2009								
Alle	100	17	35	20	14	7	3	4
Under 60 år	100	9	33	23	18	9	4	5
60-61 år	100	12	48	21	10	4	2	3
62-66 år	100	16	49	18	8	4	2	3
67-69 år	100	24	47	15	7	3	1	2
70-75 år	100	35	42	12	5	2	1	2
76-79 år	100	48	34	9	4	2	1	1
80-85 år	100	59	27	7	3	2	1	1
86 år eller eldre ..	100	68	21	6	3	1	1	1

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Figur 4.8. Utvikling i gjennomsnittlig gjeld for husholdninger¹, etter hovedinntektstakers alder i 2004. 2009-kroner. Bosatte alle år. 2004-2009

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

4.12. Bruttofinanskapital ved overgang til pensjonsalder

Vi har sett at pensjonisthusholdninger har relativt høy bruttofinanskapital. Ved å se på bruttofinanskapital før og etter pensjonsalder, får vi et bilde av husholdningenes tilpasning til pensjonisttilværelsen. Blant de som ble pensjonister i 2006 finner vi at 61 prosent hadde finanskapital som var lik eller større enn den kapitalen de hadde før pensjonsalder. For de som ble pensjonister i 2007 gjaldt dette 63 prosent. Om lag fire av ti husholdninger hadde altså lavere bruttofinanskapital to år etter pensjonsalder, sammenlignet med to år før. 12 prosent hadde under halvparten. Vi tar imidlertid ikke hensyn til hvorvidt husholdningssammensetningen har endret seg over tid. Personer som var i parhusholdninger før pensjonsalder kan for eksempel være aleneboende når vi sammenligner fire år senere.

Husholdninger hvor hovedinntektstaker ble pensjonist i 2006, hadde en økning i gjennomsnittlig bruttofinanskapital på 18 prosent fra to år før pensjonsalder til to år etter pensjonsalder. Andelen er like høy for de som pensjonerte seg i 2007.

Tabell 4.25. Bruttofinanskapital for husholdninger¹ to år etter alderspensjonering sammenlignet med to år før alderspensjonering. KPI-justert. Bosatte alle år

	Hovedinntektstaker er 68 år og alderspensjonist i 2006		Hovedinntektstaker er 68 år og alderspensjonist i 2007	
Alle	19 616	100	20 507	100
Større eller lik	11 933	61	12 874	63
90-99,99 prosent	1 398	7	1 269	6
80-89,99 prosent	1 157	6	1 218	6
70-79,99 prosent	1 064	5	1 032	5
60-69,99 prosent	926	5	894	4
50-59,99 prosent	738	4	770	4
Under 50 prosent	2 400	12	2 450	12

¹ Institusjonsbeboere og studenthusholdninger er utelatt

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

De som pensjonerte seg i 2006, og som hadde bruttofinanskapital som var større eller lik etter pensjonsalder, sammenlignet med to år før pensjonsalder, hadde en økning på 60 prosent i bruttofinanskapital. Økningen for tilsvarende gruppe i 2007 var på 66 prosent.

12 prosent av de som pensjonerte seg i 2006 satt igjen med under halvparten av sin bruttofinanskapital i 2008. Denne gruppen hadde i gjennomsnitt 640 300 kroner i bruttofinanskapital to år før de gikk av med alderspensjon. To år etter hadde de kun 30 prosent igjen av kapitalen, i snitt 194 400 kroner.

Blant de som gikk av med pensjon i 2007, var det en tilsvarende andel (12 prosent) som hadde under 50 prosent av bruttofinanskapitalen to år etter pensjonering. Gjennomsnittlig bruttofinanskapital to år før pensjonsalder var 879 500 kroner, mens de fire år etter hadde 251 500 kroner. Om lag 40 prosent av pensjonisthusholdningene har fått redusert kapitalen sin to år etter pensjonsalder.

Tabell 4.26. Gjennomsnittlig bruttofinanskapital for husholdninger¹ gruppert etter andel av bruttofinanskapital to år etter pensjonsalder, sammenlignet med to år før pensjonsalder

	Gjennomsnittlig bruttofinanskapital		Prosentvis endring	Gjennomsnittlig bruttofinanskapital		Prosentvis endring
	2004	2008		2005	2009	
Alle	727 200	860 000	18	788 700	927 700	18
Større eller lik	650 700	1 044 300	60	658 600	1 095 600	66
90-99,99 prosent ..	1 051 500	998 400	-5	1 016 800	961 700	-5
80-89,99 prosent ..	915 600	777 500	-15	1 137 100	967 100	-15
70-79,99 prosent ..	1 000 600	749 500	-25	1 181 300	881 300	-25
60-69,99 prosent ..	847 200	552 900	-35	982 500	639 000	-35
50-59,99 prosent ..	779 600	430 800	-45	974 400	537 000	-45
Under 50 prosent ..	640 300	194 400	-70	879 500	251 500	-71

¹ Institusjonsbeboere er utelatt

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for husholdninger

Referanseliste

- Andersen A. S., E. Birkeland, J. Epland, M. I. Kirkeberg (2002): *Økonomi og levekår for ulike grupper trygdemottakere, 2001*. Rapporter 2002/20, Statistisk sentralbyrå.
(http://www.ssb.no/emner/05/01/rapp_ekonomi_levekaar/arkiv/rapp_200220/rapp_200220.pdf)
- Epland J., L. Kleven (2005): Smalhans eller det gode liv? Økonomisk levestandard før og etter alderspensjonering, *Økonomiske analyser* 2/2005.
- Epland J. (2010): *Seniorennes økonomi stadig bedre*, Statistiske analyser nr. 120, 2010, Statistisk sentralbyrå, 17-32. (http://www.ssb.no/emner/00/02/sa_seniorer/)
- Epland J., M. Furustad Gladhaug, M. I. Kirkeberg, T. M. Normann og F. Strøm (2011): *Økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper 2010*. Rapporter 05/2011, Statistisk sentralbyrå. (http://www.ssb.no/emner/05/01/rapp_ekonomi_levekaar/)
- Fredriksen D., Stølen N. M. (2011): *Utformingen av ny alderspensjon i folketrygden*. Rapporter 22/2011, Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/emner/12/90/rapp_201122/rapp_201122.pdf
- Nergaard K. (2009): *Hvem har ikke AFP? En analyse med basis i registerbaserte data*, FAFO (<http://www.fafo.no/pub/rapp/10094/10094.pdf>)
- Nerland S. M., T. P. Bø, H. N. Næsheim (2011): *Hvordan overvåke pensjoneringsadferden? En vurdering av om datagrunnlaget i arbeidsmarkedsstatistikken er egnet*. Rapporter 09/2011, Statistisk sentralbyrå.
(http://www.ssb.no/emner/06/01/rapp_201109/)
- NOU (2009:13): *Brede pensjonsordninger*
- NAV (2008): *Arbeid og Velferd*. Rapport nr. 4/2008
- Hjemmesidene til NAV, Skatteetaten, skattebetalerforeningen.

Figurregister

1.1. Antall personer fordelt på kjønn og alder. 1999 og 2009.....	8
1.2. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for bosatte personer etter alder. Gjennomsnitt 2009.....	13
1.3. Samlet inntekt og inntekt etter skatt, etter alder. Gjennomsnitt 2009.....	13
1.4. Samlet inntekt, yrkesinntekt og overføringer, etter alder. Gjennomsnitt. 2009.....	14
1.5. Bankinnskudd og gjeld, etter alder. Gjennomsnitt. 2009.....	14
2.1. Andel personer med yrkesinntekt etter alder. Kvinner og menn. 1999 og 2009.....	15
2.2. Andel personer med yrkesinntekt større enn to ganger folketrygdens grunnbeløp1 etter alder. Kvinner og menn. 1999 og 2009.....	16
2.3. Fordeling av lønnstakere og næringsdrivende blant de yrkesaktive etter alder. 2009.....	16
2.4. Utvikling i andel personer med yrkesinntekt, utvalgte aldre. 1999-2009.....	17
2.5. Utvikling i andel personer med yrkesinntekt større enn to ganger folketrygdens grunnbeløp. 1999-2009.....	17
2.6. Gjennomsnittlig samlet inntekt for personer med og uten yrkesinntekt. 2009.....	18
2.7. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekter for personer med yrkesinntekt. Prosent. 2009.....	19
2.8. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for personer med yrkesinntekt større enn to ganger folketrygdens grunnbeløp. Prosent. 2009.....	19
2.9. Yrkesinntekt og overføringer som andel av samlet inntekt. Prosent. 1999 og 2009.....	20
2.10. Antall personer i alderen 60 til 80 år. Utvalgte aldre. 1999-2009.....	20
2.11. Samlet inntekt etter alder. Gjennomsnitt i 2009-kroner. 1999-2009.....	21
2.12. Samlet inntekt etter alder. Median i 2009-kroner. 1999-2009.....	21
2.13. Realvekst i gjennomsnittlig samlet inntekt for personer etter ettårige alderstrinn. Prosent. 1999-2009.....	22
2.14. Realvekst i median samlet inntekt for personer etter ettårige alderstrinn. Prosent. 1999-2009.....	23
2.15. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 63-åringene. Kroner. 1999-2009.....	24
2.16. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 63-åringene. Prosent. 1999-2009.....	25
2.17. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 68-åringene. Kroner. 1999-2009.....	26
2.18. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 68-åringene. Prosent. 1999-2009.....	27
2.19. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 75-åringene. Kroner. 1999-2009.....	27
2.20. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for 75-åringene. Prosent. 1999-2009.....	28
2.21. Fordeling av samlet inntekt for utvalgte aldersgrupper. P90/P10. 1999-2009.....	29
2.22. Gjennomsnittlig samlet inntekt i 2009-kroner etter kohortens fødselsår. Kroner. 1999-2009.....	30
2.23. Median samlet inntekt etter kohortens fødselsår. 2009-kroner. 1999-2009.....	30
2.24. Utvikling i gjennomsnittlig samlet inntekt for ulike grupper som var 60 år i 1999. 2009-kroner. 1999-2009.....	32
2.25. Personer 60 år i 1999. Utviklingen i gjennomsnittlig samlet inntekt etter landsdel i 1999. 2009-kroner. 1999-2009.....	32
2.26. Gjennomsnittlig samlet inntekt for personer som er 60 år i 1999, kvintilfordelt. 2009-kroner. 1999-2009.....	33
2.27. Utviklingen i gjennomsnittlig samlet inntekt for ulike grupper som var 65 år i 1999. 2009-kroner. 1999-2009.....	34
2.28. Gjennomsnittlig samlet inntekt for personer som var 65 år i 1999, kvintilfordelt. 2009-kroner. 1999-2009.....	35
2.29. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for personer som var 60 år i 1999. Kroner. 1999-2009.....	35
2.30. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for personer som var 70 år i 1999. Kroner. 1999-2009.....	36
2.31. Fordeling av samlet inntekt for personer etter fødselsår. P90/P10. 1999-2009.....	36
3.1. Antall pensjonister etter pensjonsstatus. 1999-2009.....	37
3.2. Andel AFP-pensjonister etter 1-årige alderstrinn. 1999-2009.....	40
3.3. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for alderspensjonister. Kroner. 1999-2009.....	41
3.4. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for utvalgte årsklasser av alderspensjonister. Kroner. 2009.....	42
3.5. Gjennomsnittlig samlet inntekt og gjennomsnittlig alderspensjon, for utvalgte årsklasser av alderspensjonister, etter kjønn. Kroner. 2009.....	42
3.6. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for alderspensjonister. Prosent. 1999-2009.....	43
3.7. Antall alderspensjonister med tjenestepensjon, andeler i prosent. 1999-2009.....	44
3.8. Andel alderspensjonister som har pensjonsgivende inntekt over to ganger folketrygdens grunnbeløp etter alder. Prosent. 1999-2009.....	45

3.9. Alderspensionister, samlet inntekt, første og niende desil, median og gjennomsnitt. Utvalgte årsklasser. Kroner. 2009	46
3.10. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for uførepensionister 60 til 66 år. Kroner. 1999-2009	47
3.11. Gjennomsnittlig samlet inntekt, dekomponert i underposter, for uførepensionister. Andeler i prosent. 1999-2009	48
3.12. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for alderspensionister med minstepensjon. Kroner. 1999-2009	50
3.13. Sammensetningen av gjennomsnittlig samlet inntekt for uførepensionister med minstepensjon i alderen 60 til 66 år. 1999-2009	52
3.14. Antall personer som tar ut AFP og antall personer i aldersgruppen 62- 67 år. 1999-2009	53
3.15. 61-åringene med over halvparten av samlet inntekt fra lønn i 2003. Andel som går av med AFP etter alder og kvintilfordelt lønn. 2004-2009	54
3.16. Registrerte inntekter for personer med utbetaling fra AFP. Gjennomsnitt. 1999-2009	55
3.17. Gjennomsnittlig samlet inntekt for personer med AFP etter alder og kjønn. Kroner. 2009	56
3.18. Gjennomsnittlig samlet inntekt for menn 62-67 år, fordelt på personer med AFP, uførepensionister og andre. 2009	57
3.19. Gjennomsnittlig samlet inntekt for kvinner 62-67 år, fordelt på personer med AFP, uførepensionister og andre. 2009	57
3.20. Andel AFP-pensjonister med yrkesinntekt etter alder. 1999 og 2009	59
3.21. Yrkesinntekt og AFP-pensjon som andel av samlet inntekt for AFP-pensjonister. 2009	59
4.1. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for husholdninger etter hovedinntektstakers alder. Prosent. 2009	62
4.2. Utvikling i median samlet inntekt for husholdninger. 2009-kroner. 2004-2009	63
4.3. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for husholdninger hvor hovedinntektstaker er alderspensionist. Prosent. 2009	64
4.4. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for aleneboende alderspensionister med minstepensjon. Prosent. 2009	66
4.5. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for husholdninger hvor hovedinntektstaker er uførepensionist, 60-66 år. Prosent. 2009	67
4.6. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for aleneboende uførepensionister med minstepensjon. Prosent. 2009	69
4.7. Sammensetning av gjennomsnittlig samlet inntekt for husholdninger hvor hovedinntektstaker er AFP-pensjonist. Prosent. 2009	70
4.8. Utvikling i gjennomsnittlig gjeld for husholdninger, etter hovedinntektstakers alder i 2004. 2009-kroner. Bosatte alle år. 2004-2009	76

Tabellregister

1.1. Antall bosatte personer i Norge etter alder ved utgangen av året. 1999-2009	9
1.2. Ekvivalensskalaer og husholdningsstørrelse. Antall forbrukenheter. Husholdningsstørrelse OECD-skala og EU-skala	12
1.3. Utvikling i grunnbeløpet i folketrygden 1999-2009.....	12
1.4. Lønn per normalårsverk. 1999-2009	12
2.1. Registrerte inntekter for personer med yrkesinntekt. 2009.....	18
2.2. Registrerte inntekter for personer med yrkesinntekt større enn to ganger folketrygdens grunnbeløp etter alder. Gjennomsnitt og median. 2009	18
2.3. Samlet inntekt. Gjennomsnitt og median i 2009-kroner. 1999-2009.....	22
2.4. Registrerte inntekter for 63-åringer. Gjennomsnitt. 1999-2009.....	24
2.5. Registrerte inntekter for 68-åringer. Gjennomsnitt. 1999-2009.....	26
2.6. Registrerte inntekter for 75-åringer. Gjennomsnitt. 1999-2009.....	28
2.7. Fordeling av samlet inntekt for utvalgte aldersgrupper. P90/P10. 1999-2009	28
2.8. Bosatte personer, 65 år i 1999, kvintilfordelt etter samlet inntekt i 1999. Andeler i prosent. 1999 og 2009	29
2.9. Utviklingen i antall personer og gjennomsnittlig samlet inntekt for ulike grupper som var 60 år i 1999. 2009-kroner. 1999 og 2009	31
2.10. Utviklingen i gjennomsnittlig inntekt etter skatt for ulike grupper som var 60 år i 1999. 2009-kroner. 1999-2009	32
2.11. Utvikling i antall personer og gjennomsnittlig samlet inntekt for ulike grupper som var 65 år i 1999. 2009-kroner. 1999-2009	34
3.1. Antall alderspensjonister 1999-2009	38
3.2. Antall alderspensjonister med minstepensjon. 1999-2009	38
3.3. Antall uførepensjonister. 1999-2009.....	39
3.4. Antall uførepensjonister 60-66 år med minstepensjon. 1999-2009	39
3.5. Antall AFP-pensjonister 62-67 år. 1999-2009.....	39
3.6. Registrerte inntekter for alderspensjonister. Kroner og endring i prosent. 1999, 2008 og 2009	41
3.7. Registrerte inntekter for alderspensjonister. Andel av gjennomsnittlig samlet inntekt i prosent, etter kjønn. 2009-kroner. 1999-2009	43
3.8. Alderspensjonister som har tjenestepensjon, etter alder og kjønn. Prosent. 1999 og 2009	44
3.9. Alderspensjonister med og uten tjenestepensjon. Antall, gjennomsnittlig inntekt og gjennomsnittlig tjenestepensjon for utvalgte årsklasser etter kjønn. Kroner. 2009	45
3.10. Antall personer 60 til 66 år etter pensjonstype og kjønn. Utvalgte år i tidsrommet 1999 til 2009.....	47
3.11. Registrerte inntekter for personer 60 til 66 år. Tre grupper. Andeler av gjennomsnittlig samlet inntekt i prosent. 2009.....	48
3.12. Utviklingen av folketrygdens grunnbeløp, minstepensjon for enslige og konsumprisindeksen (KPI). Kroner og prosent. 1999-2009	49
3.13. Alderspensjonister, gjennomsnittlig samlet inntekt, antall og andel minstepensjonister, etter alder og kjønn. Kroner. 2009	49
3.14. Gjennomsnittlig samlet inntekt og alderspensjon, for alderspensjonister med minstepensjon etter kjønn. 2009-kroner.1999, 2008 og 2009	50
3.15. Alderspensjonister med minstepensjon som er 70 år i 2009. Hva gjorde de årene før? Utvalgte kjennetegn. 1999-2009	51
3.16. Antall og gjennomsnittlig samlet inntekt for uførepensjonister 18 til 66 år fordelt etter aldersgruppe og kjønn. 2009.....	51
3.17. Uførepensjonister med minstepensjon 60 til 66 år, etter kjønn og alder. Kroner. 2009	51
3.18. gjennomsnittlig samlet inntekt og uføreytelser for uførepensjonister med minstepensjon 60 til 66 år, etter kjønn. 2009-kroner. 1999, 2008 og 2009.....	52
3.19. Uførepensjonister med minstepensjon 60 til 66 år i 1999, hva skjer årene etter? Utvalgte år i tidsrommet 1999-2009	53
3.20. Personer med AFP etter alder og kjønn. Antall og prosent. 2009	54
3.21. Antall AFP-pensjonister fordelt på offentlig og privat ordning etter alder. 2008.....	55
3.22. Andel personer med privat og offentlig AFP fordelt etter størrelse på samlet inntekt. 2008	55
3.23. Registrerte inntekter for AFP pensjonister 2009.....	56
3.24. Inntektssammensetning for personer med AFP. Kroner og prosent. 1999-2009.....	57
3.25. Inntektssammensetning for personer med AFP etter alder. Kroner og prosent. 2009.....	58
3.26. Andel AFP-pensjonister med yrkesinntekt. Prosent. 1999-2009	58
4.1. Antall husholdninger etter hovedinntektstakers alder. 2004-2009.....	60
4.2. Antall husholdninger etter hovedinntektstakers pensjonsstatus. 2004-2009	61
4.3. Registrerte inntekter for husholdninger, etter hovedinntektstakers alder. Gjennomsnitt. 2009	62
4.4. Registrerte inntekter for husholdninger der hovedinntektstaker er alderspensjonist. Gjennomsnitt. 2009	64

4.5. Utvikling i median inntekt etter skatt per forbruksenhet for personer i husholdninger hvor hovedinntektstaker er alderspensjonist i 2004. Indeks i faste priser (2009-kroner). 2004=100. 2004-2009.....	65
4.6. Utvikling i median inntekt etter skatt per forbruksenhet for personer i husholdninger hvor hovedinntektstaker er alderspensjonist i 2004. Høyeste og laveste kvartil i 2004. Indeks i faste priser (2009-kroner). 2004=100. 2004-2009.....	65
4.7. Registrerte inntekter for aleneboende alderspensjonister med minstepensjon. Gjennomsnitt. 2009	66
4.8. Utvikling i median inntekt etter skatt for aleneboende alderspensjonister med minstepensjon. Indeks i faste priser (2009-kroner). 2004=100. 2004-2009.....	66
4.9. Registrerte inntekter for husholdninger hvor hovedinntektstaker er uførepensjonist 60-66 år. Gjennomsnitt. 2009	67
4.10. Utvikling i median inntekt etter skatt per forbruksenhet for personer i husholdninger hvor hovedinntektstaker er uførepensjonist, 60-66 år. Indeks i faste priser (2009-kroner). 2004=100. 2004-2009	68
4.11. Registrerte inntekter for aleneboende uførepensjonister, 60-66 år, med minstepensjon. Gjennomsnitt. 2009	68
4.12. Utvikling i median inntekt etter skatt for aleneboende uførepensjonister med minstepensjon. Indeks i faste priser (2009-kroner). 2004=100. 2004-2009.....	69
4.13. Registrerte inntekter for husholdninger hvor hovedinntektstaker er AFP-pensjonist. Gjennomsnitt. 2009	70
4.14. Utvikling i median inntekt etter skatt per forbruksenhet for husholdninger hvor hovedinntektstaker er AFP-pensjonist. Indeks i faste priser (2009-kroner). 2004=100. 2004-2009	71
4.15. Andel husholdninger med én eller flere yrkestilknyttede, etter hovedinntektstakers alder. 2004-2009	72
4.16. Andel husholdninger, 67 år og eldre, etter antall yrkestilknyttede og husholdningstyper. 2004 og 2009	72
4.17. Husholdninger hvor hovedinntektstaker er alderspensjonist og yrkestilknyttet. Aleneboende og par uten barn. Antall og andeler. 2004-2009	72
4.18. Inntektsnivå to år etter alderspensjonering sammenlignet med to år før alderspensjonering (68 år). Hovedinntektstaker er alderspensjonist. Inntekt etter skatt per forbruksenhet, KPI-justert (2009-kroner). Husholdninger	73
4.19. Høyeste inntektskilde for husholdninger to år før pensjonsalder	74
4.20. Høyeste inntektskilde i 2009 for husholdninger to år etter pensjonsalder	74
4.21. Registrert formue for husholdninger, etter hovedinntektstakers alder. Gjennomsnitt. 2009	74
4.22. Husholdninger med bankinnskudd lik 1 G eller høyere. Prosent. 2004-2009	75
4.23. Husholdninger med bankinnskudd lik 1 G eller høyere, hvor hovedinntektstaker er alderspensjonist. Aleneboende og par uten barn, 67 år eller eldre. Prosent. 2004-2009	75
4.24. Andel husholdninger etter størrelse på gjeld i forhold til samlet inntekt, etter hovedinntektstakers alder. 2004 og 2009.....	76
4.25. Bruttofinanskapital for husholdninger to år etter alderspensjonering sammenlignet med to år før alderspensjonering. KPI-justert. Bosatte alle år	77
4.26. Gjennomsnittlig bruttofinanskapital for husholdninger gruppert etter andel av bruttofinanskapital to år etter pensjonsalder, sammenlignet med to år før pensjonsalder	77

B Returadresse:
Statistisk sentralbyrå
NO-2225 Kongsvinger

Statistisk sentralbyrå

Oslo:

Postboks 8131 Dep
NO-0033 Oslo
Telefon: 21 09 00 00
Telefaks: 21 09 49 73

Kongsvinger:

NO-2225 Kongsvinger
Telefon: 62 88 50 00
Telefaks: 62 88 50 30

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no

ISBN 978-82-537-8303-1 (trykt)
ISBN 978-82-537-8304-8 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Pris kr 180,00 inkl. mva

ISBN 978-82-537-8303-1

9 788253 783031

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway